

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

**Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων:
Έννοια, περιεχόμενο, διάρθρωση, διαχρονική εξέλιξη και προοπτικές**

Ηλέκτρα Ιωαννίδου

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2024

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων:
Έννοια, περιεχόμενο, διάρθρωση, διαχρονική εξέλιξη και προοπτικές

Ηλέκτρα Ιωαννίδου, Α.Μ.: 21013

Επιβλέπων: Σπυρίδων Γκούμας, Βαθμίδα, Ίδρυμα, Τμήμα

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2024

University of West Attica
School of Administration, Economic, and Social Sciences
Department of Accounting & Finance
M.Sc. in Public Economics and Policy

**Public Investments Program:
Content, Structure, Evolution and Future Prospects**

Electra Ioannidou, R.N.: 21013

Supervisor: Gkoumas Spiridon, Rank, Institute, Dept.

Master Thesis submitted to the Dept. of Accounting & Finance of the University of West Attica
in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy

Piraeus, Greece, 2024

Στην οικογένειά μου

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Τίτλος εργασίας
Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων:
Έννοια, περιεχόμενο, διάρθρωση, Διαχρονική εξέλιξη και Προοπτικές

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την 19.03.2024

A/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1.	Σπυρίδων Γκούμας	Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
2.	Αλίνα Χυζ	Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
3.	Ανδρέας Αλεξόπουλος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Ηλέκτρα Ιωαννίδου του Παύλου, με αριθμό μητρώου 21013 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική» του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι

..... και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

ILEKTRA IOANNIDOU
20/03/2024 13:08

***Όνομα Επώνυμο/Ιδιοτητα Ψηφιακή Υπογραφή**

*** Ψηφιακή υπογραφή του επιβλέποντος αν έχει ζητηθεί απαγόρευση πρόσβασης στην εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα.**

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σπυρίδωνα Γκούμα, τον κ. Νικόλαο Στρόμπλο διδάσκοντα καθηγητή μου και όλους τους Δασκάλους μου, που με βοήθησαν να ανοίξω ένα παράθυρο στο φως.

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων:
Έννοια, περιεχόμενο, διάρθρωση, διαχρονική εξέλιξη
και προοπτικές

Περίληψη

Είναι ευρέως παραδεκτό στην οικονομική βιβλιογραφία ότι οι επενδύσεις αποτελούν ένα βασικό μακροοικονομικό μέγεθος που συμβάλλει αποφασιστικά στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας. Για το λόγο αυτό, ένα ολόκληρος προϋπολογισμός που αναφέρεται ως Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), καταρτίζεται με σκοπό τη χρήση των δαπανών αυτών για την σταθεροποίηση της οικονομίας σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης, την οικονομική ανάπτυξη και την μεγιστοποίηση της κοινής ωφέλειας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι, να μελετήσει το σύνθετο πλαίσιο διαχείρισης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, να σκιαγραφήσει τις εννοιολογικές του διαστάσεις και την αρχιτεκτονική του διάρθρωση, να εξετάσει τη διεύρυνση του θεωρητικού του πλαισίου, να διερευνήσει τον ρόλο και τη σημασία του. Επιχειρείται μία προσπάθεια αποτύπωσης της διαχρονικής εξέλιξης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, ανάδειξης της συμβολής του στην οικονομική ανάπτυξη, στη βάση της οποίας αναπτύσσονται εκτιμήσεις και προβληματισμοί για περαιτέρω περιθώρια βελτίωσης και εκσυγχρονισμού. Τέλος, γίνεται προσπάθεια για μια ευρύτερη αξιολόγηση συνοδευόμενη από προτάσεις αναφορικά με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας.

Σημαντικοί όροι: Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής.

Public Investments Program: Content, Structure, Evolution and Future Prospects

Abstract

It is widely accepted in economics literature that investment is a key macroeconomic variable that contributes significantly to economic growth. For this reason, an entire budget, referred to as the Public Investments Program, is drawn up with the aim of using these funds for the stabilization of economy at full employment, the enhancement of growth and the maximization of public utility.

The purpose of this paper is to study the complex management framework of the Public Investment Program, to explain its origin and structure, to examine the broadening of its theoretical basis, to explore its role and significance. An attempt is made to capture the evolution of the Public Investments Program, highlighting its contribution to economic development. On this basis, an assessment is provided for improvement. Finally, an attempt is made for a wider evaluation accompanied by proposals on the county's development plan.

Keywords: Public Investments Program, National Development Program, Medium Term Budgetary Fiscal Framework.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	xi
Περίληψη	xii
Εισαγωγή.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	3
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ: ΤΟ ΚΑΤΕΞΟΧΗΝ ΜΕΣΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	3
1.1 Εννοιολογικές Διαστάσεις.....	3
1.2 Επενδύσεις: η πιο κρίσιμη οικονομική μεταβλητή.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	11
ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ: ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ.....	11
2.1 Ιστορική επισκόπηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	11
2.2 Κανονιστικό πλαίσιο του ΠΔΕ	12
2.3 Αρχιτεκτονική Διάρθρωση του Προγράμματος Δημοσίων επενδύσεων	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΔΕ	21
3.1 Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ 2021-2025).....	21
3.1.2 Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης & Ειδικά Προγράμματα	46
3.2 Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα.....	47
3.2.1 Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027)	48
3.2.2 Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ευρωπαϊκού Χώρου ΕΟΧ-ΕΕΑ GRANTS.....	53
3.2.3 Next Generation EU – Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	55
ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ, ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	55
4.1 Θεσμικοί ρόλοι στην υλοποίηση του ΠΔΕ	55
4.2 Βασικές Διαδικασίες	57
4.2.1 Κατάρτιση Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων	57

4.2.2 Προγραμματισμός για την εκτέλεση του ΠΔΕ	58
4.2.3 Εκτέλεση ΠΔΕ	59
4.2.4 Χρηματοδότηση	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	63
ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΔΕ	63
5.1 Διαχρονική εξέλιξη του ΠΔΕ της χώρας κατά την τελευταία δεκαετία (2014-2023) ..	67
5.2 Διαχρονική εξέλιξη του ΠΔΕ περιφερειών κατά την τελευταία δεκαετία (2014-2023)	72
5.3 Διαχρονική εξέλιξη του ΠΔΕ ανά τομέα κατά την τελευταία δεκαετία (2014-2023)..	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	89
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ (ΜΕΤΑ) ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	89
Βιβλιογραφία	92

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 3.1. Περιφερειακά προγράμματα ΕΠΑ 2021 - 2025	47
Πίνακας 3.2. Περιφερειακά προγράμματα ΕΣΠΑ 2021-2027	52
Πίνακας 5.1. Εξέλιξη των Δημοσίων Επενδύσεων Παγίου Κεφαλαίου 1951-1990 (ποσά σε δις δρχ.).....	64
Πίνακας 5.2. Εξέλιξη Συνολικών Δαπανών ΠΔΕ 1965-1990	65
Πίνακας 5.3. Διαχρονική Εξέλιξη ΠΔΕ 1996-2009	66
Πίνακας 5.4. Μέσος όρος ετήσιας μεταβολής ΠΔΕ ανά τομέα οικονομίας (ποσά σε εκατ. ευρώ) σε κλίμακα δύο χρωμάτων.....	87

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 5.1 Διαχρονική Εξέλιξη ΠΔΕ 2014 – 2023	71
Διάγραμμα 5.2 Διάγραμμα Διαχρονικής Εξέλιξης ΠΔΕ 2014 – 2023	71
Διάγραμμα 5.3 Συνολικό ΠΔΕ Περιφέρειας 2014 – 2023	72
Διάγραμμα 5.4 Συγγραματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ Περιφέρειας 2014 – 2023	73
Διάγραμμα 5.5 Εθνικό σκέλος ΠΔΕ Περιφέρειας 2014 – 2023	74
Διάγραμμα 5.6 Εξέλιξη Περιφερειακού ΠΔΕ 2014 – 2023	75
Διάγραμμα 5.7 Διαχρονική Εξέλιξη ΠΔΕ ανά τομέα οικονομίας 2014 – 2023	78

Πίνακας Συντομογραφιών & Ακρωνυμίων

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠ	Αρχή Πιστοποίησης
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
άρθρ.	Άρθρο
Β.Δ.	Βασιλικό Διάταγμα
ΓΔΟΥ	Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
ΔΔΕ	Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων
ΔΕ	Δημόσιες Επενδύσεις
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί
ΔιΔιΕΠ	Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων
ΕΑΠ	Ειδικά Αναπτυξιακά Προγράμματα
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΑ	Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΤΕπ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΥΔ	Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης
ΕΥΣΕ	Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των επιχειρησιακών προγραμμάτων
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΟΠ	Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα
ΜΠΔΣ	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής

ΜμΕ	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
Ν.	Νόμος
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΠΑ	Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης
ΠΥΣ	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου
ΣΑ	Συλλογική Απόφαση
ΣΑΕ	Συλλογική Απόφαση Έργου
ΣΑΕΠ	Συλλογική Απόφαση Έργου Περιφέρειας
ΣΑΜ	Συλλογική Απόφαση Μελέτης
ΣΑΝΑ	Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
ΣΑΤΑ	Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΣΔΙΤ	Σύμπραξη Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα
ΤΠΑ	Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΠΑΝΕΠ	Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων
ΥΠΕΘΟ	Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών
ΥΣ-ΕΠΑ	Υπηρεσία Συντονισμού του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

Εισαγωγή

Ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων αποτελεί το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο μέσα από το οποίο συντονίζεται η επενδυτική πολιτική του κράτους. Στις θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης (Καράγιωργας, Ο Οικονομικός ρόλος του Κράτους, 1977) (Δαλαμάγκας, 2003) είναι ευρέως αποδεκτό ότι οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν το κατεξοχήν δημοσιονομικό εργαλείο για την αναπτυξιακή προοπτική μιας χώρας, που στοχεύει στην διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας, την αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος και την μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας των πολιτών της. Η αναγκαιότητα για κρατική επενδυτική δραστηριότητα καθίσταται ακόμη πιο επιτακτική σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

Τα προηγούμενα χρόνια στη χώρα μας, οι δημόσιες επενδύσεις υπέστησαν δραματική μείωση. Αρχικά, σε μία προσπάθεια εξυγίανσης και περιστολής των δημοσίων δαπανών (Μπάρμπας-Φινοκαλιώτης, 2011), ενώ στη συνέχεια, στο πλαίσιο εφαρμογής προγραμμάτων λιτότητας λόγω της δημοσιονομικής κρίσης. Εν τούτοις, όπως διαπιστώθηκε, το έλλειμμα σε δημόσιες επενδύσεις οδήγησε στη συρρίκνωση των ιδιωτικών επενδύσεων, στην επιβράδυνση της παραγωγικότητας της εργασίας και των ρυθμών ανάπτυξης της οικονομίας, στην αναιμική απορρόφηση πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τέλος στον περιορισμό της αύξησης του ΑΕΠ (Βινιέρατου, 2016). Με τη διαπίστωση αυτή, η οποία κατέδειξε στην πράξη τον σημαίνοντα ρόλο των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική ανάπτυξη, αναθεωρήθηκαν πλήρως οι απόψεις των οικονομικών μελετητών, με τη σύσταση πλέον, προκειμένου, τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης να συνδυάζονται με παράλληλη στήριξη των δημοσίων επενδύσεων (IMF 2015) (Μπάρμπας, 2020).

Η παρούσα ερευνητική εργασία, έχει ως σκοπό την μελέτη και διερεύνηση της φιλοσοφίας και την ανάδειξη της σημασίας του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για την αναπτυξιακή πολιτική. Εν μέσω της δημοσιονομικής και οικονομικής κρίσης που ταλανίζει τη χώρα, η ανάγκη για ορθολογική και αποτελεσματική κατανομή των πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων αποτελεί συνθήκη εκ των ων ουκ άνευ για την επίτευξη του μέγιστου δυνατού αναπτυξιακού αποτελέσματος.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται βιβλιογραφική επισκόπηση αναφορικά με την νοηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων και τις διαστάσεις του εννοιολογικού τους περιεχομένου διαχρονικά. Συνακόλουθα, επισημαίνεται ο ρόλος και

η αναγκαιότητα που υπηρετούν στο πλαίσιο του αναπτυξιακού σχεδιασμού του κράτους για την οικονομική και κοινωνική ευημερία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο του ΠΔΕ. Επισκοπείται η ιστορική εξέλιξη του προγράμματος, το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας του με τους σημαντικότερους σταθμούς του και αναλύεται η αρχιτεκτονική διάρθρωσή του.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και περιγράφονται τα δύο σκέλη του, το εθνικό και το συγχρηματοδοτούμενο, ενώ αναπτύσσονται οι ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι και τα προγράμματα που εξυπηρετούν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται οι θεσμικοί φορείς και αναλύονται οι ρόλοι που διαδραματίζει καθένας από αυτούς στις βασικές διαδικασίες ως προς την κατάρτιση, την εκτέλεση και την χρηματοδότηση του προγράμματος. Ερευνάται κατά πόσο συντονίζονται με διεθνείς πρακτικές και εξετάζονται τα πιθανά προβλήματα κατά την εφαρμογή του.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα οικονομικά στοιχεία αναφορικά με το ΠΔΕ διαχρονικά και ειδικότερα κατά την τελευταία δεκαετία της βαθιάς ύφεσης στην ελληνική οικονομία. Αναλύονται τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί και γίνεται μια συνοπτική αξιολόγηση.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας καταγράφονται συμπεράσματα και διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής.

Υπάρχει εσωτερική σχέση ανάμεσα στο κοινό καλό αφενός και τη δομή και τη λειτουργία της δημόσιας αρχής αφετέρου. Η ηθική τάξη, που χρειάζεται ένα δημόσιο φορέα για να προωθήσει το κοινό καλό στην ανθρώπινη κοινωνία, απαιτεί ο φορέας αυτός να είναι αποτελεσματικός για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Πάπας Ιωάννης XXIII

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ: ΤΟ ΚΑΤΕΞΟΧΗΝ ΜΕΣΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Εννοιολογικές Διαστάσεις

Έρευνες καταδεικνύουν (Κουσουλάκος, 1991) (Καραϊσκού-Πρόντζας-Καμενάκη, 2019), ότι οι επενδύσεις διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην συνολική οικονομική δραστηριότητα, καθώς επηρεάζουν, αφενός, τις παραγωγικές ικανότητες και τον πλούτο μιας οικονομίας (Πετραλιάς-Τζαβαλής, 2008), τα επίπεδα απασχόλησης και συνολικού εισοδήματος των πολιτών και κατά συνέπεια το επίπεδο ευημερίας τους (Δαλαμάγκας, 2003). Αφετέρου, ενδυναμώνουν τα κεφαλαιουχικά αγαθά, δημιουργούν προστιθέμενη αξία και συμβάλλουν στην αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας (Πετράκος-Ψυχάρης, 2016). Ο σημαίνων ρόλος τους υπαγορεύει και στη χώρα μας την υιοθέτηση διεθνών πρακτικών και την ανάγκη εφαρμογής ειδικών μέτρων πολιτικής ανάμεσα στους δύο άξονες: τη δημιουργία διαρθρωτικών συνθηκών για την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και την προώθηση εκτέλεσης συγκεκριμένων προγραμμάτων από τον δημόσιο τομέα (Κουσουλάκος, 1991).

Ειδοποιό διαφορά ανάμεσα σε ιδιωτική και δημόσια δραστηριότητα συνιστά ο σκοπός του προγραμματισμού, καθόσον, για τον μεν ιδιωτικό σχεδιασμό, σκοπό αποτελεί η κερδοφορία, ενώ για τον δημόσιο σχεδιασμό, το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε ένα ευρύτερο φάσμα συνεπειών (Striglitz-Rosengard, 2019), με επίκεντρο το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου και όχι του άμεσου επενδυτή, δηλαδή την μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας (Γεωργακόπουλος-Λιανού-Μπένου-Τσεκούρα-Χατζηπροκοπίου-Χρήστου, 2007).¹ Εύλογα γίνεται αντιληπτό, ότι η προώθηση των επενδύσεων σε μία αναπτυσσόμενη χώρα γίνεται επιλεκτικά με βασικό κριτήριο την αποδοτικότητα για την

¹ Σύμφωνα με τον Σκούντζο στο: (Αλεξανδρίδης, 2007) δεν νοείται οικονομική ανάπτυξη σε μία χώρα εάν η διαδικασία που ακολουθείται για την πραγματοποίησή της δεν συνοδεύεται και από την παράλληλη άνοδο του επιπέδου της κοινωνικής ευημερίας στη χώρα αυτή.

συλλογική ωφέλεια -δεδομένου του περιορισμού των πόρων για επενδύσεις- εν τούτοις, η κρατική δραστηριότητα δεν επιδέχεται πάντοτε ανάλογο μέσο μέτρησης της αποτελεσματικότητάς της (Δράκος, 1997).

Σύμφωνα με τις απαρχές της ελληνικής νομοθεσίας αναφορικά με τον προσδιορισμό της δημόσιας επένδυσης (Ν. 2212/1952, Ν. 2957/1954), βασική προϋπόθεση για τη διάκριση των δημοσίων επενδύσεων συνιστούν η νομική μορφή και το ιδιοκτησιακό καθεστώς του φορέα πραγματοποίησης της επένδυσης. Κατά συνέπεια, ως δημόσιες επενδύσεις, που δύνανται να χρηματοδοτηθούν από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων, είναι όσες πραγματοποιούνται από Δημόσιους Φορείς (δηλαδή τα κατά περίπτωση αρμόδια Υπουργεία, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (ΔΕΚΟ) και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)), και ταυτίζονται με την κρατική δαπάνη για την εκτέλεση έργων ανασυγκρότησης και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, δηλαδή για την δημιουργία δημόσιας ωφέλειας, όπως η κατασκευή ενός έργου, η προμήθεια εξοπλισμού/υπηρεσιών ή η μελέτη για την κάλυψη εξόδων που πραγματοποιούνται για διοικητική ή τεχνική υποστήριξη (Οδηγία Αφορώσαι εις τον τρόπον Πραγματοποιήσεως Δικαιολογήσεως και Ενταλματοποιήσεως Δαπανών Δημοσίων Επενδύσεων, 1972).

Σε μια διαφορετική ερμηνεία (Θεοφανίδης, 1995), διατυπώνεται η άποψη ότι δημόσιες επενδύσεις δεν είναι μόνο όσες πραγματοποιούνται από δημόσιο φορέα, αλλά εκείνες που χρησιμοποιούν δημόσιους πόρους και κοινωνικής προέλευσης κεφάλαια για την πραγματοποίηση έργων που εξυπηρετούν συλλογικές ανάγκες.

Με την ένταξη της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (την τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα), η έννοια των δημοσίων επενδύσεων διευρύνεται, για να συμπεριλάβει προγράμματα και δράσεις χρηματοδοτούμενα από κονδύλια ευρωπαϊκών ταμείων στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων επιχειρησιακών προγραμμάτων, καθώς και από άλλες πηγές χρηματοδότησης (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης). Επίσης, επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις προς Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) και λοιπά νομικά πρόσωπα όπως ορίζονται στο άρθρο 18 του Ν. 2515/1997, αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου των ΔΕΚΟ, αλλά και λοιπές επενδυτικές δραστηριότητες που εξειδικεύονται με Προεδρικά Διατάγματα, Νόμους ή Υπουργικές Αποφάσεις (Μπάρμπας, 2020).

Στο ισχύον κανονιστικό πλαίσιο του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, ως δημόσιες επενδύσεις νοούνται οι επενδυτικές δραστηριότητες που συμβάλλουν στην αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της χώρας, στοχεύουν στην οικονομική,

κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξή της, όπως κατασκευές, μελέτες, έρευνες, προμήθειες μόνιμων εξοπλιστικών μέσων και μηχανολογικού εξοπλισμού, διοικητικές δαπάνες που σχετίζονται με τις παραπάνω δραστηριότητες, καθώς και διάφορες άλλες ενέργειες, ήσσονος σημασίας.² Οι δραστηριότητες αυτές, οι οποίες στηρίζουν τον εκσυγχρονισμό της χώρας έχει καθιερωθεί να λέγονται «έργα», χωρίς με αυτό να νοούνται μόνο οι κατασκευές.³

Στην Ελλάδα οι δημόσιες επενδύσεις υλοποιούνται μέσω του Κρατικού Προϋπολογισμού και ειδικότερα μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), το οποίο αποτελεί διακριτό τμήμα του Κρατικού Προϋπολογισμού κάθε έτους και ψηφίζεται ανά φορέα χρηματοδότησης. Ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων αποτελεί το κυριότερο μέσο έκφρασης του κυβερνητικού σχεδιασμού για την οικονομική πολιτική με τον οποίο επιτελείται η επιθυμητή κατανομή των παραγωγικών συντελεστών στην παραγωγή των διαφόρων αγαθών, επιχειρείται αναδιανομή εισοδήματος και προσδιορίζεται η σταθεροποιητική δημοσιονομική πολιτική της κυβέρνησης, επιτυγχάνονται δηλαδή οι θεμελιώδεις οικονομικοί στόχοι του σύγχρονου κράτους (Γεωργακόπουλος, 2012). Συνιστά το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο μέσα από το οποίο συντονίζεται η επενδυτική πολιτική του κράτους και ένα βασικό μοχλό τροφοδότησης των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων της χώρας με έργα που συμβάλλουν στην αύξηση του δημοσίου και ιδιωτικού κεφαλαίου της οικονομίας (Καραϊσκού-Πρόντζας-Καμενάκη, 2019).

Πιο συγκεκριμένα, κάθε σύγχρονο κράτος, χρησιμοποιώντας το μηχανισμό του Κρατικού Προϋπολογισμού (Gruber, 2019) αναλαμβάνει να εκτελέσει το ίδιο επενδύσεις για την παραγωγή και την διανομή αγαθών και υπηρεσιών, με δεδομένη την αδυναμία του μηχανισμού της αγοράς να λειτουργήσει αποτελεσματικά (Δαλαμάγκας, 2003), δηλαδή επενδύσεις που δεν μπορεί, δεν πρέπει ή δεν συμφέρει οικονομικά να βασισθούν στη λειτουργία του (Κουσουλάκος, 1991). Ο μηχανισμός αυτός κατά τον Eckstein (Public Finance, 1964 στο (Μπίτσικας, 1986) διέπεται από τις παρακάτω αρχές:

α. Τα παραγόμενα επενδυτικά αγαθά λόγω της φύσης και του ρόλου τους προσφέρονται χωρίς περιορισμούς, δωρεάν και αδιάκριτα σε όλους τους ωφελούμενους χωρίς δυνατότητα αποκλεισμού κάποιων από αυτά (δημόσια αγαθά).

² <https://www.ggde-espa.gov.gr/pde/>

³ ΝΔ 2957/1954 «Περί Δημοσίων Επενδύσεων και συμπληρώσεως των σχετικών προς ταύτας διατάξεων του Δημοσίου Λογιστικού»

β. Τα αρμόδια κρατικά όργανα λαμβάνουν τις επενδυτικές αποφάσεις στοχεύοντας στην συνολική οικονομική ανάπτυξη και όχι μόνο στον συγκεκριμένο φορέα του έργου (εδώ συμπεριλαμβάνονται περιπτώσεις αστοχίας της αγοράς με ισχυρές ασυμμετρίες που, είτε αποτρέπουν την ιδιωτική επένδυση είτε δημιουργούν δυσμενείς επιπτώσεις για το κοινωνικό σύνολο, λόγω της ύπαρξης εξωτερικών οικονομιών, φυσικών μονοπωλίων κ.λπ.) (Μπίτσικας, 1986).

Συμπερασματικά λοιπόν, ως δημόσιες επενδύσεις, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες αρχές λειτουργίας του Κρατικού Προϋπολογισμού, ορίζονται μόνο όσες πραγματοποιούνται προς όφελος του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, δηλαδή οι επενδύσεις βασικής υποδομής ή συλλογικής χρησιμότητας. (Επισημαίνεται ότι, επενδύσεις συλλογικής χρησιμότητας μπορούν να πραγματοποιηθούν και από ιδιωτικούς φορείς και αντιστρόφως, το κράτος μπορεί να πραγματοποιεί επιχειρηματικές επενδύσεις. Επίσης, υπάρχουν σε πολλές περιπτώσεις επενδύσεις «μικτής μορφής», όπως για παράδειγμα σε κλάδους κοινής ωφέλειας ή σε επιχειρηματικές επενδύσεις με στοιχεία βασικής υποδομής και συλλογικού ενδιαφέροντος) (Κουσουλάκος, 1991).

Σύμφωνα τέλος, με τον ορισμό που χρησιμοποιείται, τόσο από τη δημόσια διοίκηση όσο και από την Eurostat, ως δημόσιες επενδύσεις ορίζεται ο συνολικός ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου, ενσώματων και άυλων πάγιων περιουσιακών στοιχείων, που δημιουργείται από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA-95 (European System Accounts) (European Central Bank, 2016). Διεθνώς, διακρίνονται τέσσερις κατηγορίες δημοσίων επενδύσεων: υποδομές, επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό (εκπαίδευση, κατάρτιση), επενδύσεις στην τεχνολογία και την έρευνα και τέλος σε εξοπλισμό και κεφαλαιουχικά αγαθά.⁴

Στόχος των δημοσίων επενδύσεων μπορεί να είναι: η περιφερειακή ανάπτυξη για την εξάλειψη περιφερειακών ανισοτήτων, η εφαρμογή δημοσίων πολιτικών μέσω της έρευνας και της καινοτομίας, η προστασία του περιβάλλοντος και η εξοικονόμηση φυσικών πόρων, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ), η προσέλκυση των ιδιωτικών επενδύσεων, η ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής, η αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης, υγείας, ο εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης κ.λπ., όλες οι πάγιες και άυλες επενδυτικές δραστηριότητες, που στοχεύουν στην αναδιανομή του

⁴ ΝΔ 2957/1954 «Περί Δημοσίων Επενδύσεων και συμπληρώσεως των σχετικών προς ταύτας διατάξεων του Δημοσίου Λογιστικού»

εθνικού εισοδήματος προς όφελος του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου (Δεληθέου, 2018).

1.2 Επενδύσεις: η πιο κρίσιμη οικονομική μεταβλητή

Οι δημόσιες επενδύσεις αναλαμβάνονται στο πλαίσιο μιας ακολουθούμενης πολιτικής και αποβλέπουν μέσω της μετατροπής οικονομικών πόρων σε αναπτυξιακά έργα υποδομής ή συλλογικής χρησιμότητας, στην αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας, στον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση και κατά συνέπεια στο κοινωνικό όφελος. Απώτερος σκοπός λοιπόν, για την ανάληψη επενδυτικής δραστηριότητας του κράτους είναι η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας, η οποία μετριέται με την αύξηση του εθνικού εισοδήματος και την δίκαιη κατανομή του (Μπίτσικας, 1986).

Η ιδιάζουσα σημασία των δημοσίων επενδύσεων για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας έχει μία ακόμη σημαντική διάσταση, καθώς αποτελούν ένα ελεγχόμενο μέσο της σχετικής πολιτικής, δηλαδή, μπορούν να προσανατολίζονται στοχευμένα προς τους τομείς εκείνους παραγωγικής διαδικασίας που η πολιτική εξουσία θεωρεί ότι συντάσσονται με τους αναπτυξιακούς στόχους που η ίδια ευαγγελίζεται. Αφενός, σε περιόδους οικονομικής ύφεσης όταν η ιδιωτική επενδυτική δραστηριότητα συρρικνώνεται, οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να συγκρατήσουν το ρυθμό πτώσης της οικονομίας και αφετέρου, σε περιόδους με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, όπου η υπερβάλλουσα ζήτηση τείνει να υπερσκελίσει την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας, η συγκράτηση του επιπέδου των δημοσίων επενδύσεων δύναται να εξομαλύνει την πορεία των οικονομικών μεγεθών με τον έλεγχο του πληθωρισμού (Καράγιωργας, Ο Οικονομικός ρόλος του Κράτους, 1977).

Η συμβολή των δημοσίων επενδύσεων επεκτείνεται και στην πολιτική αναδιανομής του εισοδήματος. Σύμφωνα με την Κεϋνσιανή θεωρία, εφ' όσον το επιτρέπουν οι συνθήκες, η αύξηση των δαπανών συνεπάγεται αύξηση του εισοδήματος και μάλιστα σε πολλαπλάσια ποσότητα σε σχέση με το μέγεθος της δαπάνης. Επίσης, η δικαιότερη κατανομή εισοδήματος επιδιώκεται με την εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής, επιπρόσθετα όμως και με την κατασκευή έργων σε φτωχές περιοχές ή στην περιφέρεια της χώρας, αλλά και έργων που βελτιώνουν το εισόδημα των χαμηλότερων τάξεων (Μπίτσικας, 1986).

Κατά τον Καράγιωργα (Καράγιωργας, Δημόσια Οικονομική Ι. Οι Οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους, 1979), οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν αποτελεσματικό

μέσο αντιμετώπισης της ύφεσης, καθώς εφοδιάζουν την οικονομία με υποδομές ενεργοποιώντας παραγωγικούς συντελεστές που βρίσκονται σε αδράνεια. Προκαλούν την εμφάνιση εξωτερικών οικονομιών, αυξάνουν την παραγωγικότητα και το ποσοστό επιχειρηματικού κέρδους, καθόσον παρέχουν στις επιχειρήσεις ευνοϊκές συνθήκες και κίνητρα, προκειμένου να επεκτείνουν την επενδυτική τους δράση σε συγκεκριμένους κλάδους που προωθούν την ανάπτυξη ή ακόμη, για να αναλάβουν επενδυτική δραστηριότητα σε νέους τομείς παραγωγής (Καράγιωργας, Δημόσια Οικονομική Ι. Οι Οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους, 1979).

Τέλος, οι δημόσιες επενδύσεις που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιοτικής σύνθεσης του εργατικού δυναμικού μιας χώρας, δηλαδή σε κοινωνικές υποδομές, αυξάνουν την παραγωγικότητα της εργασίας και ενισχύουν την αποτελεσματικότερη συμμετοχή του εν λόγω εργατικού δυναμικού στην οικονομική ανάπτυξη (Καράγιωργας, Ο Οικονομικός ρόλος του Κράτους, 1977). Στον αντίποδα, υποστηρίζεται (αν και οι απόψεις αυτές συνεχώς αναθεωρούνται), ότι οι δημόσιες επενδύσεις ενδέχεται να εκτοπίσουν τις ιδιωτικές, λόγω του αναγκαστικού για την πραγματοποίηση μεγάλων έργων υποδομής δημόσιου δανεισμού, ο οποίος επηρεάζει αυξητικά τα επιτόκια (Begg-Fischer-Dornbush, 2006). Στην πραγματικότητα οι δημόσιες επενδύσεις δεν δρουν ανταγωνιστικά έναντι εκείνων του ιδιωτικού τομέα, αλλά όπως έχει διαπιστωθεί, η ύπαρξη επαρκών και στοχευμένων δημόσιων επενδυτικών παρεμβάσεων ασκεί πολλαπλασιαστική επίδραση στις ιδιωτικές, λόγω του ότι αποτελούν στην πλειονότητα των περιπτώσεων την αναγκαία υποδομή πάνω στην οποία δομείται ο παραγωγικός ιστός της οικονομίας (Μπίτσικας, 1986).

Η οικονομική μεγέθυνση, απότοκη της δημιουργίας υποδομών και της αύξησης του παραγωγικού δυναμικού, επέρχεται μέσω μιας επιτυχούς και αποτελεσματικής στρατηγικής επενδύσεων. Η αύξηση λοιπόν των δαπανών του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων κρύβει μέσα της, κάθε φορά που επιχειρείται, την δυνατότητα της οικονομίας να αυξήσει πολλαπλάσια το εισόδημά της και το παραγωγικό δυναμικό της. Μάλιστα, όταν σε μια οικονομία το μέγεθος των επενδύσεων είναι παράγωγο (δηλαδή εξαρτάται από το εισόδημα), τότε έχουμε και μεγαλύτερες τιμές των πολλαπλασιαστών με συνεπακόλουθα μεγαλύτερες εισοδηματικές αυξήσεις.

Έρευνα της PWC (PWC Από την ύφεση στην αναιμική ανάκαμψη)⁵ υπογραμμίζει τη θετική συσχέτιση ανάμεσα στις επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη ως μέσο

⁵ <https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/investments-greece.pdf>

ανάσχεσης του ρυθμού επιβράδυνσης και περαιτέρω ενίσχυσης της οικονομίας. Για να μεγιστοποιηθεί η χρησιμότητα των δημοσίων επενδύσεων αναγκαίες προϋποθέσεις είναι, αφενός η οικονομία να μην βρίσκεται ήδη στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης και αφετέρου η δημοσιονομική κατάσταση της χώρας να επιτρέπει την άσκηση επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής. Έτσι, οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να αποτελέσουν και το μέσο για την αποφυγή υπερθέρμανσης της οικονομίας.

Κατά τη δεκαετία του 1990 οι δημόσιες επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ συρρικνώθηκαν σημαντικά σε μία προσπάθεια περιστολής των δημοσίων δαπανών, αρχικά μέσα από τη μεθοδολογία του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ, ενώ αργότερα λόγω επιβολής για δημοσιονομική πειθαρχία, μείωση του ελλείμματος και του δημοσίου χρέους (Βινιεράτου, 2016). Εν τούτοις, διαπιστώθηκε ότι, το έλλειμμα σε δημόσιες επενδύσεις, αφενός συμπαρέσυρε τις ιδιωτικές επενδύσεις σε σημαντική πτώση και αφετέρου λειτούργησε ανασταλτικά στην αύξηση του ΑΕΠ γενικότερα. Η τάση λοιπόν για συρρίκνωση των δημοσίων δαπανών σε επίπεδο δημοσίων επενδύσεων αναθεωρείται παγκοσμίως από διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς⁶ (ΔΝΤ IMF 2015) (Μπάρμπας, 2020).

Ο καθοριστικός ρόλος των δημοσίων επενδύσεων για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, οδήγησε την πολιτική εξουσία ήδη μεταπολεμικά, να δώσει άμεση προτεραιότητα και σκόπιμα διακριτή παρακολούθηση των εν λόγω δαπανών μέσω της κατάρτισης Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων. Ο γενικός προϋπολογισμός διαχωρίστηκε σε «τακτικό» και «δημοσίων επενδύσεων». Εν προκειμένω, η διοικητική αυτή διάσπαση εξυπηρετούσε στην απλοποίηση των διαδικασιών για την εκτέλεση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, χωρίς τις περίπλοκες και ασφυκτικές διατάξεις του Δημόσιου Λογιστικού (Καράγιωργας, Δημόσια Οικονομική 2. Οι Δημοσιονομικοί Θεσμοί, 1981).

Ειδικότερα, ο μεν τακτικός προϋπολογισμός προσεγγίζει την έννοια του τρέχοντος προϋπολογισμού, περιλαμβάνοντας κυρίως τρέχοντα έσοδα και έξοδα, στον δε προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων προσδιορίζονται στο σκέλος των εσόδων τα από τη σύναψη δανείων και την εκμετάλλευση των δημοσίων επενδύσεων έσοδα, καθώς επίσης και τα έσοδα από τη Ευρωπαϊκή Ένωση που χρηματοδοτούν επενδύσεις (και το

⁶ <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/recommendation-effective-public-investment-across-levels-of-government.htm>

τυχόν πλεόνασμα τακτικού προϋπολογισμού). Στο σκέλος των εξόδων προβλέπονται όλες οι πάσης φύσεως δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις (Δράκος, 1997).⁷

Οι δημόσιες επενδύσεις, μολονότι επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό (να βελτιώσουν το επενδυτικό κλίμα, να αυξήσουν την επενδυτική δραστηριότητα, την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και την απασχόληση μέσω της διάθεσης πόρων ή της δημιουργίας κινήτρων), εντούτοις, προσλαμβάνουν διάφορες μορφές ανάλογα με τον τρόπο επιμερισμού του κινδύνου και της χρηματοδοτικής επιβάρυνσης του κρατικού προϋπολογισμού: επιχορηγήσεις φορέων, επενδύσεις με αναθέσεις, υλοποίηση επενδύσεων με ίδια μέσα, επενδύσεις σε ιδιώτες με παροχή κινήτρου, επιχορηγήσεις φορέων, Συμπράξεις Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα κ.λπ.

⁷ Η ακολουθούμενη πρακτική ισχύει για τη χώρα μας, ενώ μπορεί να διαφέρει, όχι μόνο από μία χώρα σε μία άλλη, αλλά και ανάμεσα σε χρονικές περιόδους. Στη Δανία λόγω χάρη, στα έσοδα του ΠΔΕ περιλαμβάνονται και εκείνα από το φόρο κληρονομιάς.

Επίσης, ενώ σε πολλές χώρες χρησιμοποιούν τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων ή Κεφαλαίου, σε άλλες δεν έγινε δεκτή η πρόταση κατάρτισης τέτοιου Προϋπολογισμού (Δράκος, 1997).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ: ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

2.1 Ιστορική επισκόπηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Οι δημόσιες επενδύσεις αναλαμβάνονται στο πλαίσιο μιας ακολουθούμενης πολιτικής που στοχεύει, αφενός στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη σε ένα πλαίσιο μακροοικονομικής σταθερότητας και αφετέρου στην επιδίωξη για αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου ανάμεσα στις διάφορες ομάδες πληθυσμού, καθώς επίσης και στις περιφέρειες της χώρας (Κουσουλάκος, 1991). Οι συγκυριακές συνθήκες που επικρατούν στην οικονομία και η κρισιμότητα των προβλημάτων που χρήζουν επίλυσης, διαμορφώνουν τις εκάστοτε προτεραιότητες της πολιτικής επενδύσεων που ακολουθείται κάθε φορά.

Όπως διαπιστώνεται λοιπόν, έως τις αρχές της δεκαετίας του 1950, το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων -το οποίο χρηματοδοτήθηκε αποκλειστικά από εξωτερική βοήθεια- επικεντρώθηκε στην ανάγκη αποκατάστασης των ζημιών που είχαν προκληθεί από τον πρόσφατο πόλεμο, καθώς επίσης και στην ανασυγκρότηση του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας (Οδηγία Αφορώσα εις τον τρόπον Πραγματοποιήσεως Δικαιολογήσεως και Ενταλματοποιήσεως Δαπανών Δημοσίων Επενδύσεων, 1972). Η δραστική μείωση της εξωτερικής βοήθειας και η προσπάθεια για νομισματική σταθερότητα οδήγησαν την επόμενη πενταετία σε αντίστοιχη μείωση των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις.

Περί τα μέσα της δεκαετίας του 1950 οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις σταδιακά αυξάνονται προς την κατεύθυνση της εκτέλεσης έργων εκσυγχρονισμού του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας, προκειμένου να αναπτυχθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα, ενώ παράλληλα η κατασκευή έργων υποδομής βελτιώνει τις συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού ανά την χώρα. Η κρατική επενδυτική δραστηριότητα επεκτείνεται σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας με ταχύτατους ρυθμούς, καθώς επίσης και στον επιχειρηματικό τομέα, εκεί όπου η ιδιωτική πρωτοβουλία αδυνατεί (Κουσουλάκος, 1991).

Οι ενεργειακές κρίσεις και η απότομη αύξηση των τιμών στις πρώτες ύλες κατά τη δεκαετία του 1970 στρέφουν τις προτεραιότητες της κρατικής δραστηριότητας στην

προσπάθεια διατήρησης και προστασίας του παραγωγικού δυναμικού της χώρας από τον κίνδυνο κατάρρευσης. Στο διάστημα αυτό, σε μία προσπάθεια εξυγίανσης, μεγάλο μέρος υπερχρεωμένων επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα περνά στην κυριότητα του δημοσίου, προκειμένου να συνεχίσει τη λειτουργία του. Αυτές οι προσπάθειες κορυφώνονται κατά την πρώτη πενταετία του 1980 και συνεχίζονται αργότερα με αμφίβολα αποτελέσματα (Κουσουλάκος, 1991).

Ο αποπροσανατολισμός του επενδυτικού ρόλου του κράτους που μετατοπίζεται από τον σχεδιασμό νέων επενδυτικών έργων σε τομείς βασικής υποδομής και κατασκευής νέου παγίου κεφαλαίου στην διατήρηση απαξιωμένου παραγωγικού δυναμικού, στην εξαγορά επιχειρήσεων και στην κάλυψη των διαχειριστικών ελλειμμάτων τους, κατέδειξε αναμφίλεκτα την έλλειψη μακρόπνοης επενδυτικής πολιτικής.

Κατά την προηγούμενη δεκαετία υπό το βάρος των τεράστιων δημοσιονομικών ελλειμμάτων, οι δημόσιες επενδύσεις συρρικνώθηκαν. Ο στόχος για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας έδωσε τη θέση του σε μία προσπάθεια διατήρησης θέσεων σε αντιπαραγωγικούς τομείς της δημόσιας διοίκησης και των επιχειρήσεων. Όμως, η μείωση του ΠΔΕ και ο περιορισμός των επενδύσεων έχει αρνητικές επιπτώσεις καθώς, όπως παρατηρείται, προκαλεί αδυναμία απορρόφησης ευρωπαϊκών πόρων (Κουσουλάκος, 1991).

2.2 Κανονιστικό πλαίσιο του ΠΔΕ

Η προώθηση της εκτέλεσης συγκεκριμένων επενδυτικών προγραμμάτων συστηματοποιήθηκε κυρίως κατά τη μεταπολεμική περίοδο και συγκεκριμένα κατά την περίοδο της αμερικανικής βοήθειας με κεφάλαια του σχεδίου Μάρσαλ (1948-1952) σε μία προσπάθεια εκσυγχρονισμού και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας (Οδηγία Αφορώσαι εις τον τρόπον Πραγματοποιήσεως Δικαιολογήσεως και Ενταλματοποιήσεως Δαπανών Δημοσίων Επενδύσεων, 1972). Το Πρόγραμμα Ανασυγκροτήσεως της περιόδου 1948-1952, το οποίο αφορούσε στην κατασκευή δημοσίων έργων υποδομής, διαδέχθηκε η ψήφιση του Ν. 2212/1952, όταν άρχισε να εφαρμόζεται το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και αποτελεί τον πρώτο σταθμό του, καθόσον προβλεπόταν σε αυτόν η κατάρτιση ειδικού Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων και καθ' ύλην αρμόδιοι για τα ζητήματα αυτά ορίζονταν οι Υπουργοί Συντονισμού και Οικονομικών.

Ο Ν.2957/1954 ρυθμίζει αργότερα αρκετά ζητήματα σχετικά με τις διαδικασίες πραγματοποίησης και πληρωμής των σχετικών δαπανών, κυρίως όμως αποσαφηνίζει την έννοια της δημόσιας επένδυσης, κατηγοριοποιεί τις δημόσιες επενδύσεις σε

κατασκευαστικά έργα, προμήθειες και μελέτες, ενώ οριοθετεί και το πεδίο εφαρμογής του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στο πρώτο άρθρο του εν λόγω νόμου εννοιολογείται η διάκριση των δημοσίων επενδύσεων σε σχέση με τη νομική μορφή και το ιδιοκτησιακό καθεστώς του φορέα πραγματοποίησης της επένδυσης, δηλαδή δημόσιες επενδύσεις είναι όσες πραγματοποιούνται από Δημόσιους Φορείς (τα κατά περίπτωση αρμόδια Υπουργεία, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (ΔΕΚΟ) και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ)). Η ισχύς του νόμου αυτού διατηρείται έως σήμερα, σε περιπτώσεις ένταξης προτεινόμενων έργων που δεν προβλέπονται σε άλλα μεταγενέστερα νομοθετήματα.

Το χουντικό διάταγμα ΧΔ 9035/1973 αποτελεί μία καινοτομία για τις συνθήκες της εποχής, καθώς εισάγει τον κεντρικό λογαριασμό και την εισφορά τρίτων (πολύ πριν την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση), ένα «νοικοκύρεμα» (Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, 1976) που τηρείται έως σήμερα, σύμφωνα με το οποίο τα χρήματα δεν δίνονται απευθείας στον φορέα, αλλά κατατίθενται «*προ πάσης χρηματοδότησεως του αντίστοιχου έργου*» εξ ολοκλήρου σε ειδικό λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η εισαγωγή των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, που στόχευαν στην περιφερειακή σύγκλιση, σηματοδοτεί τον δεύτερο σταθμό στην θεσμική εξέλιξη του ΠΔΕ. Έως την είσοδο της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) δίνονταν αποσπασματικές χρηματοδοτήσεις μεμονωμένων έργων, τα οποία δεν εντάσσονταν σε συγκεκριμένο προγραμματικό πλαίσιο. Η εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ), των πρώτων πολυταμειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, αλλάζει το 1986 τις έως τότε πρακτικές (Παπαδασκαλόπουλος-Χριστοφάκης, 2009). Η εφαρμογή των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των τριών Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (1989-1993, 1994-1999, 2000-2006), καθώς επίσης και του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (2007-2013), συστηματοποιούν τις διαδικασίες σχεδιασμού, διαχείρισης, αξιολόγησης και ελέγχου αναφορικά με τους ενωσιακούς πόρους και αφορούν στο ένα σκέλος του ΠΔΕ, το συγχρηματοδοτούμενο. Το εθνικό σκέλος συνεχίζει να υστερεί στον προγραμματικό του ρόλο και την θεσμική κατοχύρωση των διαδικασιών του, ενώ αρκετά αργότερα λόγω διεθνών δεσμεύσεων, επιχειρείται η εναρμόνισή του με τους δημοσιονομικούς περιορισμούς που επιβάλλονται τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο (Δεληθέου, 2018).

Η ανάγκη αναπροσαρμογής των διαδικασιών υπό το πρίσμα της δημοσιονομικής κρίσης υποχρεώνει για προγραμματισμό των δαπανών σε μεσοπρόθεσμη βάση σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν. 3871/2010 (Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής), που αναμορφώνει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο έως σήμερα και αποτελεί τον τρίτο σημαντικό σταθμό στην θεσμική εξέλιξη του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Ο Ν. 3871/2010 αποτελεί την πρώτη σοβαρή προσπάθεια μεταρρύθμισης του δημοσιονομικού θεσμικού πλαισίου με βασική επιδίωξη τη θέσπιση σύγχρονων δημοσιονομικών κανόνων και αρχών δημοσιονομικής διαχείρισης προσανατολισμένους προς την κατεύθυνση μιας ορθολογικότερης κατανομής δημοσίων πόρων και συγκράτησης των δημοσίων δαπανών.

Έκτοτε, κάθε Φορέας Χρηματοδότησης καταρτίζει μεσοπρόθεσμο προγραμματισμό και υπό την προϋπόθεση ότι τα έργα εναρμονίζονται στο παραπάνω πλαίσιο, εντάσσονται στο ΠΔΕ, αφενός σε επίπεδο Φορέα και αφετέρου σε επίπεδο ΠΔΕ. Η ριζική αυτή μεταρρύθμιση του πλαισίου χρηματοδότησης των δημοσίων επενδύσεων αναφέρεται ως ρητή δέσμευση στο εκάστοτε Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ).

Τέλος, ο Ν. 4635/2019 επιφέρει τη σημαντικότερη μεταρρύθμιση για την αναδιοργάνωση του εθνικού σκέλους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Η θέσπιση του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), ρυθμίζει τις διαδικασίες κατάρτισης, έγκρισης, παρακολούθησης, ελέγχου και αξιολόγησης των Τομεακών (ΤΠΑ) και Περιφερειακών (ΠΠΑ) Προγραμμάτων Ανάπτυξης και εισάγει την έννοια του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού σχεδιασμού. Περιλαμβάνει μία σειρά διατάξεων για την έκδοση διοικητικών πράξεων βάσει των οποίων εφαρμόζεται το σύστημα της διαχείρισης του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης.

Με την πάροδο του χρόνου, ένα σύνολο εθνικών και κοινοτικών νόμων, διατάξεων, εγκυκλίων, πλαισιώνουν τον ορισμό της έννοιας των δημόσιων επενδύσεων όπως οι Αναπτυξιακοί Νόμοι-Ενισχύσεις Ιδιωτικών Επενδύσεων (Ν. 1262/1982, Ν. 2601/1998, Ν. 1892/1990, Ν. 3299/2004, Ν. 3908/2011, Ν. 4146/2013). Ειδικότερα, το βασικό πλαίσιο για την κατάρτιση του εθνικού ΠΔΕ αποτελεί η Εγκύκλιος Οδηγιών, ένα νομικό κείμενο, το οποίο βασίζεται σε υφιστάμενες κανονιστικές πράξεις και εκδίδεται για κάθε έτος από την Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες, προκειμένου να παρέχει κατευθύνσεις αναφορικά με τις προϋποθέσεις, τις διαδικασίες έγκρισης και χρηματοδότησης του ΠΔΕ για το τρέχον έτος, καθώς επίσης και για τον προγραμματισμό των δαπανών της επόμενης τριετίας.

Το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις δημόσιες επενδύσεις σε γενικό, ειδικό και σε επίπεδο εσόδων περιλαμβάνει στις μέρες μας περισσότερους από εβδομήντα Νόμους, τριάντα πέντε Προεδρικά Διατάγματα και Κανονιστικές Αποφάσεις, είκοσι τρεις Υπουργικές Αποφάσεις και αρκετές δεκάδες Εγκυκλίους και επιμέρους διατάξεις σε διάφορα νομοθετήματα, όπως κάτωθι παρουσιάζονται:

-Ν. 2212/1952 Με τον Νόμο αυτό εισάγεται για πρώτη φορά η αναγραφή από το οικονομικό έτος 1952-1953 και εφεξής στον Κρατικό Προϋπολογισμό πιστώσεων για δαπάνες έργων ανασυγκρότησης και εξουσιοδοτούνται οι Υπουργοί Συντονισμού και Οικονομικών για την εκτέλεση του ΠΔΕ και την ρύθμιση όλων των σχετικών θεμάτων μέσω της έκδοσης Κοινής Υπουργικής Απόφασης.

-Ν. 2957/1954 «Περί Δημοσίων Επενδύσεων και συμπλήρωσως των σχετικών προς τούτας διατάξεων του Δημοσίου Λογιστικού». Ορίζεται το περιεχόμενο και η έννοια της δημόσιας επένδυσης, δηλαδή ως επενδυτικές δαπάνες που πραγματοποιούνται από Δημόσιους Φορείς, δηλαδή, τα κατά περίπτωση αρμόδια Υπουργεία, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης) για την κατασκευή εγκαταστάσεων ή έργων, για προμήθεια εξοπλιστικών μέσων ή μηχανικού εξοπλισμού, για έρευνες και μελέτες και πάσης φύσεως διοικητικά ή γενικά έξοδα προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

-Β.Δ. 120/1960 Με το παρόν Βασιλικό Διάταγμα ρυθμίζονται αρμοδιότητες για τα έργα δημοσίων επενδύσεων.

-Β.Δ. 498/1960 Το Διάταγμα αυτό συμπληρώνει το προηγούμενο αναφορικά με συναφείς αρμοδιότητες με τα έργα των δημοσίων επενδύσεων.

-ΚΥΑ 41891/1960 Η Κοινή Υπουργική Απόφαση αυτή τροποποιεί τη διαδικασία έγκρισης και διάθεσης πιστώσεων ΠΔΕ.

-Ν. 4355/1964 Οριοθετούνται οι αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων Υπουργείων αναφορικά με τη σχεδίαση και την υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

-Εγκύκλιος 165943/1972 Παρέχονται Οδηγίες για την ενταλματοποίηση των δαπανών των δημοσίων επενδύσεων, συγκεντρώνονται όλες οι εκδοθείσες έως τότε διατάξεις για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, ενώ συγκεφαλαιώνεται η έννοια και το αντικείμενο των δημοσίων επενδύσεων.

-ΧΔ 9035/1972 Εισάγει για πρώτη φορά την δημιουργία κεντρικού λογαριασμού στην Τράπεζα της Ελλάδος και την εισφορά τρίτων για την χρηματοδότηση των έργων ανασυγκρότησης.

- N.1828/1989 Νομοθεσία για τη φορολογία εισοδήματος κ. ά. Διατάξεις.
- N. 1832/1989 Νομοθεσία για την τοπική αυτοδιοίκηση, την αποκέντρωση κ. ά. Διατάξεις.
- N. 2218/1994 Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και διατάξεις για την αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια.
- N. 2362/1995 Δημόσιο Λογιστικό, έλεγχος δαπανών του κράτους κ.ά. διατάξεις.
- N. 2515/1997 Επιχορηγήσεις από το ΠΔΕ.
- N. 2503/1997 Διοίκηση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση κ.ά. διατάξεις.
- N. 2647/1998 Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στην Περιφέρεια και την αυτοδιοίκηση.
- N.2672/1998 Οικονομικοί πόροι της Νομαρχιακής αυτοδιοίκησης.
- N. 2860/2000 Διαχείριση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης κ. ά. Διατάξεις.
- ΥΑ 45743/2000 Καθορισμός ποσοστού επί των χρηματοδοτήσεων που διαχειρίζονται τα Περιφερειακά Ταμεία Ανάπτυξης.
- ΚΥΑ 907/52/03 Εθνικό Σύστημα Δημοσιονομικών Διορθώσεων.
- N.3274/2004 Οργάνωση και λειτουργία των ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού.
- N. 3345/2005 Οικονομικά θέματα Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και ρύθμιση διοικητικών θεμάτων.
- N. 3389/2005 «Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)».
- N. 3614/2007 Διαχείριση Αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2007-2013.
- N. 3845/2010 Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.
- ΠΔ 113/2010 Ανάλυση υποχρεώσεων από τους Διατάκτες.
- N. 3852/2010 Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης.
- N. 3840/2010 Αποκέντρωση, απλοποίηση και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007-2013.
- N. 3871/2010 «Δημοσιονομική Διαχείριση και ευθύνη».
- ΥΑ 2/72624/0020/2010 Καθορισμός μειζόνων κατηγοριών δαπανών κρατικού προϋπολογισμού.
- N. 4072/2012 Χρηματοδότηση μη επιλέξιμου ΦΠΑ συγχρηματοδοτούμενων έργων.
- ΠΝΠ (ΦΕΚ 237/Α΄/2012) ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείων.

-Ν. 4152/2013 «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής των Νόμων 4046/2012, 4039/2012 και 4127/2013», όπου προβλέπεται ότι ο ΟΑΕΔ μπορεί να επιχορηγείται από πόρους του εθνικού και του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ.

-Ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις». Στο νόμο αυτό ορίζεται ο αρμόδιος υπουργός για τη χάραξη στρατηγικής, συντονισμού και εποπτείας του ΠΔΕ, ορίζονται οι έννοιες της πίστωσης, του περιεχομένου των Συλλογικών Αποφάσεων και ρυθμίζονται ζητήματα μεταφοράς ορίων ΠΔΕ ανάμεσα στους Φορείς, καθώς επίσης και ανακατανομής πιστώσεων ανάμεσα σε εθνικό και συγχρηματοδοτούμενο σκέλος.

-Ν. 4281/2014 «Μέτρα στήριξης & ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας, οργανωτικά θέματα Υπουργείου Οικονομικών και άλλες διατάξεις».

-Ν. 4283/2014 «Ίδρυση και οργάνωση Συμβουλίου Εθνικής Πολιτικής για την Παιδεία και άλλες διατάξεις», όπου προβλέπεται η χρηματοδότηση από το ΠΔΕ του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων για τους αναπληρωτές και ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς.

-Ν. 4314/2014 «Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020».

-Ν. 4370/2014 Βασικές αρχές δημόσιου Λογιστικού και τρόπος εκτέλεσης του Π/Υ.

-ΚΥΑ 134453/2015 Ρυθμίζει βασικά θέματα της διαδικασίας των πληρωμών του ΠΔΕ.

-ΠΔ 80/2016 Ανάλυση υποχρεώσεων από τους διατάκτες.

-Ν. 4497/2017 «Άσκηση υπαίθριων εμπορικών δραστηριοτήτων, εκσυγχρονισμός της επιμελητηριακής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις», Αναπτυξιακά προγράμματα ειδικού σκοπού.

-Ν. 4509/2017 Μέτρα θεραπείας ατόμων που απαλλάσσονται από την ποινή λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής και άλλες διατάξεις (Ειδικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Δήμων).

-Ν. 4635/2019 Κατάρτιση, διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχος του ΕΠΑ. Ο Νόμος αυτός συνιστά το κανονιστικό πλαίσιο για την λειτουργία του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ, που εμφάνιζε μια σημαντική αναπτυξιακή υστέρηση για πολλές δεκαετίες. Με το πλαίσιο αυτό αναβαθμίζεται, καθώς ρυθμίζονται οι διαδικασίες, η διάρκεια, τα κριτήρια αξιολόγησης των προγραμμάτων του και θεσμοθετείται ο αναπτυξιακός προγραμματισμός του εθνικού ΠΔΕ σε μεσοπρόθεσμη βάση.

-Ν. 4794/2020 Με το Νόμο αυτό μετατίθεται η έναρξη της 1^{ης} Προγραμματικής Περιόδου του ΕΠΑ για την 1^η Ιουλίου 2021.

-Ν. 4849/2021 Διατάξεις για το ΠΔΕ και το ΕΣΠΑ.

-Ν. 4914/2022 Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, σύσταση Ανώνυμης Εταιρείας «Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων ΑΕ» και άλλες διατάξεις.

2.3 Αρχιτεκτονική Διάρθρωση του Προγράμματος Δημοσίων επενδύσεων

Ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων αποτελεί τον κατεξοχήν δημοσιονομικό μηχανισμό προγραμματισμού και υλοποίησης της επενδυτικής πολιτικής του κράτους και στοχεύει στην εξασφάλιση των απαιτούμενων πόρων και στην αποτελεσματική τους διαχείριση· για το λόγο αυτό αποκαλείται και Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Για την επίτευξη αυτής της αποστολής, έχει διαρθρωθεί με τους δικούς του κανόνες λειτουργίας και με μια ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, που δίνει έμφαση στην προγραμματική μάλλον, παρά στην δημοσιονομική του διάσταση (Κουσουλάκος, 1991).

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων έχει στόχο την προώθηση πολιτικών για δράσεις ενίσχυσης συγκεκριμένων αναπτυξιακών τομέων όπως:

- Βελτίωση των μεταφορών και του περιβάλλοντος με έργα υποδομών
- Ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας και των ιδιωτικών επενδύσεων
- Ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου και της κοινωνίας της γνώσης,
- Αξιοποίηση ενεργειακών πόρων και
- Ενίσχυση της αυτοδιοίκησης μέσω επενδυτικών προγραμμάτων.

Το ΠΔΕ ανάλογα με τις πηγές χρηματοδότησης διακρίνεται σε:

α. Εθνικό Π.Δ.Ε.: Περιλαμβάνει έργα που χρηματοδοτούνται αμιγώς από εθνικούς πόρους. Μπορούν να είναι νέα έργα ή επαναλαμβανόμενα, συνεχιζόμενα από προηγούμενα έτη, έργα για αποκατάσταση από φυσικές καταστροφές, έργα με μη επιλέξιμες δαπάνες από ευρωπαϊκούς πόρους, αλλά αναγκαία για τη συμπλήρωση και ολοκλήρωσή τους. Από το 2021 περιλαμβάνονται και τα έργα του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ).

β. Συγχρηματοδοτούμενο Π.Δ.Ε.: Περιλαμβάνει έργα που χρηματοδοτούνται από διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων διεθνών χρηματοδοτικών μηχανισμών ή προγραμμάτων και από εθνικούς πόρους. Βασικές πηγές χρηματοδότησης αποτελούν οι συνεισφορές τρίτων-ίδια έσοδα (συνεισφορές ΠΔΕ, τόκοι υπερημερίας, καταπτώσεις εγγυητικών, καταπτώσεις μη καλής εκτέλεσης, επιστροφές αδιάθετων

υπολοίπων και επιστροφές από αχρεωστήτως καταβληθέντα). Επίσης, οι επιχορηγήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) και Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) και Ευρωπαϊκά Ταμεία για τη Μετανάστευση), και τέλος τα Πιστωτικά έσοδα-Δάνεια (Εισηγητική έκθεση Π/Υ).

Τα ευρωπαϊκά ταμεία και οι διεθνείς φορείς για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 (στο επταετές πλαίσιο Προγραμματισμού προγραμμάτων, πρωτοβουλιών και συμφωνιών) είναι: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), Ταμείο Ασύλου και Μετανάστευσης (ΤΑΜ), Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας (ΤΕΑ), Εργαλείο Διαχείρισης Συνόρων και Βίζας, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ), Αγροτικό Ταμείο Ανάπτυξης της Υπαίθρου (ΑΤΑΥ) και τέλος το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Βασικός στόχος του ΠΔΕ είναι μέσω της κατανομής των προβλεπόμενων πόρων να επιτευχθεί το μέγιστο αποτέλεσμα για την ανάπτυξη της οικονομίας και την κοινωνική ωφέλεια. Βασικές επιδιώξεις αποτελούν, η επίτευξη της απορρόφησης των πόρων της κοινοτικής συνδρομής και η υλοποίηση των προγραμμάτων και των έργων του εθνικού σκέλους, υπολογίζοντας και την ενδεχόμενη συμπληρωματικότητά τους με τα συγχρηματοδοτούμενα έργα.⁸

⁸ www.ggde-espa.gov.gr/pde/

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΔΕ

3.1 Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ 2021-2025)

Η θέσπιση του Ν. 4635/2019 (Α' 167) θέτει το κανονιστικό πλαίσιο για το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ). Υιοθετείται ένα ολοκληρωμένο σύστημα για την κατάρτιση, το συντονισμό, την διαχείριση, την χρηματοδότηση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους. Εισάγεται για πρώτη φορά η μεσοπρόθεσμη στοχοθεσία και η αντιστοίχιση των παρεμβάσεων του ΠΔΕ με στρατηγικούς στόχους και αναπτυξιακές προτεραιότητες, ενώ περιλαμβάνονται δείκτες αποτελέσματος για την αξιολόγησή τους με την ολοκλήρωση των δράσεων της προγραμματικής περιόδου.⁹ Η αναμόρφωση της θεσμικής αρχιτεκτονικής του ΕΠΑ, απότοκη της προηγούμενης εμπειρίας επιτυχημένων πρακτικών των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ) εξελίχθηκε, λαμβάνοντας υπόψιν και τις καταγεγραμμένες επισημάνσεις αναφορικά με τα Μεσοπρόθεσμα Πλαίσια Δημοσιονομικής Στρατηγικής της προηγούμενης πενταετίας.

Το ΕΠΑ συνιστά ένα αποδοτικό εργαλείο με αποκεντρωτικό χαρακτήρα, καθόσον δίνεται με αυτό η δυνατότητα στους φορείς να διαχειρίζονται οι ίδιοι τους πόρους του επιμέρους προγράμματός τους. Έχει ήδη αναφερθεί ότι για τη χρηματοδότηση του ΕΠΑ χρησιμοποιούνται εθνικοί πόροι, αφού ληφθούν υπ' όψιν οι προοπτικές της οικονομίας για το χρονικό διάστημα προγραμματισμού, η μεσοπρόθεσμη στρατηγική του ισχύοντος ΜΠΔΣ και η συμπληρωματικότητα με συγχρηματοδοτούμενες δράσεις, προκειμένου για την μεγιστοποίηση του αναπτυξιακού αποτελέσματος.

Εκτός από τις χρηματοδοτούμενες από το ΠΔΕ επιλέξιμες δράσεις, το ΕΠΑ μπορεί να χρηματοδοτήσει και δράσεις, οι οποίες ενδεικτικά αφορούν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης, της παραγωγικότητας του πρωτογενούς τομέα, της μεταρρύθμισης του δημοσίου τομέα και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, της διαχείρισης μεταναστευτικών ροών, της χρηματοδότησης και επιχορήγησης δημοσίων και ιδιωτικών φορέων για υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, αλλά και δράσεις συμπληρωματικές συγχρηματοδοτούμενων έργων πριν ή μετά τη λήξη της επιλέξιμης για συγχρηματοδότηση περιόδου.

Το ΕΠΑ για την προγραμματική περίοδο 2021-2025, εγκρίθηκε με την Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου άρθρ. 38 της 31ης.08.2020 (Α'174) με πενταετή διάρκεια και

⁹ <http://epa.gov.gr/>

ξεκίνησε την 1η Ιουλίου 2021 με την σταδιακή ενεργοποίηση έως την 31η Δεκεμβρίου 2021, των επιμέρους Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων Ανάπτυξης που το συγκροτούν. Ορίζονται πέντε αναπτυξιακοί στόχοι που συνάδουν με τους πέντε πυλώνες και αναλύονται με τη σειρά τους σε ειδικούς στόχους και προτεραιότητες:

- η έξυπνη ανάπτυξη, η προαγωγή της έρευνας και η ανάπτυξη καινοτομίας για ψηφιακό μετασχηματισμό, που συμβάλλουν στην ανάκαμψη της οικονομίας με την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας για μια αγορά με ισχυρές μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ)

- η πράσινη ανάπτυξη, η μετάβαση σε βιώσιμες επενδύσεις, με την υιοθέτηση της κυκλικής οικονομίας και την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας για μία οικονομική ανάπτυξη συμβατή με την αειφορία για το περιβάλλον

- η κοινωνική ανάπτυξη, η διασφάλιση των κοινωνικών δικαιωμάτων και της εδαφικής συνοχής

- η ανάπτυξη υποδομών, η περιφερειακή σύνδεση και η βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης των πολιτών και τέλος

- η εξωστρέφεια με επιμέρους επιδιώξεις για την εξασφάλιση βιώσιμης ανάπτυξης της χώρας με τη μέγιστη σύγκλιση των περιφερειών και την πληρέστερη δυνατή αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Το περιεχόμενο του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης περιλαμβάνει την εξειδίκευση των εθνικών στόχων ανάπτυξης σε εξήντα (60) αναπτυξιακές προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής (άξονες προτεραιότητας) και δύο (2) επιπλέον για την υποστήριξη των προγραμμάτων (Διοικητική Υποστήριξη και Τεχνική Βοήθεια).

Βασικό εργαλείο του προγράμματος αποτελεί η υιοθέτηση συστήματος δεικτών (δείκτες αποτελέσματος και δείκτες εκροών) για τις νέες διαδικασίες προγραμματισμού ΕΠΑ, προκειμένου να αξιολογηθεί ο βαθμός συμβολής του στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων. Το σύστημα αυτό συνεισφέρει στην παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών, καθώς επίσης και στην παρακολούθηση των επιμέρους Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων Ανάπτυξης (ΤΠΑ και ΠΠΑ). Οι δείκτες περιλαμβάνουν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, τα οποία πρέπει να έχουν επιτευχθεί έως το τέλος της προγραμματικής περιόδου του ΕΠΑ.

Η διάρθρωση του ΕΠΑ περιλαμβάνει Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης, τα οποία καταρτίζονται όπως έχει ήδη αναφερθεί από τα αρμόδια Υπουργεία και τις Περιφέρειες και εξειδικεύουν τους στόχους του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού

προγραμματισμού στον τομέα ευθύνης του αντίστοιχου φορέα, με βάση τον προγραμματισμό του ΕΠΑ και την κατανομή των πόρων που του αναλογούν.

Μπορεί να περιλαμβάνονται και Ειδικά Προγράμματα (ΕΠ) αναπτυξιακών παρεμβάσεων με χωρική, τομεακή αναφορά, παρεμβάσεων για την αποκατάσταση ζημιών ή για την αντιμετώπιση κρίσεων. Το ΕΠΑ δεν χρηματοδοτεί πάγιες λειτουργικές ανάγκες του Δημοσίου Τομέα, εν τούτοις μπορεί να χρηματοδοτεί επαναλαμβανόμενες επενδυτικές δράσεις.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του ΕΠΑ για την προγραμματική περίοδο 2021-2025 ανέρχεται σε 10.650.000.000 ευρώ, ενώ δύναται να αυξηθεί με κοινή απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Επίσης, υπάρχει πρόβλεψη για δυνατότητα σύστασης αποθεματικών για την αντιμετώπιση συνεπειών κρίσεων, έκτακτων αναγκών ή φυσικών καταστροφών (Ν. 4762/2019, άρθρο 122, παρ. 5).

Η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων¹⁰ του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών συντονίζει το σχεδιασμό και την υλοποίηση του ΕΠΑ και υποστηρίζεται από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΔιΔιΕΠ), η οποία έχει ως επιχειρησιακό στόχο το *«σχεδιασμό και την ορθή υλοποίηση προγραμμάτων ανάπτυξης χρηματοδοτούμενων από αμιγώς εθνικούς πόρους του ΠΔΕ»*. Πιο συγκεκριμένα, η ΔιΔιΕΠ έχει την κεντρική ευθύνη για τις διαδικασίες κατάρτισης, διαχείρισης, ελέγχου και αξιολόγησης των έργων του ΕΠΑ με τη χρήση μεθοδολογικών εργαλείων.

¹⁰ Το 2024 η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ μεταφέρθηκε στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων όπου πριν υπαγόταν. Κατά συνέπεια η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων και οι δύο Διευθύνσεις της, Δημοσίων Επενδύσεων και Διαχείρισης Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων ανήκουν πλέον στο ΥΠΕΘΟ.

3.1.1 Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης¹¹

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Π/Υ 28.000.000 ευρώ

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,¹² ο φορέας της δημόσιας διοίκησης με αρμοδιότητα ένα σύνθετο αντικείμενο με πυρήνα την γεωργία, θέτει ως όραμα για το Τομεακό Πρόγραμμά του την βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού τομέα με την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας.

Οι αναπτυξιακοί στόχοι του αφορούν παρεμβάσεις εγγειοβελτιωτικών έργων με αυξημένες υποχρεώσεις και δεσμεύσεις παρελθόντων ετών, τα οποία αποτελούν σημαντική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα. Η ανάπτυξη υποδομών εγγείων βελτιώσεων με έμφαση στα αρδευτικά έργα, διασφαλίζει αύξηση στην προστιθέμενη αξία των παραγόμενων αγαθών και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της αγροτικής εκμετάλλευσης. Παράλληλα οι παρεμβάσεις στη διαχείριση του αρδευτικού νερού (εξοικονόμηση και επαναχρησιμοποίησή του) αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης του στη γεωργία.

Επίσης, προτείνεται στοχευμένη επενδυτική δράση για τον εκσυγχρονισμό των εργαστηριακών υποδομών στον τομέα αντιμετώπισης νοσημάτων ζώων και επιβλαβών οργανισμών των γεωργικών προϊόντων, προκειμένου αφενός, για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης εξαγωγής τους και αφετέρου για την πραγματοποίηση επαρκών ελέγχων στα εισαγόμενα αγαθά. Οι δράσεις που επιχειρούνται μέσω του εν λόγω προγράμματος στον τομέα της ασφάλειας και την ποιότητας των τροφίμων κρίνονται ζωτικής σημασίας για τη δημόσια υγεία και για την αγροτική οικονομία καθώς, η διασφάλιση του υγειονομικού καθεστώτος αποτελεί ανελαστική υποχρέωση με προεκτάσεις, τόσο στην υγεία των πολιτών όσο και στην υγιή επιχειρηματικότητα.

Στο πλαίσιο αυτό οι πολιτικές που επιχειρούνται υποστηρίζουν το δυναμικό χαρακτήρα του πρωτογενούς τομέα, ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα με την ενσωμάτωση της τεχνολογίας και της καινοτομίας και συνεισφέρουν σημαντικά στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων από την αγροτική εκμετάλλευση. Ταυτόχρονα, μεγιστοποιούν τα περιβαλλοντικά οφέλη από τη γεωργική δραστηριότητα,

¹¹http://epa.gov.gr/wp-content/uploads/2022/01/tpa-12_%CE%A6%CE%95%CE%9A_%CE%A4%CE%A0%CE%91_%CE%91%CE%93%CE%A1%CE%9F%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%9E%CE%97%CE%A3.pdf

¹² ΦΕΚ 6450/Β'/31.12.2021

προωθούν την βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή και προάγουν την κυκλική οικονομία με όρους αειφορίας και ασφάλειας των παραγόμενων προϊόντων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Π/Υ 885.000.000 ευρώ

Κύριος στρατηγικός στόχος του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων¹³ είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και η συστηματική αύξηση της παραγωγικότητας μέσα από τη σύνδεσή τους με την τεχνολογία και την καινοτομία κατά τρόπο συμβατό με τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους της χώρας.

Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου αποτελεί η δημιουργία φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη επενδυτικών ευκαιριών και η βελτίωση του επιχειρηματικού και χρηματοδοτικού πλαισίου. Η χρηματοδότηση των επενδυτικών σχεδίων που έχουν ενταχθεί στους αναπτυξιακούς νόμους (ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας) και η ολοκλήρωσή τους συνιστούν δράσεις που προσανατολίζονται στον στόχο αυτό. Το Τομεακό Πρόγραμμα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων συνιστά μοχλό ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας με την ενίσχυση ελληνικών και ξένων επενδύσεων, αλλά και μηχανισμών υποστήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜμΕ) επιδιώκοντας τη μεγαλύτερη δυνατή διάθεση δημόσιων πόρων.

Στον τομέα της βιομηχανίας υποστηρίζεται η ανάπτυξη τεχνολογιών, η διασύνδεσή τους με την επιχειρηματική καινοτομία και η ενσωμάτωσή τους στην παραγωγική διαδικασία, προκειμένου να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητά τους και να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις προκλήσεις της διεθνοποίησης και της ψηφιακής μετάβασης. Επιπρόσθετα, οι παρεμβάσεις για την προσέλκυση επενδύσεων στον εκσυγχρονισμό των υποδομών και τον βιομηχανικό μετασχηματισμό θα λειτουργήσουν ως έρεισμα για την προαγωγή της κυκλικής οικονομίας, την εξοικονόμηση ενέργειας και την προστασία από την κλιματική αλλαγή.

Στον τομέα Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη δημιουργία ειδικών ερευνητικών κέντρων για την απόκτηση τεχνογνωσίας, προκειμένου να ενισχυθούν φορείς και επιχειρήσεις και να εφαρμοσθούν τα

¹³ ΦΕΚ 4347/Β' / 21.09.2021

αποτελέσματα στην παραγωγική διαδικασία και στην προαγωγή της κοινωνίας. Η δημιουργία συνεργατικών συμπράξεων και η αξιοποίηση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού συνεισφέρουν σημαντικά προς την κατεύθυνση αυτή.

Αναφορικά τέλος, με τον τομέα Εμπορίου και Προστασίας του Καταναλωτή, ζητούμενο για την επιδιωκόμενη πολιτική παραμένει η ενίσχυση του υγιούς ανταγωνισμού, η μεγιστοποίηση της εξωστρέφειας, η υποστήριξη της εύρυθμης λειτουργίας του εμπορίου, η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών και της εμπορικότητας και η ενίσχυση της προστασίας του καταναλωτή μέσω μηχανισμών ενημέρωσης και ελέγχου με την ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Π/Υ: 18.000.000 ευρώ

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης¹⁴ αποτελεί τον φορέα της Κεντρικής Δημόσιας Διοίκησης που έχει ως αποστολή την αποτελεσματική λειτουργία των δικαστηρίων και την σχεδίαση πολιτικών που στοχεύουν στην προαγωγή της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Καθώς η σχέση ανάμεσα στον τομέα της δικαιοσύνης και στην κοινωνία είναι ιδιαίτερα σημαντική, ο χρόνος διεκπεραίωσης των υποθέσεων που αφορούν τους πολίτες αποτελεί ένα στρατηγικό στόχο που χρήζει άμεσων παρεμβάσεων.

Στον τομέα αυτό επιχειρείται μία δέσμη μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να υλοποιηθούν δράσεις για την ανάπτυξη, προώθηση και επέκταση της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης με την κατάργηση γραφειοκρατικών σταδίων και τον εκσυγχρονισμό των δικαστικών διαδικασιών.

Η αναδιάρθρωση των οργανωτικών δομών για την αύξηση της ταχύτητας και της αποτελεσματικότητας και η ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών έχει ως αποτέλεσμα ένα υψηλής στάθμης ανεξάρτητο σύστημα απονομής δικαιοσύνης, το οποίο στοχεύει στην κοινωνική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Παράλληλα, η εξασφάλιση αποτελεσματικής και ποιοτικής πρόσβασης των πολιτών στη δικαιοσύνη λειτουργεί προς όφελος της οικονομίας και της ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Παράλληλα με τα ανωτέρω, επιχειρούνται επενδυτικές δράσεις για την αναβάθμιση των κτιριακών υποδομών με όρους περιβαλλοντικής συνείδησης.

¹⁴ ΦΕΚ 4637/Β' / 06.10.2021

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

Π/Υ 24.000.000 ευρώ

Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας¹⁵ επιτελεί ένα καθοριστικό ρόλο στην εύρυθμη κρατική λειτουργία: τη διασφάλιση της εθνικής κυριαρχίας και ακεραιότητας, χωρίς την οποία οι οικονομικοί φορείς αδυνατούν να δράσουν, πολλώ δε μάλλον, να συμβάλλουν στη συλλογική και οικονομική ευημερία. Η έκδηλη συνεισφορά του σε ποικίλες δράσεις του κράτους, όπως σε φυσικές καταστροφές, στη διαχείριση του μεταναστευτικού ή ακόμη και στην τρέχουσα υγειονομική κρίση καταδεικνύει αναμφίλεκτα την καταλυτική του προσφορά στην διασφάλιση εθνικής βιώσιμης ανάπτυξης.

Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας αποτελεί μία από τις πιο οργανωμένες δομές με εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό υψηλής κατάρτισης και τεχνογνωσίας, το οποίο μπορεί, όχι μόνο να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στην εκτέλεση της αποστολής του, αλλά και να προσαρμόζεται άμεσα σε ταχέως τροποποιούμενες συνθήκες. Εκτός από την οργανωτική επάρκειά του, διαθέτει εκτεταμένο δίκτυο υποδομών και εγκαταστάσεων ανά την ελληνική επικράτεια, που παρέχει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στην υλοποίηση των αποστολών του.

Οι αυξανόμενες και πολυποικίλες ανάγκες τις οποίες καλείται το Υπουργείο να αντιμετωπίσει, καθιστούν άμεση και επιτακτική την αναβάθμιση των υφιστάμενων δομών του, προκειμένου να διατηρήσει υψηλή την επιχειρηματική του αξία, αλλά και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του. Στο πλαίσιο λοιπόν επίτευξης των στόχων του, οι επενδύσεις σε έρευνα, καινοτομία, ψηφιακό μετασχηματισμό, κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και η ενεργειακή αναβάθμιση των υποδομών του αποτελούν αναγκαίες συνθήκες.

Οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις που επιχειρούνται στοχεύουν στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας μέσω της αξιοποίησης όλων των διαθέσιμων πόρων και της πλήρους απορρόφησης των πιστώσεων του ΠΔΕ σε τομείς όπως, ο εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων, δικτύων και υποδομών των Ενόπλων Δυνάμεων, η ενεργειακή μετάβαση σε πιο φιλικές για το περιβάλλον μορφές ενέργειας, η απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, η μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος και των εκπεμπόμενων ρύπων, η στροφή σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Η διενέργεια δράσεων προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ενέργειας με έργα υποδομών για την προστασία του

¹⁵ ΦΕΚ 6012/Β'/20.12.2021

υπεδάφους, του υδροφόρου ορίζοντα και των θαλασσών και ο μετασχηματισμός του παραγωγικού μοντέλου με βιώσιμο τρόπο αποτελούν στόχους και προτεραιότητες του Υπουργείου.

Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη και εφαρμογή της νέας γνώσης μέσα από διαύλους συνεργασίας με ερευνητικά ιδρύματα τα οποία προάγουν την καινοτομία, συνεπικουρούν στον εκσυγχρονισμό και στη βελτίωση του εξοπλισμού, στην προτυποποίηση διαδικασιών και δομών, ώστε να διασφαλίζεται η βέλτιστη οικονομοτεχνική λύση. Η αύξηση των ψηφιακών υπηρεσιών, η διαλειτουργικότητα των συστημάτων και η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης συμβάλλουν στον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας και της κοινωνίας με έμφαση στην κοινωνική συνοχή και στην ανάπτυξη ειδικότερα των ακριτικών περιοχών.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ

Π/Υ : 60.000.000 ευρώ

Με δεδομένη την αποστολή του Υπουργείου Εξωτερικών¹⁶ στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής, η οποία περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων όπως τις διεθνείς σχέσεις και τη διεθνή συνεργασία, την επιδίωξη ασφάλειας και σταθερότητας, αλλά και την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων με την προβολή του ελληνικού πνεύματος στο εξωτερικό, το Τομεακό Πρόγραμμα του εν λόγω Υπουργείου δεν θα μπορούσε να επικεντρώνεται σε άλλο στόχο, από την ενίσχυση της εξωστρέφειας και των εξαγωγών.

Σύμφωνα με Εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγικότητα λόγω διαρθρωτικών προβλημάτων στην κατανομή των συντελεστών παραγωγής. Επίσης, παραμένει σχετικά κλειστή από άποψη επενδύσεων και εμπορικών ροών, παρά την ευνοϊκή γεωγραφική θέση της χώρας και το μέγεθός της. Η πρωτογενής παραγωγή χαρακτηρίζεται από προϊόντα χαμηλής προστιθέμενης αξίας και χαμηλού τεχνολογικού περιεχομένου και συν τοις άλλοις οι εξαγωγές των προϊόντων αυτών αντιμετωπίζουν έντονο ανταγωνισμό από χώρες με χαμηλότερο κόστος εργασίας. Η τάση λοιπόν για εξωστρέφεια παραμένει σταθερή, όμως περιορίζεται λόγω των δυσχερών πιστωτικών συνθηκών των τελευταίων ετών και των χρόνιων διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας.

Η κινητήριος δύναμη που συμβάλλει σημαντικά στις εξαγωγές είναι ο τουρισμός, ο τομέας που δημιουργεί σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες. Η υποστήριξη καινοτόμων

¹⁶ ΦΕΚ 564/Β/11.02.2022

νεοσύστατων μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) προσβλέπει στην ενίσχυση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε τομείς, όπως ο τουρισμός και τα γεωργικά προϊόντα διατροφής, με την πληρέστερη εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας.

Το πλαίσιο σύμπραξης δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) επιτρέπει την υλοποίηση παρεμβάσεων σε έργα μεγάλης κλίμακας, όπως ψηφιακές υποδομές του δημόσιου τομέα συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων μεταφορών, τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών με παράλληλη προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης.

Οι παρεμβάσεις που επιδιώκονται μέσα από το Πρόγραμμα του Υπουργείου Εξωτερικών στοχεύουν κυρίως στην εξωστρεφή επιχειρηματικότητα και στην επίτευξη μιας σημαντικής αύξησης των εξαγωγών, η οποία θα επιτευχθεί μέσω της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας με την αναβάθμιση προϊόντων και υπηρεσιών και τη στροφή του παραγωγικού υποδείγματος σε καινοτόμες δραστηριότητες. Η μείωση του διοικητικού κόστους των εξαγωγών, το οποίο παραμένει υψηλό στη χώρα μας συγκριτικά με άλλες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεπικουρεί στην επίτευξη του στόχου. Αναγκαία συνθήκη για την υλοποίηση των δράσεων αυτών είναι η ενίσχυση της συνολικής παραγωγικότητας και η αύξηση των επενδύσεων, κυρίως στους κλάδους εντάσεως κεφαλαίου.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Π/Υ 70.000.000 ευρώ

Αποστολή του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων¹⁷ είναι η διασφάλιση της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους με την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων για την προώθηση μιας κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας.

Οι αναπτυξιακοί του στόχοι περιλαμβάνουν παρεμβάσεις για την ενίσχυση της αγοράς εργασίας μέσω της επιχειρηματικότητας και την αντιμετώπιση της ανεργίας με την αναβάθμιση δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, προκειμένου να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και στην αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος.

Ειδικότερα, στον τομέα της κοινωνικής αλληλεγγύης επιχειρείται η ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού, δίκαιου και βιώσιμου μοντέλου μέσα από δράσεις για την μείωση του κινδύνου και την αντιμετώπιση της φτώχειας, την άμβλυνση των κοινωνικών

¹⁷ ΦΕΚ 3303/Β'/26.07.2021

ανισοτήτων, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων και την διασφάλιση της ισότητας ευκαιριών για όλους με έμφαση στις ευπαθείς ομάδες.

Αναφορικά με την κοινωνική ασφάλιση, οι παρεμβάσεις στοχεύουν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης με μια σειρά μεταρρυθμίσεων που αφορούν στην αναδιάρθρωση του ασφαλιστικού/συνταξιοδοτικού συστήματος, στον εκσυγχρονισμό των υποδομών και των εργαλείων του, καθώς επίσης στον ψηφιακό μετασχηματισμό του.

Στο τομέα των εργασιακών σχέσεων, μέσω των δράσεων επιδιώκεται η αύξηση της απασχόλησης και η διασφάλιση θέσεων εργασίας με αξιοπρεπές επίπεδο αμοιβών, εργασιακών δικαιωμάτων, υγείας και ασφάλειας στην εργασία και παράλληλα η προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης εύάλωτων κοινωνικών ομάδων. Επίσης, επιχειρείται η αντιμετώπιση της ανεργίας μέσα από παρεμβάσεις εναρμονισμένες με την αναβάθμιση δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και με τη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας.

Η εφαρμογή πολιτικών για την καταπολέμηση έμφυλων στερεότυπων, διακρίσεων και σεξισμού και η περαιτέρω διασφάλιση της ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς, συνιστούν παρεμβάσεις στον τομέα της οικογενειακής πολιτικής και ισότητας των φύλων.

Τέλος, αναφορικά με τις πολιτικές στον τομέα της κοινωνικής και αλληλεγγυας οικονομίας, αξιοποιούνται διακρατικές δράσεις ως καλές πρακτικές κοινωνικής καινοτομίας για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την προστασία οικογένειας και παιδιού, ατόμων με αναπηρίες, καθώς επίσης και εφαρμογές προγραμμάτων ένταξης κοινωνικών ομάδων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Π/Υ 500.000.000 ευρώ

Το Υπουργείο Εσωτερικών¹⁸ με αποστολή του την εφαρμογή βιώσιμων δημόσιων πολιτικών στον χώρο αρμοδιότητάς του, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση, επιδιώκει τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και παράλληλα την ενίσχυση της αποδοτικότητας των δημοσίων υπαλλήλων.

¹⁸ ΦΕΚ 6319/Β'/30.12.2021

Στον τομέα της τοπικής αυτοδιοίκησης οι παρεμβάσεις στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης και λειτουργίας της ευρύτερης διοίκησης, μέσα από τη δημιουργία νέων υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που ενισχύουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό και την εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων σε τομείς αιχμής της δημόσιας διοίκησης. Παράλληλα, επιδιώκονται δράσεις σε έργα υποδομών ενεργειακής απόδοσης που αφορούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε όλη την επικράτεια και αποτελούν σημαντικές παρεμβάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Στον τομέα της διοίκησης, οι δράσεις του προσανατολίζονται στην επαγγελματική ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού, στον επιτελικό συντονισμό των φορέων και στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης μέσα από μεταρρυθμίσεις που αφορούν στην εφαρμογή καινοτομιών, προκειμένου να παρέχουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες σε ένα ταχύτατα μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Στον τομέα Μακεδονία-Θράκη, όπου ασκεί την επιτελική κυβερνητική πολιτική και έχει το συντονισμό για την προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης της περιφέρειάς του, ο αναπτυξιακός προγραμματισμός στοχεύει στην ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη με δράσεις για την ενίσχυση της πράσινης επιχειρηματικότητας και την αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος στην κατεύθυνση της αξιοποίησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Π/Υ 21.800.000 ευρώ

Το Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας¹⁹ έχει την ευθύνη για την ασφάλεια και την προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών, του κράτους και για κάθε είδους συνδρομή διάσωσης τους. Οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι από την κλιματική αλλαγή που αυξάνουν την ένταση των φυσικών καταστροφών, καθιστούν ακόμη πιο επιτακτική την στρατηγικής σημασίας συνεισφορά του Υπουργείου στην ενίσχυση της ασφάλειας από κάθε απειλή και στη βελτίωση της ευημερίας των πολιτών. Επιπρόσθετα, η συμβολή του υποστηρίζει την ισορροπία ανάμεσα στην οικονομία και στην αειφόρο ανάπτυξη διασφαλίζοντας την ποιότητα περιβαλλοντικής διαβίωσης.

Οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας στοχεύουν στην κάλυψη υλικοτεχνικών υποδομών μέσω της δημιουργίας

¹⁹ ΦΕΚ 1443/Β'/24.03.2022

ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού με έξυπνα συστήματα προειδοποίησης για την διαχείριση συμβάντων, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η περιβαλλοντική καταστροφή και να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Η βελτίωση των υποδομών του Υπουργείου με ενεργειακή αναβάθμιση του εξοπλισμού και η αξιοποίηση των τεχνολογιών αιχμής συμβάλλουν αποφασιστικά στην επίτευξη μιας βιώσιμης και οικονομικής ανάπτυξης, απόλυτα συμβατής με τους στόχους των αναπτυξιακών δράσεων.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ

Π/Υ 60.000.000 ευρώ

Κυρίαρχη προτεραιότητα στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου²⁰ είναι ο έλεγχος των μεταναστευτικών ροών μέσω της εφαρμογής διαδικασιών ασύλου και η εξισορρόπηση των επιπτώσεων αυτής της κρίσης για τις τοπικές κοινωνίες. Για την επιτυχή εκτέλεση της αποστολής του, το Υπουργείο εφαρμόζει πολιτικές για την φύλαξη των συνόρων, το διαχωρισμό προσφύγων από οικονομικούς μετανάστες και τέλος, για τις διαδικασίες χορήγησης ασύλου. Με την ενίσχυση των πολιτικών αυτών δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την κοινωνική ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια.

Το Τομεακό Πρόγραμμα του Υπουργείου επιχειρεί παρεμβάσεις στον κύριο αναπτυξιακό στόχο, αυτόν της κοινωνικής ανάπτυξης, που αφορά στην υποδοχή και ενσωμάτωση ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων στην εκπαίδευση, στην αγορά εργασίας και γενικότερα στην ελληνική κοινωνία. Παράλληλα, τα προγράμματα στοχεύουν στην αντιμετώπιση των ανισοτήτων στην περιφέρεια της χώρας με την παροχή αντισταθμικών ωφελημάτων στους τοπικούς πληθυσμούς.

Συμπληρωματικά με τα ανωτέρω, προγραμματίζονται δράσεις βελτίωσης σε υποδομές και εγκαταστάσεις των Κλειστών Ελεγχόμενων Δομών Φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών, που αφορούν στην περιβαλλοντική αναβάθμισή τους μέσω της μετάβασης σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, της εγκατάστασης φωτοβολταϊκών συστημάτων και της δημιουργίας μονάδων διαχείρισης και αφαλάτωσης του νερού.

²⁰ ΦΕΚ 5156/Β' /05.11.2021

Τέλος, προτείνονται αναπτυξιακές παρεμβάσεις για την αναδιοργάνωση των προβλεπόμενων διαδικασιών μέσα από νέα ψηφιακά εργαλεία (ψηφιοποίηση συστημάτων παροχής αδειών διαμονής και νόμιμης μετανάστευσης).

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Π/Υ 900.000.000 ευρώ

Το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής²¹ έχει ως αποστολή του τη σχεδίαση της ναυτιλιακής στρατηγικής, προκειμένου, η προώθηση των συμφερόντων της εμπορικής ναυτιλίας να αποτελέσει κινητήριο δύναμη για την ανάπτυξη την εθνικής οικονομίας. Ταυτόχρονα, σχεδιάζονται και εφαρμόζονται μέτρα για την προστασία της ανθρώπινης ζωής, των θαλάσσιων συνόρων και του θαλάσσιου περιβάλλοντος με την καταστολή κάθε έκνομης ενέργειας.

Οι δράσεις που προωθούνται μέσα από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων στον τομέα Λιμενικής Πολιτικής στοχεύουν στην αποτελεσματική και οικονομικά ανταποδοτική λειτουργία των λιμένων με τη βελτίωση της ποιότητας των υποδομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών, προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά τους στην διεθνή αγορά. Παράλληλα, υπάρχει σχεδιασμός για τον εξηλεκτρισμό και τη βελτίωση της ενεργειακής τους απόδοσης με την προαγωγή της κυκλικής οικονομίας.

Στον τομέα Θαλάσσιων Μεταφορών κυρίαρχη επιδίωξη του Υπουργείου παραμένει η τακτική συνδεσιμότητα των απομακρυσμένων νησιών, τόσο με κεντρικά νησιά όσο και με την ηπειρωτική χώρα κατά τη διάρκεια του χειμώνα, αναγνωρίζοντας την ακτοπλοϊκή μεταφορά ως ένα δημόσιο αγαθό. Οι δράσεις για άρση της γεωγραφικής απομόνωσης και την ενίσχυση της διασυνδεσιμότητας ενσωματώνουν στόχους καινοτομίας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Στον τομέα της Νησιωτικής Πολιτικής υλοποιούνται αναπτυξιακές πολιτικές στο τρίπτυχο Νησιωτικότητα, Θαλάσσια Οικονομία, Γαλάζια Ανάπτυξη, που αφορούν στην επιχειρηματικότητα και στην ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των νησιωτικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η προώθηση της ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού μέσω της αξιοποίησης της τεχνολογικής καινοτομίας, σε συνδυασμό με τις αρχές της βιώσιμης νησιωτικής ανάπτυξης με υπεύθυνη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, αποτελεσματική διαχείριση υδάτινων πόρων, χρήση συστημάτων Ανανεώσιμων Πηγών

²¹ ΦΕΚ 1193/Β'/16.03.2022

Ενέργειας, μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος και των επιπτώσεων κλιματικής αλλαγής στην βιοποικιλότητα, αποτελούν παρεμβάσεις προς την κατεύθυνση αυτή.

Στον τομέα Θαλάσσια Επιτήρηση και Στρατηγική Ασφάλειας προβλέπεται στρατηγικός σχεδιασμός για αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό του συστήματος παρακολούθησης της κυκλοφορίας των πλοίων και ενημέρωσης των συστημάτων (VTMIS), καθώς επίσης και της υλοποίησης του Εθνικού Συστήματος Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (ΕΣΟΘΕ). Επιπρόσθετα, προβλέπονται δράσεις για την ψηφιοποίηση διαδικασιών με τη δημιουργία e-θυρίδας στα λιμεναρχεία που ελαχιστοποιεί τη φυσική παρουσία του πολίτη, ενώ στο πλαίσιο των επιχειρησιακών δράσεων του Λιμενικού περιλαμβάνονται παρεμβάσεις για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του προσωπικού με την απόκτηση ειδικών γνώσεων.

Στον τομέα Ναυτικής Εκπαίδευσης, προτεραιότητες αποτελούν, η ενδυνάμωση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας του εθνικού νηολογίου με την απλούστευση των διαδικασιών και τη μείωση της γραφειοκρατίας, η εξωστρέφεια της ναυτιλιακής εκπαίδευσης και η αξιοποίηση των ανθρώπινων πόρων.

Τέλος, παρεμβάσεις όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός του εθνικού νηολογίου, η προτυποποίηση των διαδικασιών και έκδοσης βεβαιώσεων, η ψηφιακή συνδεσιμότητα ιδιαίτερα στις απομονωμένες νησιωτικές περιοχές, η προώθηση καινοτόμων μοντέλων στη δημόσια διοίκηση για παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες, αποτελούν σημαντική συνεισφορά στις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Π/Υ 10.000.000 ευρώ

Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών²² αποτελεί τον διαχειριστή των εσόδων και των εξόδων του κράτους με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία του. Είναι καθ' ύλην αρμόδιο για την κατάρτιση και εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού και κατ' επέκταση, προσδιορίζει την δημοσιοοικονομική πολιτική της χώρας με βασικές προτεραιότητες την διασφάλιση μακροοικονομικής σταθερότητας και την χρηστή διαχείριση των πόρων με απώτερο στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης όλων των πολιτών.

²² ΦΕΚ 1368/Β' / 23.03.2022

Στο ανωτέρω πλαίσιο, εφαρμόζονται παρεμβάσεις που επιδιώκουν την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών με τον εκσυγχρονισμό των θεσμών μέσα από την ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και ψηφιακής διαλειτουργικότητας, όπως η χρήση ηλεκτρονικής πλατφόρμας ηλεκτρονικών δημοπρασιών αιγιαλού-παραλίας και αντικειμένων κυριότητας του ελληνικού δημοσίου, το ενιαίο σύστημα ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων, η ψηφιοποίηση των προσωπικών μητρώων των υπαλλήλων και της βάσης δεδομένων για την ταυτότητα όλων των δημοσίων ακινήτων και των περιουσιακών στοιχείων του Υπουργείου. Στην κατεύθυνση της βελτίωσης του επιπέδου παρεχόμενων υπηρεσιών προσανατολίζονται και οι δράσεις ανάπτυξης των ψηφιακών ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

Επιπρόσθετα, επιχειρούνται παρεμβάσεις για την συμπερίληψη της «πράσινης» διάστασης στη δημοσιονομική διαχείριση, οι οποίες στοχεύουν στην αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμού του Υπουργείου για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων με περιορισμό του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, προκειμένου να αντιμετωπισθεί η κλιματική αλλαγή. Οι πρωτοβουλίες αφορούν στην απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, στη μετάβαση σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, καθώς επίσης και σε τεχνολογίες συμπαραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, για το σκοπό αυτό άλλωστε και αναγνωρίζοντας το ρόλο των επιχειρήσεων στη στροφή προς την αειφορία, εισάγει ένα καινοτόμο θεσμικό πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης με την υιοθέτηση στρατηγικών που προάγουν τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη από τις επιχειρήσεις.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Π/Υ 620.000.000 ευρώ

Η συνεχής αναβάθμιση της παιδείας, η ανάπτυξη και η προαγωγή της επιστήμης, της έρευνας, της καινοτομίας και της κοινωνίας της πληροφορίας αποτελούν εθνικούς στόχους και μέριμνα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων²³ για την ενίσχυση της οικονομίας και της κοινωνικής συνοχής. Μέσω της εκπαίδευσης αποκτώνται οι αναγκαίες δεξιότητες για μια επιτυχή είσοδο στην αγορά εργασίας, ενώ παράλληλα οι δεξιότητες αυτές επηρεάζουν τους δείκτες οικονομικής ανάπτυξης με προεκτάσεις, τόσο στην ατομική ευημερία όσο και στην κοινωνική.

²³ ΦΕΚ 3304/Β'/26.07.2021

Στο πλαίσιο του ραγδαίου μετασχηματισμού της τεχνολογίας, οι ψηφιακές δεξιότητες αποκτούν σημαίνοντα ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της επιχειρηματικότητας, την αύξηση της απασχόλησης και την κοινωνική συνοχή. Για το λόγο αυτό εφαρμόζονται ενισχυμένες δράσεις για την ποιοτική αναβάθμιση της παρεχόμενης ψηφιακής εκπαίδευσης που διασφαλίζουν επαγγελματικά προσόντα πολλαπλών επιπέδων και υποστηρίζουν το παραγωγικό δυναμικό της χώρας στην ένταξή του στην αγορά εργασίας.

Επιπρόσθετα, η στροφή του εκπαιδευτικού συστήματος σε ψηφιακές οριζόντιες δεξιότητες ενισχύει την διασύνδεση εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας, την εξωστρέφεια επιχειρήσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό και συμβάλλει στη διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης.

Στο τομέα κτιριακών υποδομών και εξοπλισμών, ενεργοποιούνται παρεμβάσεις σε υποδομές φοιτητικής στέγασης και φοιτητικής μέριμνας που αφορούν στην ενεργειακή αναβάθμιση, στην μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος, την εφαρμογή χαρακτηριστικών κυκλικής οικονομίας και την εξασφάλιση της προσβασιμότητας σε άτομα με αναπηρίες. Η προμήθεια εξοπλισμού για τις ανάγκες της ειδικής αγωγής και των μουσικών σχολείων, για νέες μορφές μάθησης, οι ψηφιακές υποδομές που αναβαθμίζουν τις λειτουργίες των ιδρυμάτων και των ερευνητικών τους δραστηριοτήτων, ο εκσυγχρονισμός των συγγραμμάτων τους, αλλά και η ανάπτυξη καινοτόμων πληροφοριακών συστημάτων σε βιβλιοθήκες και Γενικά Αρχεία του Κράτους μέσω ανοιχτής πρόσβασης, αποτελούν παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βιωσιμότητα της αναπτυξιακής δυναμικής της ελληνικής οικονομίας.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Π/Υ 260.000.000 ευρώ

Αποστολή του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας²⁴ είναι η προστασία της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος, η βελτίωση της χωροταξικής σχεδίασης της χώρας και η ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης στους τομείς της ενέργειας και των ορυκτών πρώτων υλών.

²⁴ ΦΕΚ 1806/Β'13.04.2022

Στον τομέα του περιβάλλοντος το Υπουργείο προωθεί δράσεις για την προστασία και την προβολή της ελληνικής βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων με τη δημιουργία βάσης δεδομένων, καθώς επίσης και για την αποτελεσματική διαχείριση προστατευόμενων περιοχών και την ανάδειξή τους σε πρότυπα βιώσιμης ανάπτυξης. Παράλληλα, γίνονται παρεμβάσεις που αφορούν στις ρυθμίσεις χρήσεων γης, την προστασία και την αναβάθμιση του αστικού τοπίου με έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη, στον εκσυγχρονισμό του χωροταξικού σχεδιασμού, αλλά και στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή. Η ενίσχυση του ρόλου των δασών, η διαχείριση των υδάτινων πόρων με έργα εξοικονόμησης νερού και άρδευσης, έργα πρόληψης και αντιδιαβρωτικής προστασίας, αντιπλημμυρικά και αντιτυρικά έργα, αποτελούν πολιτικές ανάπτυξης υποδομών που στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος. Η προστασία αυτή δεν θα μπορούσε να μην συμπεριλαμβάνει και δράσεις για την ορθή διαχείριση των αποβλήτων, όπως τη δημιουργία μονάδων επεξεργασίας στερεών και υγρών με χωριστή συλλογή βιοαποβλήτων, την προώθηση οικιακής κομποστοποίησης, την ενίσχυση της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας. Η κυκλική οικονομία αποτελεί καταλύτη για την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας και κίνητρο για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, που βασίζεται στην αποτελεσματική αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων και στο παραγωγικό μοντέλο της αειφορίας, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει τη χρήση δευτερογενών υλικών και αποβλήτων ως παραγωγικών πόρων.

Στο τομέα της ενέργειας προωθούνται παρεμβάσεις που στοχεύουν αφενός, στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων με την εξοικονόμηση ενεργειακών πόρων, Αφετέρου, στον εκσυγχρονισμό δικτύων και υποδομών που βελτιώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα, επιτρέπουν την αξιοποίηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και μειώνουν τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. Η προώθηση ηλεκτροκίνησης, τα έργα ηλεκτρικών διασυνδέσεων των νησιών και η απολιγνιτοποίηση με δράσεις για τη δίκαιη μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών, καθώς επίσης και οι επενδύσεις σε καθαρή ενέργεια και βιώσιμο τουρισμό θα λειτουργήσουν ως μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας.

Τέλος, ο ψηφιακός μετασχηματισμός του δημόσιου τομέα, η ψηφιοποίηση των δικτύων ενέργειας με τη χρήση νέων τεχνολογιών και η ενίσχυση της διαλειτουργικότητας με την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, αποτελούν πολιτικές που στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση του πολίτη και στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Π/Υ 150.000.000 ευρώ

Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού²⁵ αποτελεί το φορέα πολιτικής πολιτισμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Στοχεύει στην προαγωγή της πολιτιστικής κληρονομιάς, της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας και του αθλητικού πνεύματος, με σκοπό την ενίσχυση της πολιτιστικής εξωστρέφειας της χώρας. Ο πολιτισμός, στην καρδιά της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας, αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την επιχειρηματικότητα, τη βιώσιμη απασχόληση, την κοινωνική συνοχή και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Στον τομέα αυτό προωθούνται παρεμβάσεις από το Υπουργείο για την αύξηση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων σε διεθνείς αγορές, με την προβολή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, που δημιουργούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και υψηλή προστιθέμενη αξία σε παγκόσμιο επίπεδο. Η προώθηση προϊόντων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) στο εξωτερικό και η δημιουργία εθνικού εμπορικού σήματος (nation branding) συνιστούν δράσεις που αξιοποιούν βέλτιστα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας, ενώ παράλληλα εξυπηρετούν και κοινωνικές αναπτυξιακές ανάγκες.

Η δημιουργία ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής, που προωθούν τα αποτελέσματα της έρευνας, της καινοτομίας και της τεχνολογίας στις επιχειρήσεις, συμβάλλει στην κάλυψη της ανάγκης για αναδιάρθρωση του παραγωγικού υποδείγματος και συνιστά σκοπό της συγκεκριμένης προτεραιότητας.

Στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς οι παρεμβάσεις στοχεύουν, αφενός στην ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος σε όρους αειφορίας και αφετέρου στην οργανική σύνδεσή της με την κοινωνία. Η αξιοποίηση του πολιτισμικού κεφαλαίου περιλαμβάνει δράσεις αναφορικά με την ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Επιπλέον και για την προστασία της από ακραίες κλιματικές συνθήκες, προωθώντας ταυτόχρονα και την πράσινη ανάπτυξη.

Για τον ψηφιακό μετασχηματισμό αναπτύσσονται πολιτικές για την ψηφιοποίηση του πολιτιστικού μας αποθέματος, τη δημιουργία διαδικτυακών κόμβων ψηφιακής τέχνης,

²⁵ ΦΕΚ 4451/Β'/29.09.2021

εικονικών μουσείων, εικονικών περιηγήσεων με τη χρήση τεχνολογιών, ψηφιακών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πολιτιστικών οδηγών.

Τέλος, στον τομέα του αθλητισμού, επιχειρούνται προγράμματα για την ενίσχυση της ψηφιοποίησης με σκοπό την καλύτερη συγκέντρωση πληροφοριών για τη δημιουργία Ψηφιακών Μητρώων και για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες και τους επισκέπτες.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε προγράμματα που στοχεύουν στην ενεργειακή αναβάθμιση των πολιτιστικών και των αθλητικών υποδομών ανά τη χώρα με παρεμβάσεις που επικεντρώνονται στην πράσινη οικονομία και στην ενεργειακή απόδοση. Παράλληλα, οι δράσεις αυτές ενισχύουν την ισότητα στην πρόσβαση και στην άθληση ατόμων με ειδικές ανάγκες και την αντιμετώπιση των ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές. Τέλος, η ενίσχυση της εξωστρέφειας του ελληνικού αθλητισμού με προσέλκυση διεθνών αθλητικών διοργανώσεων που επιχειρείται, παρουσιάζει θετικές προεκτάσεις στην απασχόληση, στην ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και στην ενίσχυση των κατά τόπων οικονομιών.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Π/Υ 28.200.000 ευρώ

Αποστολή του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη²⁶ είναι η διασφάλιση της δημόσιας τάξης για την απρόσκοπτη κοινωνική διαβίωση των πολιτών, η πρόληψη και η καταστολή κάθε παράνομης πράξης για την προστασία του κράτους, καθώς επίσης και η συνδρομή σε κάθε έκτακτη ανάγκη που προκύπτει σε συνεργασία με τις συναρμόδιες αρχές.

Στο σύγχρονο περιβάλλον με τις νέες μορφές απειλών κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για την αναθεώρηση του μοντέλου λειτουργίας της ΕΛΑΣ, προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στην αποστολή της. Η υιοθέτηση σύγχρονων προσεγγίσεων αστυνόμευσης, διαχείρισης πληροφοριών και κρίσεων μέσω νέων συστημάτων και εργαλείων, η εφαρμογή Πληροφοριοκεντρικού Μοντέλου Λειτουργίας, που υποστηρίζει την διακλαδική και διασυνοριακή συνεργασία, αποτελούν βασικές επιδιώξεις. Στον τομέα αυτόν και ειδικότερα στην καταστολή του κυβερνοεγκλήματος, προωθούνται

²⁶ ΦΕΚ 1381/Β'/23.03.2022 (1η Αναθεώρηση)

δράσεις για την ψηφιακή αναμόρφωση του Υπουργείου και ειδικότερα της αστυνομίας, την τυποποίηση των διαδικασιών της και τον μετασχηματισμό της επιχειρησιακής αρχιτεκτονικής της για τη μετάβαση στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης. Η αναβάθμιση του λειτουργικού μοντέλου και των υποδομών της, θα διασφαλίσει επίσης την αποτελεσματική διαχείριση έκτακτων περιστατικών για την αντιμετώπιση καταστροφών.

Στον τομέα της ψηφιοποίησης, η προμήθεια εφαρμογών για την ένταξη στο ευρυζωνικό δίκτυο, προκειμένου να υποστηρίζονται οι εισαγωγές στοιχείων και δεδομένων, η ψηφιοποίηση των δικαστικών ροών, ο μηχανισμός διαλειτουργικότητας και διεπαφών για την ανταλλαγή ηλεκτρονικών πληροφοριών, αποτελούν δράσεις που βελτιώνουν το επίπεδο υπηρεσιών και συνάδουν με την αποστολή και τους στόχους του Υπουργείου.

Στην διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και στην ασφάλεια των δικαιωμάτων του πολίτη στοχεύουν δράσεις όπως, η δημιουργία βάσης δεδομένων, η ηλεκτρονική διακίνηση της ψηφιοποιημένης αλληλογραφίας, η ψηφιοποίηση αρχείων, η τροχιοδρομική αστυνόμευση, οι επενδύσεις στην οδική ασφάλεια και στην αναθεώρηση της διαδικασίας παρακολούθησης των παραβάσεων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, καθώς επίσης και το Πρόγραμμα Αντεγκληματικής Πολιτικής.

Στον τομέα εξοπλισμού και υποδομών προγραμματίζονται δράσεις για τον εκσυγχρονισμό στον εξοπλισμό ανίχνευσης ναρκωτικών και άλλων ουσιών, βελτίωσης ενεργειακής απόδοσης των δημόσιων κτιρίων και προγράμματα ηλεκτροκίνησης.

Οι πολιτικές πρόνοιας για ασφαλείς γειτονιές, για την κατάρτιση και επαγγελματική ανάπτυξη του προσωπικού και για δράσεις μετασφρωνιστικής μέριμνας συμβάλλουν τέλος στην επίτευξη του στόχου της κοινωνικής ανάπτυξης.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Π/Υ 60.000.000 ευρώ

Ο τουρισμός αποτελεί ένα διατομεακό σύστημα δραστηριοτήτων που επηρεάζει ένα πλήθος άλλων κλάδων, όπως την απασχόληση και την οικονομία. Συνιστά πυλώνα της εξωστρέφειας και κατά συνέπεια αποτελεί άμεση προτεραιότητα της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής.²⁷ Τα τελευταία χρόνια η τουριστική βιομηχανία υπέστη

²⁷ ΦΕΚ 5169/Β'05.10.2022

σημαντικές απώλειες λόγω της πανδημίας και για το λόγο αυτό η ανταγωνιστικότητα στον τομέα του τουρισμού ενισχύεται συστηματικά με σειρά παρεμβάσεων. Η προώθηση του τουρισμού με έμφαση σε παραδοσιακές και ανερχόμενες αγορές, η προβολή του πολιτιστικού πλούτου, της πολιτιστικής κληρονομιάς και η ανάδειξη τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος αποτελούν επιδιώξεις προς την κατεύθυνση αυτή.

Παράλληλα επιχειρούνται δράσεις που ενισχύουν την εξωστρέφεια και στοχεύουν, αφενός στην προώθηση των ελληνικών προϊόντων (με Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης) σε εθνικές και διεθνείς αγορές και αφετέρου στην προσέλκυση επενδύσεων (μόγχευση για εισροή ξένων κεφαλαίων, τα οποία αποφέρουν οφέλη και σε άλλους τομείς της οικονομίας). Σημαντικές δράσεις στηρίζουν περαιτέρω την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) και την ενσωμάτωσή τους σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας.

Η σύνδεση του τουρισμού με την αγροτική βιομηχανία εντάσσεται στις δραστηριότητες εκείνες που αποφέρουν ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η αύξηση συνεργασιών του τουρισμού με άλλους τομείς έντασης εργασίας αποτελούν μια σταθερή πηγή ενίσχυσης της απασχόλησης. Η δημιουργία υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (ιατρικός τουρισμός, αγροτουρισμός, ορειβατικός, θρησκευτικός, γαστρονομικός τουρισμός) σε συνδυασμό με την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού αποτελούν αναπτυξιακά προγράμματα που στοχεύουν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την εξασφάλιση νέων θέσεων εργασίας.

Η αύξηση της θερμοκρασίας, η ερημοποίηση, η λειψυδρία, η αποψίλωση των δασών, η υποβάθμιση της χλωρίδας και της πανίδας αποτελούν κινδύνους της κλιματικής αλλαγής που ελλοχεύουν για τον ελληνικό τουρισμό και επιβάλλουν πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, ιδιαίτερα σε περιοχές με ευαίσθητες οικολογικές ισορροπίες. Επίσης, ο θαλάσσιος και παράκτιος τουρισμός, που αποτελούν τις σημαντικότερες μορφές τουρισμού στην Ελλάδα, υπαγορεύουν τη διατήρηση υγείων θαλάσσιων οικοσυστημάτων συμπεριλαμβανομένης και της βιώσιμης διαχείρισης της αλιείας.

Συναρτήσει των ανωτέρω, η προώθηση στοχευμένων παρεμβάσεων για την μείωση της κατανάλωσης πόσιμου ύδατος, της κατανάλωσης ενέργειας και της μετάβασης σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, ιδιαίτερα στους τομείς μεταφορών και καταλυμάτων αποτελεί μονόδρομο. Η καθιέρωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού με την αξιοποίηση τοπικών φυσικών πόρων, την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων κατοικίας ή κτηριακών

μονάδων προκειμένου να μειωθεί το ενεργειακό τους αποτύπωμα, θα επιφέρει πολλαπλασιαστική ωφέλεια στο ίδιο το τουριστικό προϊόν της χώρας.

Τέλος, οι παρεμβάσεις στον τομέα της τεχνολογικής αναβάθμισης επιχειρήσεων με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, της ψηφιοποίησης υπηρεσιών και της εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού, θα αυξήσουν την προστιθέμενη αξία των υπηρεσιών και κατά συνέπεια την διεθνή εικόνα της χώρας.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ

Π/Υ 150.000.000 ευρώ

Αποστολή του Υπουργείου Υγείας²⁸ αποτελεί η προαγωγή της υγείας όλων των πολιτών μέσω πολιτικών που διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγειονομικής φροντίδας. Η υγειονομική κρίση που προκλήθηκε από την πρόσφατη πανδημία είχε καταλυτικές επιπτώσεις στον τομέα της υγείας, καθόσον κλήθηκε να διαχειριστεί το έργο για την αντιμετώπισή της αποδυναμωμένος, μετά από δέκα χρόνια οικονομικής ύφεσης και περικοπών των δαπανών. Εν τούτοις, ανταποκρίθηκε αποτελεσματικά.

Για την ενίσχυση του ρόλου του επιχειρούνται δράσεις που επιδιώκουν την ανάπτυξη των προσφερόμενων υπηρεσιών όλων των βαθμίδων: την προώθηση μιας ολοκληρωμένης μέριμνας για την υγεία με ενίσχυση της επείγουσας προνοσοκομειακής φροντίδας (εκσυγχρονισμός στόλου ΕΚΑΒ και της βιοϊατρικής τεχνολογίας που διαθέτει), της μετανοσοκομειακής αποκατάστασης, της μακροχρόνιας φροντίδας και της διαχείρισης χρόνιων νοσημάτων. Επίσης, προωθούνται πολιτικές μεταρρύθμισης για την ψυχική υγεία και την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων με προγράμματα πρόληψης, δυνατότητα πλήρους απεξάρτησης και διευκόλυνση της κοινωνικής επανένταξης, καθώς η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών δημιουργεί ένα φαύλο κύκλο υγειονομικών και κοινωνικοοικονομικών ζητημάτων. Τέλος, επιχειρούνται δράσεις που στοχεύουν στη διασφάλιση της διασυννοριακής υγείας, προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητα της χώρας να ανταποκριθεί αποτελεσματικά.

Τα προγράμματα για την ανάπτυξη των προσφερόμενων υπηρεσιών, επιδιώκουν την βελτίωση της προσβασιμότητας για όλο τον πληθυσμό στις υπηρεσίες υγείας, ευπαθών ομάδων, υπερηλίκων, ατόμων με αναπηρία, ασθενών με χρόνιες παθήσεις, ανασφάλιστων, μεταναστών. Τέτοιες παρεμβάσεις αντιμετωπίζουν καίρια τους

²⁸ ΦΕΚ 6652/Β'/23.12.2022

κινδύνους ανισοτήτων λόγω γεωγραφικών ή οικονομικών ιδιαιτεροτήτων και προσανατολίζονται στην ισότιμη πρόσβαση στις υγειονομικές υπηρεσίες του δημοσίου χωρίς διακρίσεις και οικονομικούς περιορισμούς.

Αναφορικά με την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό κτιριακών υποδομών, προωθούνται δράσεις για την ενεργειακή αναβάθμιση και τη μετάβαση σε Ανανεώσιμες Πηγές για την παραγωγή θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται μείωση, αφενός του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και αφετέρου του κόστους λειτουργίας των μονάδων υγείας. Προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων συμβάλλει και η ορθή διαχείριση των νοσοκομειακών αποβλήτων σε κατάλληλα αδειοδοτημένους φορείς. Συνάμα, με τις παρεμβάσεις αυτές επιτυγχάνεται, τόσο και η προστασία της δημόσιας υγείας όσο και των οικοσυστημάτων από μολυσματικά και τοξικά απόβλητα.

Επιχειρούνται τέλος πολιτικές για την προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού που στοχεύουν σε ένα ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα με τήρηση ηλεκτρονικών μητρώων ασθενών, ενιαίο σύστημα διαχείρισης ραντεβού για εξωτερικά ιατρεία και μία κεντρική ηλεκτρονική διακυβέρνηση που εισάγει καινοτόμα συστήματα διοίκησης στις μονάδες υγείας με εθνικό δίκτυο τηλεϊατρικής και ηλεκτρονικές υπηρεσίες στο εθνικό σύστημα αιμοδοσίας. Ο συνδυασμός της ανάπτυξης τεχνολογικών μέσων στις υποδομές και η επιστημονική αναβάθμιση του προσωπικού στην υγεία ενισχύουν την παραγωγικότητα, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τον πολίτη.

ΤΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Π/Υ 2.600.000.000 ευρώ

Αποστολή του Υπουργείου Μεταφορών και Υποδομών²⁹ αποτελεί ο σχεδιασμός και η εκτέλεση έργων υποδομής ανά την χώρα και η προαγωγή της ασφαλούς μετακίνησης.

Η ανάγκη αντιμετώπισης των συνεπειών της πανδημίας και των φυσικών καταστροφών ανέδειξε ως προτεραιότητα την ανάπτυξη νέων και τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων υποδομών, προκειμένου να βελτιωθούν οι ασφαλείς μεταφορές ανθρώπων και αγαθών με ορθή περιβαλλοντική συμπεριφορά.

Στον τομέα των υποδομών προτεραιότητα του Υπουργείου αποτελούν οι δράσεις για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και την πρόληψη των συνεπειών από τις φυσικές

²⁹ ΦΕΚ 6392/Β'/31.12.2021

καταστροφές με την ανάπτυξη εγγειοβελτιωτικών, αντιπλημμυρικών έργων, φραγμάτων, στατικής ενίσχυσης κτιρίων, έργων ύδρευσης και αποχέτευσης κ.λπ., ενώ παράλληλα προωθούνται παρεμβάσεις για τον εκσυγχρονισμό των κτιριακών υποδομών της πολιτικής προστασίας, της δημόσιας υγείας, της δικαιοσύνης.

Στον τομέα των μεταφορών τα προγράμματα αφορούν όλους τους μεταφορικούς άξονες και ειδικότερα εκείνο του σιδηροδρομικού δικτύου, όπου σημειώνεται χαμηλή μεταφορική ικανότητα των σιδηροδρομικών γραμμών με ελλείψεις σε θέματα ασφάλειας (όπως καταδεικνύουν με τραγικό τρόπο σύγχρονα γεγονότα). Επιδιώκεται αύξηση της διασύνδεσης με μεταφορικούς και εμπορευματικούς κόμβους, ολοκλήρωση του σιδηροδρομικού άξονα Πατρών-Αθηνών-Θεσσαλονίκης-Ειδομένης-Προμαχώνα (ΠΑΘΕ/Π) και βελτίωση της προσβασιμότητας των ατόμων περιορισμένης κινητικότητας σε επιβατικούς σταθμούς του υπεραστικού και μητροπολιτικού σιδηροδρόμου.

Ο τομέας των οδικών μεταφορών παραμένει ελλιπής σε επίπεδο συνδεσιμότητας και ανταγωνιστικότητας, με χαμηλή επίδοση συγκριτικά με άλλων ευρωπαϊκών πόλεων σε θέματα οδικής ασφάλειας, εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και παροχής υπηρεσιών.

Στο Τομεακό Πρόγραμμα του Υπουργείου επιδιώκεται η προώθηση πολυτροπικής κινητικότητας με έμφαση στον εκσυγχρονισμό και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων για την αστική και υπεραστική μετακίνηση, τη μείωση των τροχαίων ατυχημάτων, της κυκλοφοριακής συμφόρησης, του θορύβου, της ατμοσφαιρικής ρύπανσης με την προώθηση περιβαλλοντικά φιλικών μέσων μεταφοράς. Η προσπάθεια για μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος και εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα προωθείται με παρεμβάσεις για τη μετάβαση σε εναλλακτικά μέσα μεταφοράς και για τη χρήση του ποδηλάτου ως μέσου μετακίνησης.

Οι θαλάσσιες μεταφορές έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα λόγω των πολυάριθμων νησιών της, αλλά και λόγω του εμπορίου, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των εμπορευματικών μεταφορών της ευρωπαϊκής ένωσης διεξάγεται δια της θαλάσσης. Έτσι, επιχειρούνται δράσεις για την ανάπτυξη της εγχώριας και διεθνούς διασυνδεσιμότητας, της εξωστρέφειας και πολυτροπικότητας των μεταφορών, του εκσυγχρονισμού, της ψηφιακής αναβάθμισης, ασφάλειας και προστασίας των δικτύων. Οι δράσεις επεκτείνονται στην βελτίωση των λιμενικών υποδομών, τόσο για επιβατικούς όσο και για εμπορευματικούς σκοπούς σε συνδυασμό με τη βελτίωση των περιβαλλοντικών τους επιδόσεων.

Οι αερομεταφορές αποτελούν έναν εξίσου σημαντικό τομέα για την Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της γεωμορφολογίας της και της ελλιπούς σιδηροδρομικής της σύνδεσης με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Παράλληλα, η ανάδειξη της χώρας σε τουριστικό προορισμό, δημιουργεί αυξημένη επιβατική ζήτηση, κυρίως εποχικής έντασης. Η αναβάθμιση υποδομών αερολιμένων, αεροναυτιλίας και των σχετικών συστημάτων ασφαλείας, η βελτίωση της εναέριας κυκλοφορίας σε όλη τη χώρα, η ίδρυση υδατοδρομίων και δικτύου μεταφορών με υδροπλάνα αποτελούν παρεμβάσεις που θα ενισχύσουν τον τομέα του τουρισμού και τη διασύνδεση απομονωμένων περιοχών ανά τη χώρα.

Αναφορικά με την εξυπηρέτηση των εμπορευματικών ροών προγραμματίζονται επενδυτικές δράσεις για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών που θα λειτουργήσουν ως πύλες εισόδου για την εφοδιαστική αλυσίδα στην Ευρώπη (ιδιαίτερα για τα ασιατικά προϊόντα). Η βελτίωση του κλάδου των logistics αποτελεί μία βασική προτεραιότητα προκειμένου να καλυφθεί το αναπτυξιακό κενό, όπως επίσης και η αναβάθμιση των υποδομών που θα λειτουργούν ως εμπορευματικά κέντρα, καθώς η έλλειψή τους αποτελεί παράγοντα για τη μειωμένη λειτουργία των χερσαίων μεταφορών. Η ανάδειξη της Ελλάδας σε κόμβο μεταφορών θα επιτευχθεί με παρεμβάσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη πολυτροπικών μεταφορών, στην αναβάθμιση του οδικού, σιδηροδρομικού δικτύου και των λιμένων της χώρας, προκειμένου να μειωθεί το κόστος και ο χρόνος μεταφοράς των προϊόντων, να αυξηθεί ο όγκος του εξυπηρετούμενου εμπορευματικού φορτίου και η ασφάλεια των μεταφορών.

Η ψηφιοποίηση των μεταφορών, η αναβάθμιση υφιστάμενων υποδομών και η δημιουργία νέων για την βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών στους χρήστες του συστήματος μεταφορών θα συμβάλλει στην αύξηση της κοινωνικής ευημερίας λόγω του υψηλού κοινωνικού αντίκτυπου που έχουν οι δράσεις αυτές.

Παράλληλα, ενισχύεται η παραγωγικότητα της οικονομίας και η προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης μέσα από παρεμβάσεις που στοχεύουν στον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και στην προστασία από φυσικές καταστροφές. Προτεραιότητες αποτελούν οι δράσεις ανάπτυξης υποδομών για την πρόληψη και τη διαχείριση κινδύνων που προκαλούν τέτοια φαινόμενα, καθώς επίσης και προγραμμάτων ετοιμότητας, αντιμετώπισης και βραχείας αποκατάστασης, προκειμένου να επαναλειτουργήσουν πληγείσες υποδομές.

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση, η ψηφιακή διασύνδεση των μονάδων δημόσιας διοίκησης και η ψηφιοποίηση του κατασκευαστικού τομέα θα συντελέσει στην ενιαία

εφαρμογή διαδικασιών κεντρικού ελέγχου, παρακολούθησης και διαχείρισης των υποδομών, ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα και η εξοικονόμηση πόρων.

Στον άξονα του ενεργειακού μετασχηματισμού κεντρικό ρόλο καταλαμβάνουν οι δράσεις για την αναβάθμιση των δημόσιων κτιρίων, την αύξηση της ενεργειακής τους απόδοσης με την παράλληλη αξιοποίηση φυσικών πόρων.

Ειδική μέριμνα λαμβάνεται στην κατασκευή των υποδομών για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας και της ισότιμης εξυπηρέτησης με έμφαση στις ευπαθείς ομάδες, καθώς επίσης και σε έργα που αποσκοπούν στη βελτίωση της καθημερινότητας των πολιτών (αθλητικές εγκαταστάσεις, πάρκα, παραλίες), προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι κοινωνικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης.

Τέλος, εκπονούνται προγράμματα για τη βελτίωση των δημόσιων υποδομών στον τομέα της υγείας (για την αντιμετώπιση της τρέχουσας πανδημίας και οποιασδήποτε απειλής για τη δημόσια υγεία), στον τομέα της δικαιοσύνης (για την καταπολέμηση του οργανωμένου και διασυνοριακού εγκλήματος, για δράσεις διατήρησης της εσωτερικής ασφάλειας) και στον τομέα της εκπαίδευσης με στόχο την καθολική προσφορά των υπηρεσιών του κράτους στους πολίτες.

3.1.2 Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης & Ειδικά Προγράμματα

Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, όπως έχει ήδη αναφερθεί, περιλαμβάνει και δεκατρία (13) Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης που καταρτίζονται με βάση τους ειδικούς αναπτυξιακούς στόχους για την κάθε Περιφέρεια και εξειδικεύουν τους στόχους του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού προγραμματισμού στον τομέα ευθύνης του αντίστοιχου φορέα, σύμφωνα με τον προγραμματισμό και την κατανομή των πόρων του ΕΠΑ που του αναλογούν. Για τα Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης του ΕΠΑ 2021-2025 οι πόροι κατανέμονται ως εξής:

Πίνακας 3.1

Περιφερειακά προγράμματα ΕΠΑ 2021 - 2025

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΘΝΙΚΟ ΠΔΕ (ποσό σε ευρώ)
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	145.000.000
ΑΤΤΙΚΗ	404.000.000
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	102.000.000
ΠΠΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	271.000.000
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	105.000.000
ΗΠΕΙΡΟΣ	119.000.000
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	185.000.000
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	78.000.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	190.000.000
ΚΡΗΤΗ	175.000.000
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	91.000.000
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	126.000.000
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	259.000.000
ΣΥΝΟΛΟ	2.250.000.000

Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025 περιλαμβάνει και Ειδικά Προγράμματα (ΕΠ) αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την αποκατάσταση ζημιών και για την αντιμετώπιση κρίσεων ειδικών και απρόβλεπτων αναγκών,³⁰ όπως το Ειδικό Πρόγραμμα Φυσικών Καταστροφών (άρθρο 119, παρ. 7). Με την υπ' αριθμ. 43903/28.04.2023 Απόφαση θεσπίζεται ως τμήμα του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025 Ειδικό Πρόγραμμα Φυσικών Καταστροφών με συνολικό προϋπολογισμό 1 δισεκατομμύριο και 50 εκατομμύρια ευρώ, το οποίο χωρίζεται σε τρία υποπρογράμματα: υποδομών ΟΤΑ, Κρατικής Αρωγής και Περιβάλλοντος, προκειμένου να αντιμετωπισθούν έγκαιρα και αποτελεσματικά οι επείγουσες ανάγκες από θεομηνίες. Τα Ειδικά Προγράμματα για το ΕΠΑ 2021-2027 είναι: Εκτάκτων Αναγκών, Φυσικών Καταστροφών, Προεδρίας της Κυβέρνησης και Δήμου Αθηναίων.

3.2 Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα

Το Συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και περιλαμβάνει έργα τα οποία συμμετέχουν με πόρους από τα

³⁰ Σύμφωνα με το άρθρ. 119 του Ν. 4635/2019

Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και άλλων Διεθνών Χρηματοδοτικών Οργανισμών. Η χρηματοδότηση των εν λόγω προγραμμάτων γίνεται με τον ίδιο τρόπο χρηματοδότησης που ισχύει και για τα προγράμματα του εθνικού σκέλους. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών έχει επίσης την ευθύνη για το μέρος που αφορά σε εθνική δαπάνη με τις ίδιες διαδικασίες πληρωμής από τον οριζόμενο κάθε φορά υπόλογο του έργου και ελέγχου δαπανών από το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Βασικές πηγές χρηματοδότησης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων είναι:

α. Οι ίδιοι πόροι, που χορηγούνται στις Κοινότητες εγγράφονται ως έσοδα του προϋπολογισμού της ΕΕ και προέρχονται από: εισφορές, πριμοδοτήσεις, φόρους και τέλη στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, δασμούς, καθώς επίσης και από το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ). Ταυτόχρονα κάθε χώρα-μέλος έχει απολήψεις μέσω των διαφόρων προγραμμάτων χρηματοδότησης, με τις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες να παρουσιάζουν θετική καθαρή θέση (δηλαδή, αναλήψεις μείον πληρωμές).

β. Ενισχύσεις σε προγράμματα ανάπτυξης μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων όπως: το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ), το Ταμείο Συνοχής.

3.2.1 Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027)

Το Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2021-2027) αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ενωσιακούς διαθέσιμους πόρους 20,9 δις. των: Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ+), Ταμείου Συνοχής (ΤΣ), Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΤ). Η εθνική συνεισφορά ανέρχεται στα 5,3 δις.

Το ΕΣΠΑ 2021-2027 εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 29^η Ιουλίου 2021 και αναδεικνύει τις προτεραιότητες πολιτικής που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την επόμενη προγραμματική περίοδο αναφορικά με την ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού, τη βελτίωση των υποδομών, των ανθρωπίνων δεξιοτήτων και την ενδυνάμωση της κοινωνικής προστασίας.

Συνολικά διατίθενται 26,2 δις ευρώ σε δράσεις που θα επιφέρουν υψηλή προστιθέμενη αξία, τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο εκτιμώντας τις υστερήσεις της

ελληνικής οικονομίας και στοχεύοντας στη διόρθωση ανισορροπιών ανάμεσα στις χώρες και τις περιφέρειες. Οι δράσεις αυτές συνοψίζουν την κύρια επενδυτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία συνίσταται διαχρονικά στην Πολιτική της Συνοχής. Ειδικότερα, κατά τη χρονική περίοδο 2021-2027 οι προτεραιότητες πολιτικής συγκεφαλαιώνονται στους εξής στόχους:

- Μια εξυπνότερη Ελλάδα μέσω της προώθησης της επιχειρηματικής καινοτομίας και της καινοτόμου επιχειρηματικότητας (σύνδεση της παραγωγής με την τεχνολογία), της ψηφιοποίησης και του οικονομικού μετασχηματισμού των ΜμΕ με την αξιοποίηση του 20% των συνολικών πόρων, που θα στηρίζουν την παραγωγικότητα και την εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας.

-Μια πιο πράσινη Ελλάδα με το 27% των πόρων να ενισχύουν τις επενδύσεις στην ενεργειακή μετάβαση, στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή με βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης όλων των τομέων και ειδικότερα την προώθηση της κυκλικής οικονομίας.

-Μια πιο συνδεδεμένη Ελλάδα με στρατηγικά δίκτυα βιώσιμων υποδομών και μεταφορών ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή, ενισχύοντας επενδύσεις σε συστήματα διαχείρισης ασφάλειας μέσω της απορρόφησης του 8% των ενωσιακών πόρων.

-Μια πιο κοινωνική Ελλάδα που με το 30% των συνολικών πόρων διασφαλίζει τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και κοινωνικά δικαιώματα στηρίζοντας την ισότιμη πρόσβαση των πολιτών σε αγαθά και υπηρεσίες υψηλού επιπέδου με ίσα κοινωνικά δικαιώματα. Η αύξηση της απασχόλησης, ο περιορισμός της εισοδηματικής ανισότητας, η αναβάθμιση δεξιοτήτων και η κοινωνική ένταξη περιθωριοποιημένων πολιτών αποτελούν βασικές επιδιώξεις στον άξονα αυτό.

-Μια Ελλάδα πιο κοντά στους πολίτες της με τη στήριξη στρατηγικών τοπικής πρωτοβουλίας για την προώθηση βιώσιμης αστικής ανάπτυξης μέσω της αξιοποίησης του 6% των πόρων. Η βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης, οι ολιστικές παρεμβάσεις σε αστικές και αγροτικές περιοχές αποτελούν κύριες επιλογές πολιτικής προς την κατεύθυνση αυτή.

-Μια δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση στην ανεξάρτηση από τον λιγνίτη περιοχών, όπως η Δυτική Μακεδονία, η Μεγαλόπολη, αλλά και η στοχευμένη μετάβαση των νησιών σε κλιματική ουδετερότητα με δράσεις που απορροφούν το 7% των ενωσιακών πόρων.

Τα οκτώ (8) Τομεακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027 (17,6 δις ευρώ) αφορούν δράσεις σε έναν ή περισσότερους τομείς και γεωγραφικό εύρος εφαρμογής όλη τη χώρα.

- Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή: Π/Υ 4.162 εκατ. Ευρώ

Το πρόγραμμα αυτό προωθεί την ισότιμη πρόσβαση στην απασχόληση και την αντιμετώπιση της ανεργίας, ιδιαίτερα στις πληθυσμιακές ομάδες με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας. Περιλαμβάνει ακόμη δράσεις για την ενίσχυση των απόρων και γενικότερα όσων διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, αλλά και για την κοινωνική τους ένταξη.

-Ανταγωνιστικότητα: Π/Υ 3.885 εκατ. Ευρώ

Αποτελεί μια δράση με ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες στήριξης της επιχειρηματικότητας, της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας, η οποία συνδέει την έρευνα και την καινοτομία, με μηχανισμούς υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) και μορφών οργάνωσης του επιχειρείν. Άλλωστε, προϋπόθεση εκ των ων ουκ άνευ για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας αποτελεί η ανασύνταξη των ελληνικών επιχειρήσεων.

-Ψηφιακός Μετασχηματισμός: Π/Υ 943 εκατ. Ευρώ

Σημείο αναφοράς της δράσης αποτελούν οι στρατηγικοί άξονες του ψηφιακού μετασχηματισμού: συνδεσιμότητα, ψηφιακές δεξιότητες, ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων, ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, ψηφιακή καινοτομία, αξιοποίηση προηγμένων τεχνολογιών. Στοχεύει στην παροχή αναβαθμισμένων ψηφιακών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, τόσο των δημόσιων υπαλλήλων όσο και των πολιτών.

-Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή: Π/Υ 3.607 εκατ. Ευρώ

Το βασικό όραμα του εν λόγω προγράμματος είναι η υλοποίηση μιας ευρύτερης αναπτυξιακής στρατηγικής για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και κατ' επέκταση την πρόληψη και την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Η ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, η προώθηση παραγωγής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές, η μετάβαση σε μία κυκλική οικονομία με ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων και προστασία της βιοποικιλότητας, αποτελούν εμβληματικές δράσεις που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων.

-Πολιτική Προστασία: Π/Υ 714 εκατ. Ευρώ

Το πρόγραμμα στοχεύει μέσω της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού συστημάτων και εξοπλισμού στη δημιουργία αποτελεσματικών μηχανισμών πολιτικής προστασίας, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία του πολίτη, του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και των υποδομών από φυσικές καταστροφές (πυρκαγιές, ακραία καιρικά φαινόμενα, σεισμοί, κατολισθήσεις) ή βιολογικούς και υγειονομικούς κινδύνους.

-Μεταφορές: Π/Υ 2.224 εκατ. Ευρώ

Με την εν λόγω δράση επιδιώκεται η διασφάλιση της ομαλούς και αποτελεσματικής λειτουργίας του τομέα μεταφορών και παράλληλα η ανάπτυξη βιώσιμων υποδομών και ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή συστημάτων μεταφορών.

-Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση: Π/Υ 1.629 εκατ. Ευρώ

Η δράση αυτή επιχειρεί την αναδιάρθρωση του παραγωγικού συστήματος με την απολιγνιτοποίηση περιοχών της Δυτικής Μακεδονίας και της Μεγαλόπολης, αναπροσαρμογή των χρήσεων της γης στα λιγνιτικά πεδία, ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και αναπτυξιακές παρεμβάσεις. Επιπρόσθετα, επιδιώκεται υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού με δράσεις για την προώθηση της απασχόλησης και την κοινωνική συνοχή.

-Τεχνική Βοήθεια και Υποστήριξη Δικαιούχων: Π/Υ 504 εκατ. Ευρώ

Κύριος στόχος του προγράμματος είναι η διαμόρφωση κατάλληλων λειτουργικών μηχανισμών για την υποστήριξη όλων των εμπλεκόμενων φορέων, προκειμένου να συμβάλουν στην υλοποίηση και στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος ΕΣΠΑ 2021-2027.

Τα δεκατρία (13) Περιφερειακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027 με Π/Υ 8.066 εκατ. ευρώ, έχουν ως γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής την κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της Ελλάδος και αφορούν σε δράσεις όπως: η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης με την αξιοποίηση της καινοτομίας, της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω του εκσυγχρονισμού υλικοτεχνικών υποδομών, της βελτίωσης του αστικού περιβάλλοντος και της ενίσχυσης της κινητικότητας. Επίσης επιδιώκουν την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων και την ενίσχυση έργων προστασίας από την κλιματική αλλαγή.

Πίνακας 3.2

Περιφερειακά προγράμματα ΕΣΠΑ 2021 - 2027

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ του ΕΣΠΑ 2021-2027	
(ποσό σε ευρώ)	
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	639.000.000
Κεντρικής Μακεδονίας	1.440.000.000
Δυτικής Μακεδονίας	394.000.000
Ηπείρου	426.000.000
Θεσσαλίας	554.000.000
Στερεάς Ελλάδας	426.000.000
Αττικής	1.617.000.000
Πελοποννήσου	410.000.000
Δυτικής Ελλάδας	628.000.000
Ιονίων Νήσων	288.000.000
Βορείου Αιγαίου	394.000.000
Νοτίου Αιγαίου	285.000.000
Κρήτης	565.000.000
ΣΥΝΟΛΟ	8.066.000.000

Πρόγραμμα Αλιείας, Υδατοκαλλιέργειας και Θάλασσας Π/Υ 455 εκατ. Ευρώ

Το Πρόγραμμα στοχεύει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της αλιευτικής οικονομικής δραστηριότητας με τη διασφάλιση της περιβαλλοντολογικής βιωσιμότητας μακροπρόθεσμα, μέσω της αξιοποίησης της τεχνολογίας και της καινοτομίας. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται η ενθάρρυνση συνεργασιών στον τομέα της παράκτιας αλιείας με πολλαπλασιαστικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες και το συλλογικό συμφέρον γενικότερα.

Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας 2021-2027

Τα πέντε (5) διμερή Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας 2021-2027 επιδιώκουν να ενισχύσουν συνέργειες και συνεργασίες ανάμεσα σε γειτονικές χώρες,

προκειμένου να αντιμετωπίσουν κοινές διακρατικές προκλήσεις για την ισόρροπη ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Είναι τα εξής:

Ελλάδα-Βουλγαρία

Ελλάδα-Ιταλία

Ελλάδα-Κύπρος

Ελλάδα-Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Ελλάδα-Αλβανία

3.2.2 Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ευρωπαϊκού Χώρου EOX-EEA GRANTS

Ο Χρηματοδοτικός Μηχανισμός Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου³¹ αντιπροσωπεύει την οικονομική αρωγή των τριών δοτριών χωρών, Ισλανδίας, Λιχτενστάιν και Νορβηγίας, προκειμένου να περιοριστούν οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των Περιφερειών του EOX .

Τον Απρίλιο του 2024 αναμένεται να ολοκληρωθεί η χρηματοδοτική περίοδος που ξεκίνησε με την υπογραφή την 31^η Οκτωβρίου 2017 του Μνημονίου Κατανόησης (MoU: Memorandum of Understanding) της προγραμματικής περιόδου 2014-2021 ανάμεσα στην Ελλάδα και τις δότριες χώρες. Έκτοτε, βρίσκονται εν εξέλιξη προγράμματα και ανοιχτές προσκλήσεις ενδιαφέροντος για τη χρηματοδότηση δράσεων ύψους 16,7 εκατ. ευρώ, που αφορούν σε εννέα βασικούς τομείς προτεραιότητας για τη χώρα: επιχειρηματική καινοτομία, εξάλειψη της φτώχειας, διαχείριση υδάτων, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, άσυλο και μετανάστευση, διαφανής διακυβέρνηση, κοινωνική ένταξη Ρομά, κοινωνία των πολιτών.³²

3.2.3 Next Generation EU – Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Ο Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί ένα επιμέρους πρόγραμμα του «Next Generation EU», το οποίο σχεδιάστηκε με σκοπό την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της προσαρμοστικότητας των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο μηχανισμός αυτός χρηματοδοτεί τις δημόσιες επενδύσεις των κρατών μελών, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της κρίσης

³¹ <https://www.eeagrants.gr/the-eea-grants-2014-2021/>

³² <https://greece20.gov.gr/stoxoi-stratigiki-ofeli/>

από την πανδημία Covid-19, ώστε να καταστούν ανθεκτικές και βιώσιμες μέσα από την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση.

Πυρήνας του Next Generation EU είναι το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), που συνιστά το μεγαλύτερο έως σήμερα χρηματοδοτικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο προϋπολογισμός του σχεδίου «Ελλάδα 2.0» είναι περί τα 35,945 δις ευρώ, τα οποία προορίζονται για επιχορηγήσεις και δάνεια σε συνολικές επενδύσεις έως τα τέλη του 2026, οπότε και θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί τα έργα. Φιλοδοξεί μέσω των επενδύσεων στο μετασχηματισμό του οικονομικού υποδείγματος σε ένα πιο παραγωγικό, αποτελεσματικό, εξωστρεφές και ανταγωνιστικό μοντέλο με περιβαλλοντική συνείδηση.

Τα έργα του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας συμπεριλαμβάνονται από το 2021 στο εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ, ΡΟΛΟΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών αποτελεί την κεντρική Υπηρεσία Συντονισμού του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΥΣ-ΕΠΑ), συντονίζει το σχεδιασμό, εποπτεύει την υλοποίηση του ΕΠΑ και των προγραμμάτων του και υποστηρίζεται από την Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΔιΔιΕΠ).

Η ΔιΔιΕΠ διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην κατάρτιση και την υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Σε αυτήν υποβάλλονται από τους Φορείς Χρηματοδότησης (Βουλή των Ελλήνων, Υπουργεία και Περιφέρειες) οι αρχικές προτάσεις για τα έργα των τομέων και κατηγοριών αρμοδιότητάς τους με βάση τα όρια δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού. Η ΔιΔιΕΠ έχει την κεντρική ευθύνη, εκτός από τις διαδικασίες κατάρτισης του ΕΠΑ, για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την αξιολόγηση των χρηματοδοτούμενων από εθνικούς πόρους προγραμμάτων με τη χρήση μεθοδολογικών εργαλείων.

4.1 Θεσμικοί ρόλοι στην υλοποίηση του ΠΔΕ

Οι Δημόσιες Επενδύσεις συνιστούν σχέδια υψηλού κόστους και πολυετούς διάρκειας, τα οποία απαιτούν συντονισμό, σωστή εκτέλεση και παρακολούθηση ως πολυεπίπεδα προγράμματα και όχι ως μεμονωμένες δράσεις. Επιβάλλουν ένα σύνθετο πλαίσιο διαχείρισης, καθώς εφαρμόζεται ένας κεντρικός έλεγχος, αλλά μία αποκεντρωμένη υλοποίηση της επενδυτικής δραστηριότητας του κράτους. Για το λόγο αυτό απαιτείται ένα επάλληλο πλέγμα διαχείρισης με τη συμμετοχή φορέων διαφόρων επιπέδων και αρμοδιοτήτων, δηλαδή μια πολυεπίπεδη διακυβέρνηση.

Οι βασικοί ρόλοι στην κατάρτιση του ΠΔΕ είναι:

-Ο Φορέας Χρηματοδότησης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, ο οποίος έχει την ευθύνη διαχείρισης της χρηματοδότησης των έργων. Φορείς Χρηματοδότησης είναι μόνον η Βουλή (όπου εγγράφονται και τα έργα των Ανεξάρτητων Αρχών), τα Υπουργεία και οι Περιφέρειες. Οι κύριες αρμοδιότητες των Φορέων Χρηματοδότησης είναι η υποβολή των σχετικών προτάσεων ένταξης των έργων στη Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων, των αιτημάτων χρηματοδότησης, της κατανομής των πιστώσεων και της εκτέλεσης των πληρωμών. Ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων περιλαμβάνει

διακριτό επιμέρους σύνολο για καθένα Φορέα Χρηματοδότησης. Εξαιρέση αποτελούν οι Περιφέρειες, ο προϋπολογισμός των οποίων ενσωματώνεται σε αυτόν του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

-Ο Διατάκτης για τα έργα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων είναι ο Υπουργός, ο Γενικός Γραμματέας ή άλλο εξουσιοδοτημένο όργανο του Φορέα Χρηματοδότησης, το οποίο αναλαμβάνει υποχρεώσεις εις βάρος των εγκεκριμένων πιστώσεων της αρμοδιότητάς του.

-Ο Ειδικός Φορέας ΠΔΕ αποτελεί μία τεχνική έννοια στη διαδικασία υλοποίησης του ΠΔΕ, αφορά στο αμέσως κατώτερο επίπεδο εντός του Φορέα Χρηματοδότησης. Συντάσσει και εκτελεί ΠΔΕ αρμοδιότητας του Φορέα. Δηλαδή, για τα μεν Υπουργεία ο Ειδικός Φορέας ΠΔΕ είναι η αρμόδια Γενική ή Ειδική Γραμματεία ή αντίστοιχη μονάδα, ενώ ο Ειδικός Φορέας ΠΔΕ για τις Περιφέρειες είναι η Περιφέρεια.

-Ο Φορέας Υλοποίησης έργων και προγραμμάτων (ή Δικαιούχος του έργου) αναλαμβάνει την υλοποίηση του έργου ή τμήματος αυτού (υλοποίηση υποέργου), το οποίο πραγματοποιεί, είτε με ίδια μέσα (αυτεπιστασία) είτε με ανάθεση σε τρίτους (εργολαβία). Έχει την ευθύνη για τη νομιμότητα των διαδικασιών υλοποίησης του έργου, καθώς επίσης και των σχετικών δικαιολογητικών, τα οποία αποστέλλει στις οικονομικές υπηρεσίες. Φορείς Υλοποίησης είναι η Βουλή, Τα Υπουργεία, οι αιρετές Περιφέρειες, οι Αποκεντρωμένες Αυτοδιοικήσεις, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α΄ και β΄ βαθμού, διάφορα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου, Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (ΔΕΚΟ), που οι σκοποί τους είναι άμεσα συνδεδεμένοι με το δημόσιο συμφέρον.

Οι Φορείς Υλοποίησης στην πράξη εμπλέκονται στην προετοιμασία και στην κατάρτιση των προτάσεων υλοποίησης έργων, των αιτημάτων χρηματοδότησης, των πληρωμών των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων έργων, στην παρακολούθηση υλοποίησης του φυσικού αντικείμενου και στις διαδικασίες τεκμηρίωσης της απαίτησης πληρωμής κάθε δαπάνης.

Ειδικό ρόλο με συγκεκριμένες αρμοδιότητες στις διαδικασίες εκτέλεσης του ΠΔΕ έχουν κάποιοι πρόσθετοι φορείς όπως, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (ΓΛΚ), οι Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης (ΕΥΔ), η Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΥΣΕ), Η Αρχή Πιστοποίησης (ΑΠ) και η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ).

4.2 Βασικές Διαδικασίες

4.2.1 Κατάρτιση Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων

Κατάρτιση, υποβολή και ψήφιση ΜΠΔΣ του ΠΔΕ

Αρχικά, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους εκδίδει οδηγίες αναφορικά με τους κανόνες, τη μεθοδολογία και τις διαδικασίες για την κατάρτιση εκτιμήσεων δαπανών και εσόδων, καθώς επίσης και των σχετικών οικονομικών δεδομένων από τους Φορείς της Γενικής Κυβέρνησης.

Οι Γενικές Διευθύνσεις Οικονομικών Υπηρεσιών των Υπουργείων αποστέλλουν εν συνεχεία στο ΓΛΚ τις προβλέψεις των Φορέων έως τα τέλη Φεβρουαρίου σύμφωνα με τα πρότυπα κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού. Αναφορικά με την κατάρτιση του ΜΠΔΣ του ΠΔΕ, οι Φορείς Χρηματοδότησης αποστέλλουν τα στοιχεία τους στη Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων, η οποία αφού τα συλλέξει, εκτιμά το ύψος των εσόδων και των δαπανών του τρέχοντος έτους, καθώς επίσης και τις προβλέψεις για το επόμενο έτος. Παράλληλα, αναζητά στοιχεία για τη χρηματοδότηση του Προγράμματος. Έχουν ήδη αναφερθεί οι πηγές χρηματοδότησης του ΠΔΕ, δηλαδή τα Ίδια Έσοδα-συνεισφορές, οι Επιχορηγήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Διεθνείς Χρηματοδοτικοί Οργανισμοί.

Κατόπιν επεξεργασίας, συντάσσεται ο Πίνακας Εσόδων, στον οποίο αναφέρονται οι πραγματοποιήσεις του προηγούμενου έτους, οι εκτιμήσεις του τρέχοντος και οι προβλέψεις του επομένου. Τα στοιχεία αποστέλλονται στο ΓΛΚ μαζί με την αιτιολογική έκθεση, για να συμπεριληφθούν στο Σχέδιο του ΜΠΔΣ. Όταν το ΜΠΔΣ εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο, αναρτάται έως το τέλος Απριλίου από τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου μαζί με την επεξηγηματική έκθεση και υποβάλλεται για ψήφιση στη Βουλή το αργότερο έως το τέλος Μαΐου κάθε έτους.

Κατάρτιση Εγκυκλίου εκτιμήσεων πληρωμών και προβλεπόμενων δαπανών ΠΔΕ

Αφετηρία για την κατάρτιση του Προϋπολογισμού αποτελεί η έκδοση της Εγκυκλίου εκτιμήσεων πληρωμών και προβλεπόμενων δαπανών ΠΔΕ από την Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων. Συγκεκριμένα, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών στο μέσον κάθε έτους αποστέλλει την Εγκύκλιο εκτιμήσεων στους Φορείς Χρηματοδότησης με την οποία τους παρέχονται οι απαραίτητες οδηγίες, ώστε να υποβάλουν τις εκτιμήσεις τους για τις δαπάνες που θα χρηματοδοτήσουν την εκτέλεση των προγραμμάτων τους

κατά το επόμενο έτος. Στις δαπάνες αυτές συμπεριλαμβάνονται τόσο τα νέα έργα όσο και τα συνεχιζόμενα.

Εν συνεχεία, τα υποβληθέντα στοιχεία συγκεντρώνονται στη Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων για όλα τα έργα ΠΔΕ, τόσο για τον επόμενο έτος όσο και για το χρονικό διάστημα του ΜΠΔΣ.

Κατάρτιση τελικού Προϋπολογισμού ΠΔΕ και ψήφιση από τη Βουλή

Με την ολοκλήρωση της συλλογής των προτάσεων από τους Φορείς Χρηματοδότησης και της επεξεργασίας τους, η Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών καταρτίζει και αποστέλλει στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων, ο οποίος καταρτίζεται ανά Φορέα Χρηματοδότησης λαμβάνοντας υπ' όψιν τα ανώτατα προβλεπόμενα όρια δαπανών του ΜΠΔΣ, τις εκτιμήσεις πληρωμών για το τρέχον έτος και τις προβλέψεις για το επόμενο. Ο Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων αποτελεί αναπόσπαστο και διακριτό τμήμα του Κρατικού Προϋπολογισμού και κατατίθεται προς ψήφιση στη Βουλή το Νοέμβριο κάθε έτους.

4.2.2 Προγραμματισμός για την εκτέλεση του ΠΔΕ

Έκδοση ΥΑ για την ανάληψη συνολικής ετήσιας υποχρέωσης έναντι του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων τρέχοντος έτους

Όταν καθορισθεί το ύψος του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων για το ερχόμενο έτος και κατανεμηθεί από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών στους επιμέρους φορείς και τους τομείς, προκειμένου να εκκινήσει η διαδικασία εκτέλεσης και υλοποίησης του ΠΔΕ, εκδίδεται τον Ιανουάριο κάθε έτους Υπουργική Απόφαση. Σε αυτήν αναφέρονται οι εγκεκριμένες πιστώσεις του ΠΔΕ, τα ποσά των υπολειπόμενων δαπανών για την αποπεράτωση των συνεχιζόμενων έργων και το όριο προέγκρισης ανάληψης υποχρεώσεων έναντι του προϋπολογισμού του ΠΔΕ, το οποίο δεν μπορεί να υπερβεί το 30% των εγκεκριμένων πιστώσεων του προϋπολογισμού για το τρέχον έτος.

Οι πιστώσεις για το ΠΔΕ Περιφερειακού Επιπέδου εγγράφονται στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, καθώς οι Περιφέρειες δεν διαθέτουν δικό τους διακριτό όριο πιστώσεων. Κατά συνέπεια, η κατανομή, τόσο για το εθνικό όσο και για το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος γίνεται με Απόφαση του Υπουργού.

Έκδοση ΚΥΑ διατιθέμενων πιστώσεων συνεχιζόμενων έργων του ΠΔΕ τρέχοντος έτους

Αρχικά εκδίδεται η ΚΥΑ από τους Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Ανάπτυξης και Επενδύσεων, ώστε να ξεκινήσει η εκτέλεση του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων. Στην Απόφαση αυτή γίνεται η κατανομή του συνολικού ύψους των πιστώσεων που θα διατεθούν από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων ανά φορέα, ειδικό φορέα ΠΔΕ και ανά Συλλογική Απόφαση για τα συνεχιζόμενα έργα.

Κατάρτιση Εγκυκλίου οδηγιών για την έγκριση και χρηματοδότηση του ΠΔΕ

Η Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων εκδίδει τους πρώτους μήνες κάθε έτους Εγκύκλιο Οδηγιών για την έγκριση και τη χρηματοδότηση του ΠΔΕ και τον προγραμματισμό δαπανών του ΜΠΔΣ, προκειμένου να εκδοθούν οι Συλλογικές Αποφάσεις (ΣΑ) για την υλοποίηση του ΠΔΕ, όπου περιλαμβάνονται αναλυτικές οδηγίες για τις διαδικασίες έγκρισης, προγραμματισμού και χρηματοδότησης έργων, καθώς επίσης και τα όρια πληρωμών σύμφωνα με τον Κρατικό Προϋπολογισμό και το ΜΠΔΣ.

4.2.3 Εκτέλεση ΠΔΕ

Οι συνολικές προτάσεις για τα έργα των τομέων και κατηγοριών αρμοδιότητάς τους υποβάλλονται ηλεκτρονικά από τους Φορείς Χρηματοδότησης και αποστέλλονται προς την Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων, προκειμένου να διαπιστωθεί ότι βρίσκονται εντός του πλαισίου προβλέψεων της Εγκυκλίου οδηγιών, ότι έχουν δηλαδή ληφθεί υπ' όψιν τα ψηφισθέντα από τον Κρατικό Προϋπολογισμό όρια, οι υποχρεώσεις από προηγούμενα έτη, οι ήδη εκτελούμενες επενδύσεις και οι νέες ανάγκες έργων. Στη συνέχεια, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών εκδίδει τις αρχικές αποφάσεις για την έγκριση πιστώσεων των έργων και τις Συλλογικές Αποφάσεις.³³ Πρόκειται για διοικητικές πράξεις (ΥΑ), με τις οποίες δίνεται έγκριση για την ένταξη συναφών έργων (ΣΑ) ή μελετών (ΣΑΜ), Υπουργείου ή Περιφέρειας, στο ετήσιο ΠΔΕ. Συνολικά εκδίδονται οι ακόλουθες Συλλογικές Αποφάσεις:

ΣΑΕ : Συλλογική Απόφαση Έργων

³³ Ο όρος «συλλογικές αποφάσεις» οφείλεται στο ότι παλαιότερα η έγκρισή τους γινόταν από τους υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και τον κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργό. Παρότι σήμερα η έγκριση δίνεται μόνο από το ΥΠΕΘΟ, ο όρος διατηρείται, καθώς οι σχετικές αποφάσεις περιλαμβάνουν «συλλογικά» όλα τα ομοειδή έργα του κάθε υπουργείου.

ΣΑΜ: Συλλογική Απόφαση Μελέτης

ΣΑΕΠ: Συλλογική Απόφαση Έργων Περιφέρειας

ΣΑΜΠ: Συλλογική Απόφαση Μελέτης Περιφέρειας

ΣΑΝΑ : Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

ΣΑΤΑ : Συλλογική Απόφαση Ταμείου Ανάκαμψης

Οι ΣΑ φέρουν ένα τριψήφιο αριθμό, ο οποίος τους έχει δοθεί κατά το άνοιγμα τυχαία και ταυτοποιεί τον Φορέα Χρηματοδότησης και την θεματική κατηγορία έργων.

Επίσης, οι Συλλογικές Αποφάσεις περιλαμβάνουν τα εξής απαιτούμενα τεχνικά και οικονομικά στοιχεία για τον προσδιορισμό κάθε δραστηριότητας και συγκεκριμένα:

- τον δεκατετραψήφιο μοναδιαίο κωδικό αριθμό με τον οποίο γίνεται η αναγνώριση του έργου. Τα πρώτα τέσσερα ψηφία αφορούν στο έτος ένταξης του έργου, ακολουθούν δύο γράμματα με την κατηγορία ΣΑ (έργο ή μελέτη, Υπουργείο ή Περιφέρεια), τρία ψηφία με τον τυχαίο αριθμό της ΣΑ, ένα ψηφίο που αφορά στην κατηγορία του φορέα (κεντρική διοίκηση, ΔΕΚΟ κ.λπ.) και στην πηγή χρηματοδότησης (εθνικό ή συγχρηματοδοτούμενο), και τέλος ακολουθούν τέσσερα ψηφία με τον αύξοντα αριθμό ένταξης του έργου στο ετήσιο ΠΔΕ.
- την συνοπτική και περιεκτική ονομασία
- τον συνολικό προϋπολογισμό
- τις πληρωμές προηγούμενων ετών
- το υπόλοιπο αποπεράτωσης και τέλος
- την εγκεκριμένη πίστωση για το τρέχον έτος, η οποία σε ορισμένα έργα διακρίνεται σε κρατική πίστωση ή συνεισφορά.

Όπως αναφέρθηκε ήδη, το συνολικό ποσό που μπορεί να δαπανήσει ο αρμόδιος φορέας για τα έργα κάθε ΣΑ, δηλαδή το Όριο Πληρωμών, καθορίζεται από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών με την εγκύκλιο οδηγιών κατάρτισης του ΠΔΕ. Στη συνέχεια γίνεται κατανομή στους επιμέρους τομείς και καθορίζονται οι πιστώσεις ανά έργο από τον φορέα, ο οποίος δύναται να υπερβαίνει το όριο πληρωμών ανά ΣΑ, για τα μεν συγχρηματοδοτούμενα έργα κατά 30%, για τα δε χρηματοδοτούμενα από εθνικούς πόρους κατά 20%. Με τον τρόπο αυτό, δίνεται η δυνατότητα ευελιξίας στον Φορέα, ώστε να προωθεί έργα που παρουσιάζουν απορροφητικότητα έναντι άλλων με προβλήματα, χωρίς να απαιτούνται συνεχείς τροποποιήσεις των ΣΑ.

Επιπρόσθετα, κάθε ΣΑ περιλαμβάνει και τις σχετικές διατάξεις, οι οποίες καθορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις για την εκτέλεση των εγκεκριμένων δράσεων από το ΠΔΕ. Υποχρεωτικά αναφέρονται ο Φορέας Υλοποίησης για κάθε έργο της, η γεωγραφική

κατανομή και τα ενδεικτικά τριμηνιαία όρια νέων Νομικών Δεσμεύσεων που μπορεί να αναλάβει ο Φορέας Χρηματοδότησης για την εν λόγω ΣΑ.

Ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών έχει δικαίωμα να εκδώσει Απόφαση με πρόσθετες πιστώσεις (υπερδέσμευση), η οποία δύναται να αποτελεί το 30% των εγκεκριμένων πιστώσεων του Προγράμματος.

Οι ΣΑ εκδίδονται κατά τους πρώτους μήνες του έτους και μπορούν να τροποποιούνται σύμφωνα με τις εκάστοτε ανάγκες από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών καθόλη τη διάρκεια του έτους, εφόσον συντρέχουν λόγοι αλλαγής, όπως: αλλαγές ως προς την αρχική πρόταση που αφορούν σε προσθήκες νέων έργων, τροποποιήσεις προϋπολογισμού, αναμορφώσεις ορίου πιστώσεων κ.λπ. Επίσης, εκδίδονται τροποποιητικές Αποφάσεις από τους Φορείς Χρηματοδότησης σε περιπτώσεις ανακατανομής πιστώσεων μέσα στα πλαίσια που έχουν καθορισθεί από την Εγκύκλιο κατάρτισης. Κάποιες ΣΑ μπορεί να τροποποιηθούν μία ή δύο φορές, ενώ άλλες πολύ περισσότερο, γεγονός που καταδεικνύει την αδυναμία προγραμματισμού των Φορέων για μεγάλο χρονικό διάστημα.

4.2.4 Χρηματοδότηση

Η χρηματοδότηση αποτελεί το επόμενο στάδιο κατά το οποίο πραγματοποιείται η καταβολή κονδυλίων για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου ή προγράμματος, προκειμένου να εκπληρωθούν οι στόχοι του Φορέα Χρηματοδότησης της δράσης. Πραγματοποιείται με το άνοιγμα ειδικών λογαριασμών των ΣΑ από την Τράπεζα της Ελλάδος και τη μεταφορά πιστώσεων σε αυτούς έως του συνολικού εγκεκριμένου ορίου πληρωμών κατά ΣΑ. Η έγκριση δίνεται από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών κατόπιν αιτήματος που υποβάλλουν οι Φορείς Χρηματοδότησης. Οι επιμέρους χρηματοδοτήσεις των έργων πραγματοποιούνται με εντολές κατανομών σε βάρος της συνολικής χρηματοδότησης και σε πίστωση των λογαριασμών των έργων, οι οποίοι έχουν ανοιχθεί για το σκοπό αυτό στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Οι χρηματοδοτήσεις στους δικαιούχους φορείς μπορεί να είναι άμεσες πληρωμές (λόγου χάρη σε αναδόχους έργων για την παραγωγή έργου) ή έμμεσες πληρωμές, δηλαδή επιχορηγήσεις ή χρηματοδοτήσεις προς νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Στην περίπτωση των έμμεσων πληρωμών ορίζεται το νομικό πρόσωπο που είναι ο δικαιούχος φορέας και το ίδιο πρέπει να αποτελεί και τον τελικό δικαιούχο της πράξης, σύμφωνα με την έγκριση των αρμοδίων οργάνων.

Οι πληρωμές του ΠΔΕ σύμφωνα με την ΚΥΑ 46274/2014³⁴ πραγματοποιούνται πλέον από τις Οικονομικές Υπηρεσίες του κάθε φορέα και όχι από φυσικό πρόσωπο-υπόλογο. Στην Απόφαση αυτή εκτός από τον επιμερισμό της ευθύνης, θεσπίζονται και οι ρόλοι για την εκτέλεση των πληρωμών. Ειδικότερα, Διαχειριστής έργου είναι η οικονομική υπηρεσία του φορέα της κεντρικής διοίκησης ή το νομικό πρόσωπο που έχει την ευθύνη για την διενέργεια της πληρωμής, ενώ Υπεύθυνος λογαριασμού είναι ο εξουσιοδοτούμενος από τον Διαχειριστή έργου να πραγματοποιήσει την πληρωμή μέσω του λογαριασμού που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος.

³⁴ «Ρυθμίσεις για τις πληρωμές των δαπανών του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους του ΠΔΕ», ΦΕΚ 2573/Β´

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΔΕ

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων που έχει ξεκινήσει ήδη από τη δεκαετία του 1950 ως διάδοχο διοικητικό σχήμα του Προγράμματος Ανασυγκροτήσεως για την εκτέλεση έργων βασικής και κοινωνικής υποδομής, συνεχίζεται. Σε συνδυασμό με το κλίμα πολιτικής σταθερότητας που επέρχεται με την Μεταπολίτευση στην Ελλάδα, επιχειρεί έναν οικονομικό μετασχηματισμό στα πρότυπα των ανεπτυγμένων χωρών και του κοινωνικού κράτους. Αποτελεί ένα βασικό εργαλείο το οποίο στοχεύει μέσω παραγωγικών έργων και έργων κοινωνικής ανάπτυξης σε μία συγκεκριμένη αναπτυξιακή στρατηγική με άξονες την αύξηση της οικονομίας, την παραγωγική δυναμικότητα και την κοινωνική ευημερία (Μέργος, 2003). Αξίζει να σημειωθεί ότι έως το 1981 την κρατική επενδυτική δραστηριότητα χρηματοδοτούν μόνο εθνικοί πόροι.

Αυτό προσδίδει μια ιδιαίτερη βαρύτητα στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων καθώς, στην πραγματικότητα, το κράτος διαχειρίζεται ένα σημαντικό μέρος από τα εισοδήματα των νοικοκυριών και οφείλει με την απαραίτητη διαφάνεια να λογοδοτεί στους πολίτες για τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται αυτοί οι πόροι, αν γίνεται χρηστή διαχείριση, ποιοι στόχοι εξυπηρετούνται και αν επιτυγχάνονται.

Κατά συνέπεια, η κοινή γνώμη μπορεί να διακρίνει τις δυνατότητες και τις προθέσεις της εκάστοτε κυβέρνησης και αν παραμένει συνεπής στις προεκλογικές της εξαγγελίες, δηλαδή να κρίνει την αξιοπιστία του ίδιου του πολιτικού συστήματος διακυβέρνησης (Δαλαμάγκας, 2003).

Ένα βασικό πλεονέκτημα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων έγκειται στο γεγονός ότι μπορούμε να παρακολουθήσουμε μια διαχρονική εξέλιξη των δαπανών και των μεταβολών τους σε χρονικό, χωρικό ή τομεακό ορίζοντα.

Στο παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται η εξέλιξη των δημοσίων επενδύσεων κατά την περίοδο 1951-1990:

Πίνακας 5.1

Εξέλιξη των Δημοσίων Επενδύσεων Παγίου Κεφαλαίου 1951-1990 (ποσά σε δις δρχ.)

Χρονική Περίοδος	Δημόσιες Επενδύσεις	Μέσος ρυθμός μεταβολής %	Ποσοστό % ΑΕΠ
1951-1955	21,0	-	4,7
1956-1960	35,9	11,3	6,0
1961-1965	61,6	11,4	7,6
1966-1970	86,5	7,0	7,7
1971-1975	125,4	7,7	8,0
1976-1980	106,0	-3,4	5,4
1981-1985	135,5	5,0	6,3
1986-1990	105,1	-5,0	4,4

Πηγή: (Κουσουλάκος, 1991)

Όπως φαίνεται και στον πίνακα, οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα παρουσιάζουν μία βαθμιαία αύξηση έως την πενταετία 1970-1975. Αντιστοιχούν την περίοδο 1951-1955 σε 21 δις δρχ., ποσοστό 4,7% του ΑΕΠ, ενώ το αντίστοιχο διάστημα 1971-1975 αυξάνονται σε 125,4 δις και 8% του ΑΕΠ. Με εξαίρεση την πενταετία 1976-1980, όπου παρουσιάζεται μία πτωτική τάση συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη, φτάνουμε στην περίοδο 1981-1985, όπου καταγράφεται το υψηλότερο επίπεδο δημοσίων επενδύσεων μεταπολεμικά, ήτοι 135,5 δις δραχμές, ποσόν που αντιστοιχεί στο 6,3% του ΑΕΠ. Παρατηρούμε βέβαια ότι, ενώ μεν το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο συγκριτικά με το ποσοστό της προηγούμενης πενταετίας, εν τούτοις δεν υπερβαίνει το μεγαλύτερο καταγεγραμμένο ποσοστό της περιόδου 1971-1975 του 8% του ΑΕΠ. Μετά το 1986 υπάρχει μία πτωτική τάση, έως το 1990, όταν καταγράφεται το χαμηλότερο έως τότε ποσό για δημόσιες επενδύσεις ύψους 105,1 δις δρχ., ποσοστό 3,9% του ΑΕΠ. Οι περικοπές στα επενδυτικά -κεφαλαιακών κατά βάση- προγραμμάτων προσλαμβάνει έναν ευκαιριακό χαρακτήρα, καθώς όπως φαίνεται, υποκύπτει σε πιεστικές βραχυχρόνια ανάγκες (Προβόπουλος, 1988).

Κατά την ίδια χρονική περίοδο, ο τομέας των Μεταφορών και Επικοινωνιών (που περιλαμβάνει και τους σιδηροδρόμους) συγκεντρώνει την μερίδα του λέοντος από το ποσοστό των συνολικών δημοσίων επενδύσεων. Με αφετηρία το 19,1% στην πενταετία 1951-1955, σκαρφαλώσει σταδιακά, για να κορυφωθεί στο 38,9% την περίοδο 1971-

1975. Τα επόμενα έτη σημειώνεται μια σταδιακή μείωση των επενδύσεων αυτού του κλάδου για να καταλήξουμε στη μικρότερη τιμή των 29,8 % την περίοδο 1986-1989 (Κουσουλάκος, 1991).

Επιπρόσθετα, το εν λόγω χρονικό διάστημα, μεγάλο μέρος των διαθέσιμων δημόσιων πόρων απορροφά και ο κλάδος της Ενέργειας, Ύδρευσης-Αποχέτευσης, της τάξεως του 25-30%, με τάσεις σταδιακής αύξησης. Οι δημόσιες επενδύσεις στον αγροτικό τομέα παρουσιάζουν επίσης σταδιακή αύξηση που φτάνουν έως το 1965 το 20,1%, για να ακολουθήσει μια συνεχής πτωτική τάση το 1989 στο 7,9% των συνολικών επενδύσεων.

Στον κλάδο Βιομηχανία- Ορυχεία οι επενδύσεις αυξάνονται συνεχώς έως το 1965 από 3,8% σε 6,8%, για να κατρακυλήσουν την δεκαετία 1966-1975 στο 1,8%. Την τελευταία δεκαετία της εξεταζόμενης περιόδου ανακάμπτουν, φτάνοντας το 1989 το ποσοστό του 12,3%, σε μια προσπάθεια του κράτους να αναλάβει επενδυτική δραστηριότητα για την αξιοποίηση εγχώριων πλουτοπαραγωγικών πόρων.

Τέλος, οι δημόσιες επενδύσεις στους λοιπούς κλάδους (Εκπαίδευση, Υγεία, Κατοικίες, Δημόσια Διοίκηση) μετά την αρχική αύξηση του 32,4% (λόγω των εκτεταμένων δράσεων του κράτους για κατοικίες) φτάνουν στο χαμηλότερο επίπεδο του 11,3% στην πενταετία 1961-1965, για να σημειώσουν κατόπιν βαθμιαία αύξηση τα τελευταία έτη έως του ποσού των 24,7% (η οποία οφείλεται σε δράσεις για έργα υποδομών σε Εκπαίδευση και Υγεία με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών).

Η διαχρονική εξέλιξη του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων κατά την περίοδο 1965-1990 αποτυπώνεται συνοπτικά στον Πίνακα 5.2:

Πίνακας 5.2
Εξέλιξη Συνολικών Δαπανών ΠΔΕ 1965-1990

Εξέλιξη Συνολικών Δαπανών ΠΔΕ				
Έτος	Δαπάνες ΠΔΕ (δισ δρχ.)	ΓΚΠ	Ελλείμματος	ΔΕ Παγίου Κεφαλαίου
1965	7,1	21,6	151,9	69,2
1970	12,9	19,3	143,8	65,2
1975	32,5	19,2	103,5	83,8
1980	64,4	14,8	63,5	67,2
1985	274,2	15,5	42,6	73,1
1990	467,0	9,0	21,8	90,6

Πηγή: (Κουσουλάκος, 1991)

Γίνεται αντιληπτό ότι οι συνολικές δαπάνες του ΠΔΕ από το 1965 έως το 1980 αυξάνονται από τα 7,1 δις δρχ. το 1965, στα 467 δις δρχ. το 1990. Εντούτοις, ως ποσοστό του Κρατικού Προϋπολογισμού, με εξαίρεση το 1985, μειώνονται βαθμιαία από 21,6% το 1965 σε 9% το 1990.

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο, οι δαπάνες στον κλάδο Βιομηχανία-Ενέργεια σημειώνουν μια αξιόλογη συνεχή αύξηση από 3% το 1970 σε 7,7% το 1980 και 21,9 το 1990. Στην αύξηση των δαπανών αυτών συντελεί η εφαρμογή ειδικών μέτρων πολιτικής του κράτους για την εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων που κορυφώνεται κατά την πενταετία 1985-1990.

Παραδοσιακοί τομείς όπως η Γεωργία-Δάση-Αλιεία, τα Εγγειοβελτιωτικά έργα και οι συγκοινωνίες καθόλη τη διάρκεια αυτών των ετών (1965-1990) εμφανίζουν σταθερή πτώση ως ποσοστό των συνολικών δαπανών. Αντίθετα, οι δαπάνες σε Νομαρχιακά Έργα αυξάνονται, καθώς μεγάλο μέρος της επενδυτικής δραστηριότητας των κλάδων της Εκπαίδευσης και της Υγείας μεταφέρονται στις αρμοδιότητες των Νομαρχιών επιδιώκοντας την αποκέντρωση του ΠΔΕ³⁵.

Πίνακας 5.3
Διαχρονική Εξέλιξη ΠΔΕ 1996-2009

ΕΤΟΣ	ΣΥΓΧΡΗΜ/ΝΟ	ΕΘΝΙΚΟ	ΣΥΝΟΛΟ	% ΑΕΠ
1996	2.067	1.147	3.214	2,93
1997	3,167	1.602	4.769	3,98
1998	4.012	1.497	5.509	4,52
1999	4.740	1.863	6.603	5,01
2000	5.312	2.109	7.421	5,44
2001	5.252	2.590	7.842	5,36
2002	3.883	3.131	7.014	4,45
2003	4.461	3.974	8.435	4,92
2004	4.883	4.639	9.522	5,14
2005	4.955	2.569	7.524	3,79
2006	5.511	2.673	8.184	3,83
2007	6.046	2.763	8.809	3,86
2008	6.850	2.600	9.450	3,83
2009	5000	3.500	8.500	3,24

Πηγή: (Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ανωνύμων Τεχνικών Εταιρειών και ΕΠΕ, 2008)

³⁵ Η κατηγορία των Νομαρχιακών Έργων ενισχύεται από το 1983 με το Πρόγραμμα Αποκέντρωσης των έργων του Εθνικού Προγράμματος.

Κατά την περίοδο από το 1996 έως το 2000³⁶ από την εξέλιξη του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων παρατηρείται ότι οι συνολικές δαπάνες του ΠΔΕ αυξάνονται συνεχώς με υψηλούς ρυθμούς. Συγκεκριμένα, το 2000 οι συνολικές δαπάνες ανέρχονται στο υψηλότερο έως τις μέρες μας ποσοστό του ΑΕΠ, το 5,44%.

Κατά τα επόμενα έτη από 2000-2004 οι πληρωμές του ΠΔΕ αυξάνονται με χαμηλότερο όμως ρυθμό. Είναι η εποχή κατά την οποία ολοκληρώνεται το Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και υλοποιούνται οι δράσεις για τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Τέλος, τα έτη από 2005-2009, ενώ αρχικά παρατηρείται μία σημαντική μείωση της τάξεως του -20,98%, μετέπειτα οι δαπάνες σταθεροποιούνται σε χαμηλά όμως επίπεδα.

Την εποχή αυτή έχουν ξεκινήσει οι περικοπές των δαπανών για να μειωθούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα, οπότε επιβραδύνονται σημαντικά οι ρυθμοί της οικονομίας. Από το 2007 οι εθνικοί πόροι του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων μειώνονται συνεχώς έως το 2017. Πρόκειται για μία τεράστια μείωση εν καιρώ ειρήνης αν αναλογιστούμε και την δραματική μείωση του ΑΕΠ της χώρας.

5.1 Διαχρονική εξέλιξη του ΠΔΕ της χώρας κατά την τελευταία δεκαετία (2014-2023)

Το σύνολο των δαπανών για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του 2014 ανέρχεται στο ποσό των 6.591.801.233,55 ευρώ από τα οποία μόλις τα 709.687.744,84 ευρώ καλύπτονται από εθνικούς πόρους, ενώ τα υπόλοιπα 5.882.113.488,71 ευρώ από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος. Παρατηρούμε ότι η μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος είναι της τάξεως του -0,90%, δηλαδή οι δαπάνες για τη χρηματοδότηση δημοσίων επενδύσεων μειώνονται συγκριτικά με εκείνες του προηγούμενου έτους. Πρόκειται για μία σημαντική περικοπή των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις, αν σκεφτούμε ιδιαίτερα και το ποσοστό υποχώρησης του ΑΕΠ εκείνη την περίοδο.

Την επόμενη χρονιά το ΑΕΠ μειώνεται ακόμη περισσότερο, καθώς επίσης και οι δαπάνες, οι οποίες συρρικνώνονται περαιτέρω, για να φτάσουν στο ποσό των 6.405.767.329,04 ευρώ, με ετήσιο ποσοστό μεταβολής μειωμένο κατά -2,80%. Τα ποσά

³⁶Ανάλυση Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων 1996-2009, (2008), Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ανωνύμων Τεχνικών Εταιρειών & ΕΠΕ – ΣΑΤΕ, Αθήνα.

των δαπανών υποχωρούν επίσης και διαμορφώνονται, για το μεν εθνικό σκέλος στα 681.025.632,69 ευρώ, ενώ για το συγχρηματοδοτούμενο στα 5.724.741.696,35 ευρώ.

Το 2016, παρότι το ποσό των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις περιορίζεται ακόμη περισσότερο αγγίζοντας τα 6.287.639.307,89 ευρώ συνολικά, με το εθνικό σκέλος να φτάνει στα 833.203.837,79 ευρώ, το συγχρηματοδοτούμενο τα 5.454.435.470,10 ευρώ, και το ΑΕΠ της χώρας να υφίσταται περαιτέρω μείωση, εντούτοις, η ετήσια μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος μειώνεται στα -1,90%. Βελτιώνεται δηλαδή, συγκριτικά με το προηγούμενο ποσοστό.

Το 2017 το σύνολο των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις περιορίζεται περαιτέρω, φτάνοντας μόλις τα 5.950.052.621,8 ευρώ, ενώ παράλληλα μειώνεται και το ποσό των συγχρηματοδοτούμενων δαπανών σε 4.623.048.044,27 ευρώ. Αντίθετα το ποσό των δαπανών του εθνικού σκέλους αυξάνεται περί τα 1.327.004.577,53 ευρώ.

Το 2018, μετά από αρκετούς περιορισμούς στους πόρους των δημοσίων δαπανών, σημειώνεται αύξηση και το συνολικό ποσό του ΠΔΕ διαμορφώνεται στα 6.237.123.867,48 ευρώ, με παράλληλη αύξηση του ΑΕΠ της χώρας. Οι συγχρηματοδοτούμενες δαπάνες είναι 3.599.266.818,3 ευρώ και το ποσό των εθνικών δαπανών 2.637.857.049,14 ευρώ. Παρατηρείται μία σημαντική αύξηση τόσο στο άθροισμα των συνολικών ποσών πληρωμών, όσο κυρίως στο ετήσιο ποσοστό συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Οι δαπάνες αυτές χρηματοδοτούν, όπως και το προηγούμενο έτος, δράσεις συντήρησης υποδομών και αποκατάστασης ζημιών από φυσικές καταστροφές, ενισχύσεις πληγέντων από πλημμύρες, πυρκαγιές, σεισμούς, καθώς τα φαινόμενα από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εντείνονται όλο και περισσότερο. Επίσης, οι χρηματοδοτήσεις αφορούν κοινωνικά προγράμματα για τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (κοινωνικής πρόνοιας, εκπαίδευσης και απασχόλησης για την καταπολέμηση της ανεργίας) και προγράμματα για τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης.

Οι δημόσιες δαπάνες υποχωρούν το 2019 στα 5.642.118.558,70 ευρώ, καθώς επίσης και η ετήσια μεταβολή των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις στο -9,50% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Εν τούτοις, το ΑΕΠ της χώρας αυξάνεται. Στο εθνικό σκέλος οι δαπάνες διαμορφώνονται στα 1.892.161.848,61 ευρώ, ενώ στο συγχρηματοδοτούμενο στα 3.749.956.710,09 ευρώ. Την χρονιά αυτή ξεσπά σε παγκόσμιο επίπεδο η υγειονομική κρίση.

Το επόμενο έτος το ΑΕΠ της χώρας μειώνεται για μία ακόμη φορά. Παρόλα αυτά, οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις σημειώνουν μια σημαντική αύξηση κατά 88,70%

συγκριτικά με το προηγούμενο έτος και σκαρφαλώνουν στα 10.646.887.210,52 ευρώ, με το εθνικό σκέλος να μην ξεπερνά κατά πολύ τις δαπάνες του προηγούμενου έτους, να φτάνει δηλαδή στα 2.046.893.591,66 ευρώ, ενώ το συγχρηματοδοτούμενο υπερδιπλασιάζεται και αγγίζει τα 8.599.993.618,86 ευρώ. Η σημαντική αύξηση των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων αποδίδεται κατά κύριο λόγο στην χρηματοδότηση επιπρόσθετων δράσεων, προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις μιας συνεχιζόμενης υγειονομικής κρίσης, της πανδημίας Covid-19. Τα νέα δεδομένα που δημιουργούνται σε διεθνές επίπεδο, επιβάλλουν μέτρα προσαρμογής στα επιχειρησιακά προγράμματα, κυρίως του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους. Κατευθύνονται σε δράσεις επιχειρηματικότητας για επιδοτήσεις ενοικίων, αποζημιώσεις για την αναστολή λειτουργίας επιχειρήσεων με τη μορφή της επιστρεπτέας προκαταβολής, για αποζημιώσεις ειδικού σκοπού. Επίσης, επιχειρούνται προγράμματα για την υλοποίηση δράσεων αναβάθμισης δημοσίων υποδομών στην υγεία, την εκπαίδευση, τις μεταφορές, τις επικοινωνίες, οι οποίες προάγουν τον εκσυγχρονισμό των δημοσίων υπηρεσιών και θέτουν τον ψηφιακό μετασχηματισμό της δημόσιας διοίκησης σε απόλυτη προτεραιότητα.³⁷ Παράλληλα, στηρίζονται αναγκαίες δομές κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης με στήριξη της απασχόλησης, προσλήψεις ιατρών, νοσηλευτικού προσωπικού και προμήθειες αναγκαίου υγειονομικού εξοπλισμού για την προστασία της δημόσιας υγείας.

Το ΑΕΠ της χώρας το 2021 σημειώνει αύξηση. Οι συνολικές δαπάνες των δημοσίων επενδύσεων μειώνονται στα 9.000.757.926,12 ευρώ, με το εθνικό σκέλος στα 1.665.032.717,74 ευρώ να συμπεριλαμβάνει επίσης τις μεταρρυθμιστικές δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Οι συγχρηματοδοτούμενες δράσεις του προγράμματος είναι 7.335.725.208,38 ευρώ. Η ετήσια μεταβολή των συνολικών δαπανών μειώνεται κατά περίπου -18,60%. Οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της πανδημίας και των συνεπειών από τις φυσικές καταστροφές συνεχίζονται.

Συγκεκριμένα, τον Απρίλιο του 2021 ψηφίζεται συμπληρωματικός Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων, για να χρηματοδοτήσει επιπρόσθετες δράσεις, αφενός για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της συνεχιζόμενης πανδημίας και αφετέρου για την αποκατάσταση ζημιών σε έργα υποδομής από φυσικές καταστροφές που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του έτους (σεισμοί, πυρκαγιές, πλημμύρες, θεομηνίες).

³⁷ Υπουργείο Οικονομικών, Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2023.

Το 2022 αυξάνεται, τόσο το ΑΕΠ της χώρας όσο και το ποσοστό των δαπανών προς αυτό. Έτσι, οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις σημειώνουν άνοδο και φτάνουν τα 11.025.131.380,28 ευρώ, με το μεν εθνικό σκέλος να ανέρχεται στα 4.538.716.245,94 ευρώ (και να συμπεριλαμβάνει τις δαπάνες για μεταρρυθμίσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας) και το δε συγχρηματοδοτούμενο στα 6.486.415.134,34 ευρώ.

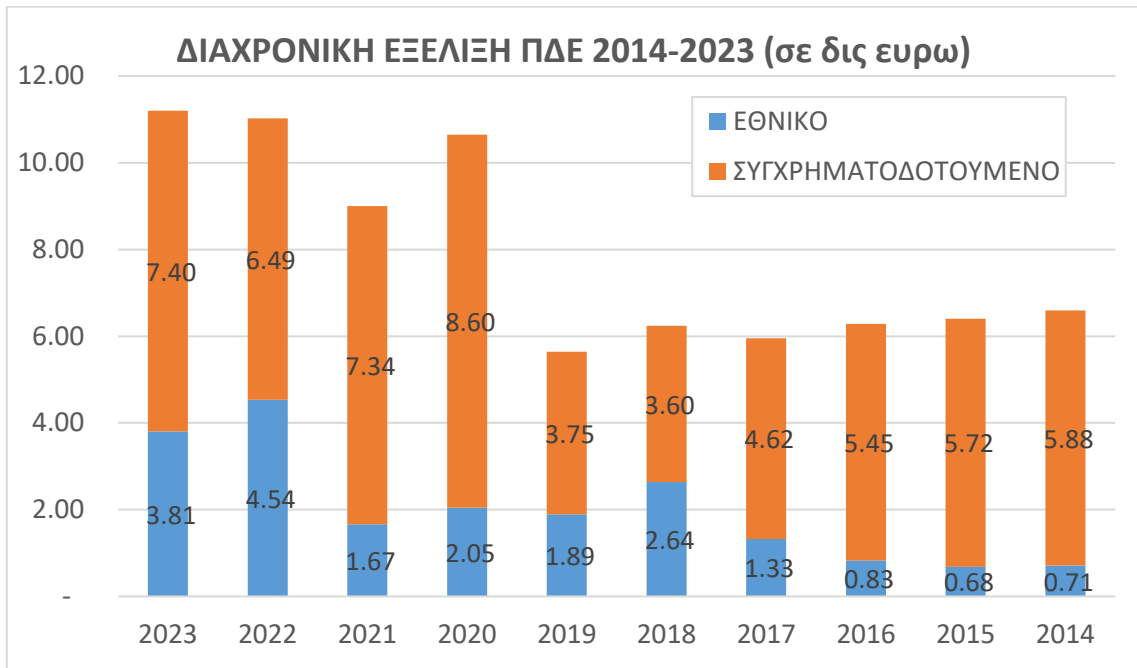
Η αύξηση των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων –ιδιαίτερα στο εθνικό σκέλος- οφείλεται κατά κύριο λόγο στις δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, προκειμένου οι επιχειρήσεις και η οικονομία της χώρας να καταστούν ανθεκτικές και βιώσιμες.

Επιπρόσθετα, τον Απρίλιο και το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους εν μέσω διεύρυνσης της ενεργειακής κρίσης ψηφίζονται δύο συμπληρωματικοί Προϋπολογισμοί για την αύξηση των ορίων δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Αφορούν την υλοποίηση δράσεων για τη στήριξη, τόσο του αγροτικού τομέα όσο και την ενίσχυση επιχειρήσεων.

Το σύνολο των πληρωμών για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων το 2023 αυξάνεται στα 11.201.365.081,51 ευρώ με τις δαπάνες του εθνικού σκέλους να φτάνουν τα 3.805.968.577,58 ευρώ και του συγχρηματοδοτούμενου τα 7.395.396.503,93 ευρώ, το μεγαλύτερο ποσό που έχει δοθεί τα τελευταία χρόνια. Στις πληρωμές του εθνικού συμπεριλαμβάνονται –όπως και στα προηγούμενα δύο έτη- οι δαπάνες του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Οι εξελίξεις προμηνύονται θετικές σε ένα διεθνές περιβάλλον ευμετάβλητο από τον πόλεμο στην Ουκρανία και την κρίση στη Μέση Ανατολή, τις δυσμενείς γεωπολιτικές εξελίξεις, τους αναδυόμενους προστατευτισμούς και την κλιμάκωση του πληθωρισμού (Εκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2022, 2023). Η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με την όξυνση της ενεργειακής κρίσης και την εκτίναξη των τιμών ενέργειας, την κλιμάκωση σε ένταση και συχνότητα των φαινομένων της κλιματικής αλλαγής, την διατήρηση του πληθωρισμού σε υψηλότερο επίπεδο από το αναμενόμενο, γεγονότα που επιβραδύνουν το ΑΕΠ της χώρας (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, 2023). Εν τούτοις, η αύξηση των επενδύσεων και των τουριστικών εισπράξεων, η έξοδος από την ενισχυμένη εποπτεία και η βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες για την οικονομική προοπτική της χώρας. Αφενός, διότι η ολοσχερής εξόφληση των οφειλών της χώρας προς το ΔΝΤ συμβάλλει στην εξοικονόμηση των δαπανών για τόκους, στη μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου και του κινδύνου από την αύξηση των επιτοκίων. Αφετέρου, η ανάκτηση της

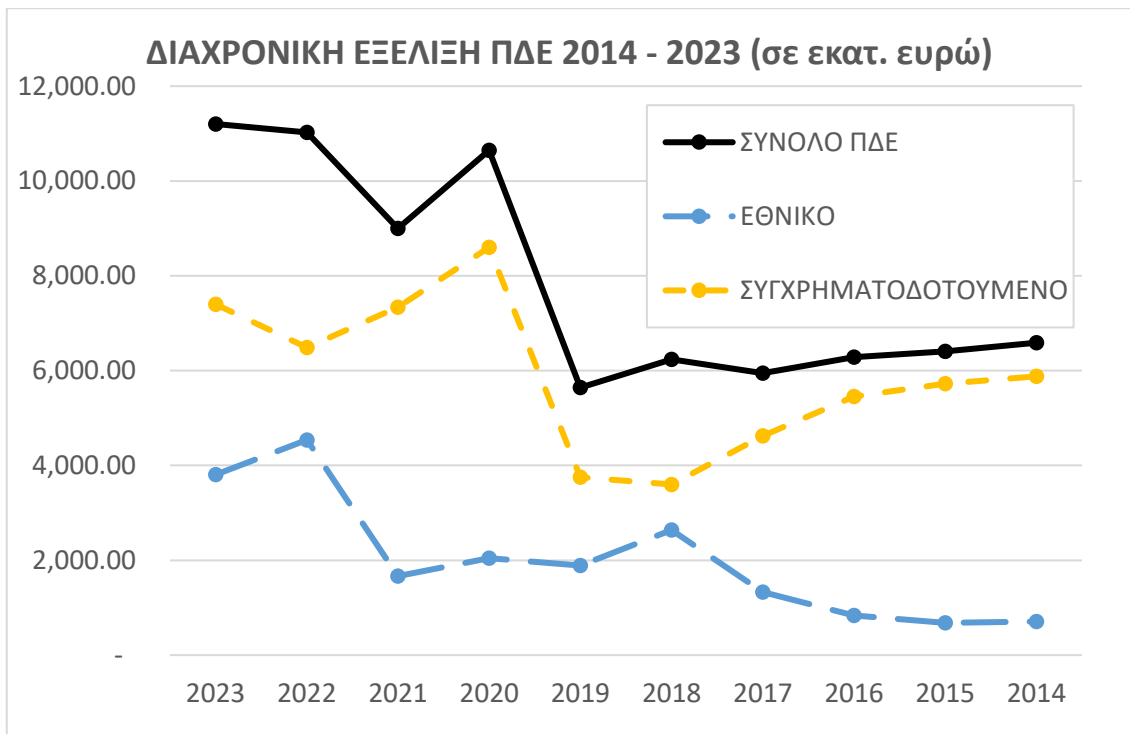
επενδυτικής βαθμίδας σημαίνει χαμηλότερο κόστος δανεισμού, βελτίωση της ρευστότητας και αύξηση του ΑΕΠ.

Στοιχεία ΥΠΕΘΟ. Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 5.1

Διαχρονική Εξέλιξη ΠΔΕ 2014 - 2023

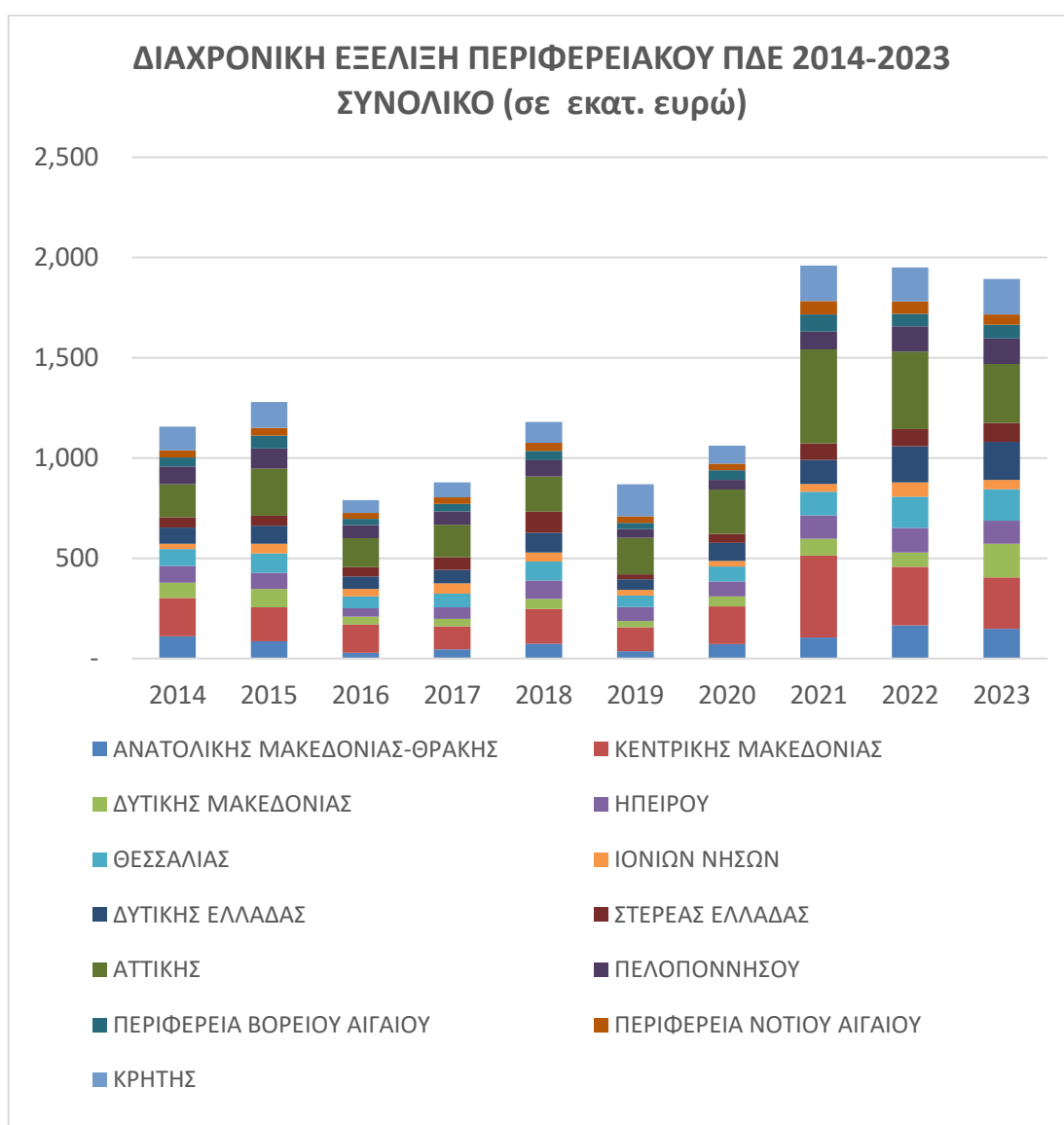
Στοιχεία ΥΠΕΘΟ. Ιδία επεξεργασία

Διάγραμμα 5.2

Διάγραμμα Διαχρονικής Εξέλιξης ΠΔΕ 2014 – 2023

5.2 Διαχρονική εξέλιξη του ΠΔΕ περιφερειών κατά την τελευταία δεκαετία (2014-2023)

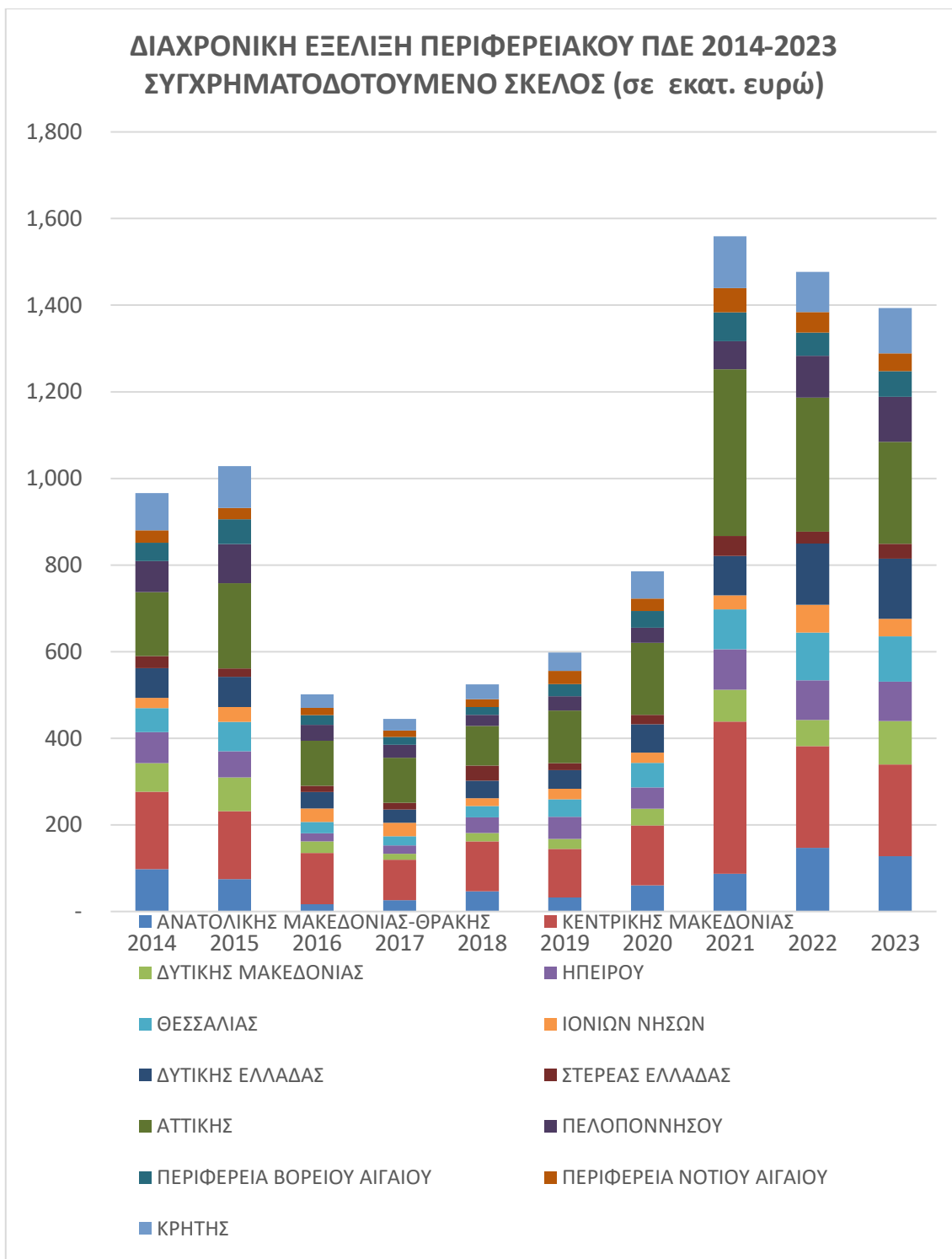
Αναγκαίες προϋποθέσεις για τη μετάβαση σε ένα βιώσιμο υπόδειγμα ανάπτυξης είναι, η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, η κοινωνική δικαιοσύνη και ο σεβασμός προς το φυσικό κεφάλαιο της χώρας. Αποτελούν άμεσες προτεραιότητες πολιτικής, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο και για το λόγο αυτό προωθούνται δράσεις στις περιφέρειες όλης της χώρας. Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων συμβάλλει προς την κατεύθυνση αυτή με τους πόρους του, όπως παρουσιάζονται αναλυτικά στον Διάγραμμα 5.3:

Στοιχεία ΥΠΕΘΟ. Ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 5.3

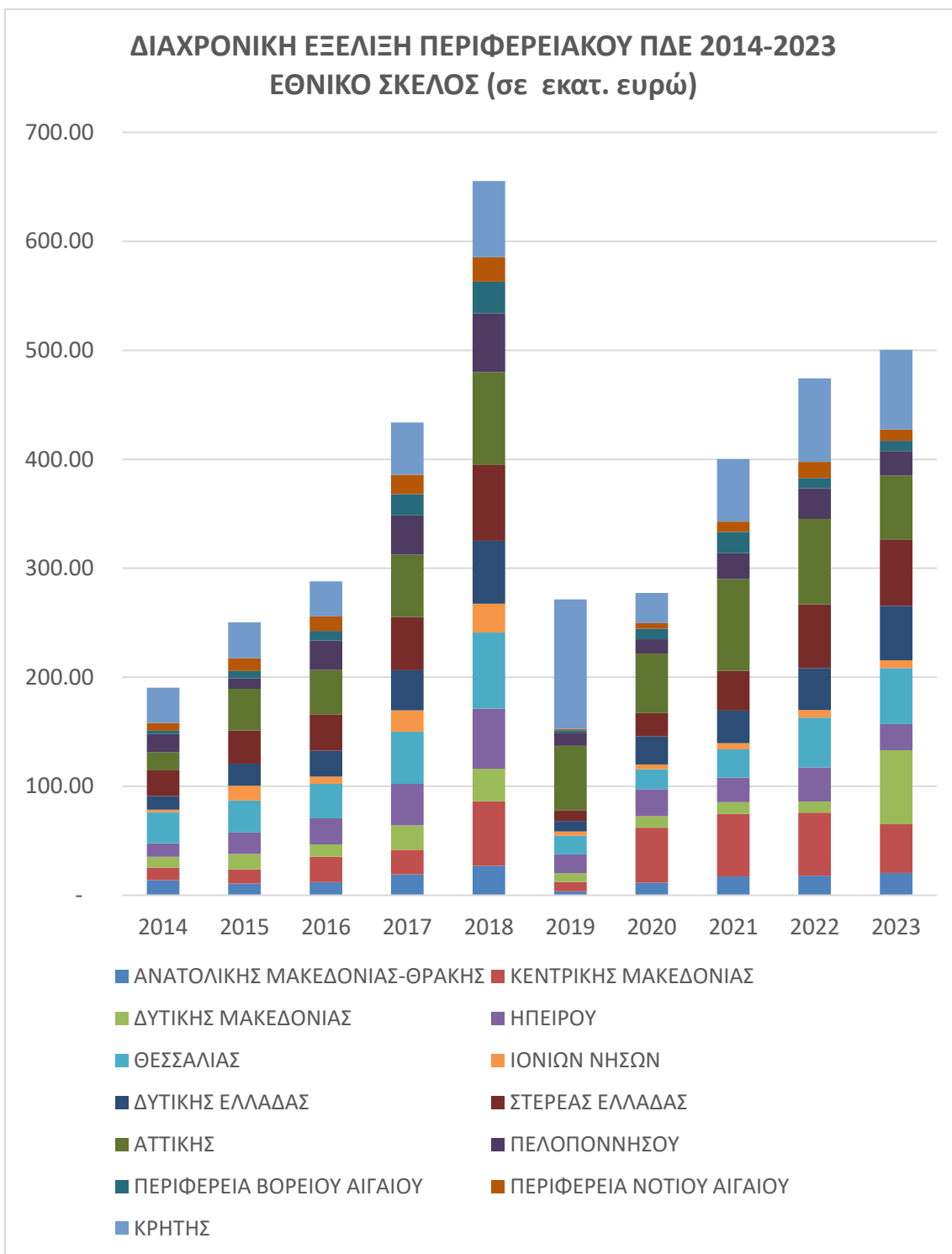
Συνολικό ΠΔΕ Περιφέρειας 2014 – 2023

Στοιχεία ΥΠΕΘΟ. Ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 5.4

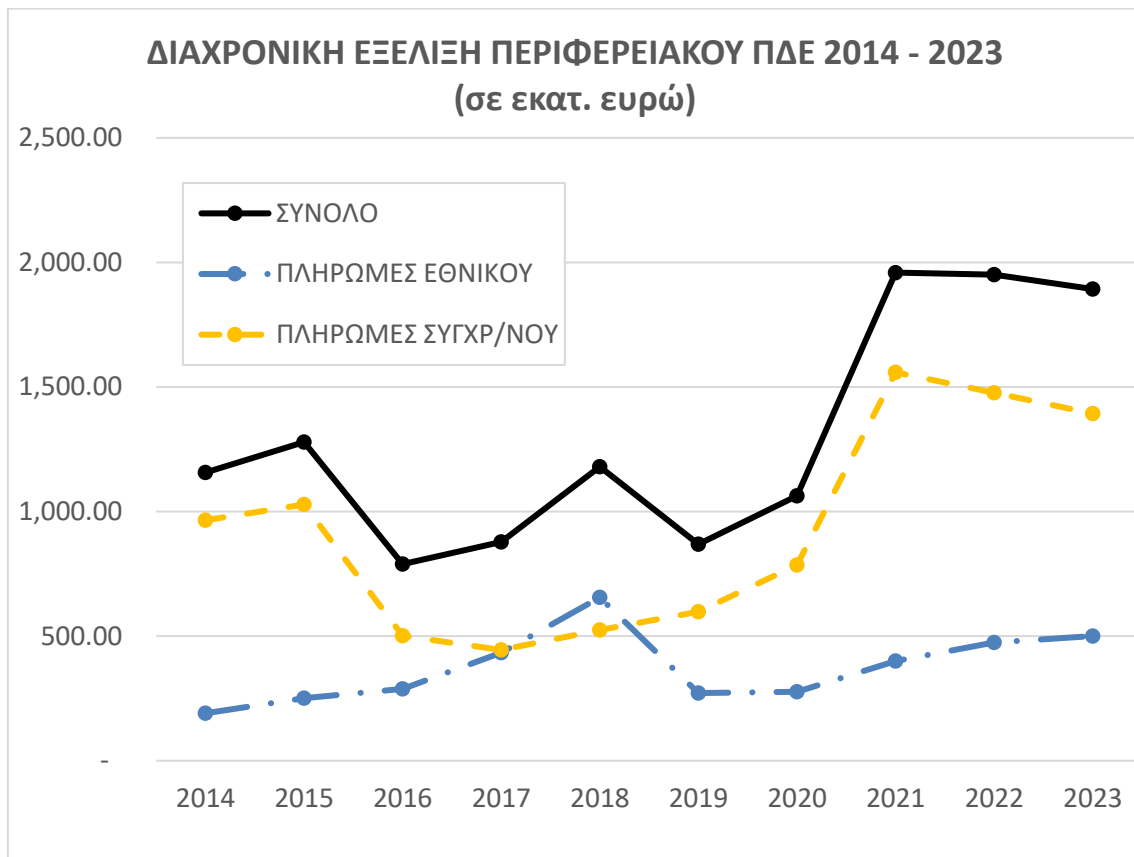
Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ Περιφέρειας 2014 – 2023

Στοιχεία ΥΠΕΘΟ. Ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 5.5

Εθνικό σκέλος ΠΔΕ Περιφέρειας 2014 – 2023

Στοιχεία ΥΠΕΘΟ. Ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 5.6

Εξέλιξη Περιφερειακού ΠΔΕ 2014 – 2023

Όπως αποτυπώνεται και στα ανωτέρω διαγράμματα, η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κατά τη δεκαετία 2014-2023 συγκεντρώνει πόρους συνολικού ύψους 870,61 δις ευρώ, με μέγιστο ποσό απορρόφησης πόρων κατά το έτος 2022 περί τα 165,01 δις ευρώ. Ακολουθούν τα έτη, 2021 με απορρόφηση πόρων 165,01 δις ευρώ και 2014 με πόρους ύψους 111,32 δις ευρώ. Η ελάχιστη τιμή δαπανών για την περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης σημειώνεται το 2016, όταν οι δαπάνες περιορίζονται μόλις στα 29,25 δις ευρώ.

Η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας κατά τη ίδια δεκαετία συγκεντρώνει πόρους ύψους 2.058,33 δις ευρώ, με μέγιστο ύψος δαπανών το 2020 στα 408,36 δις ευρώ. Έπονται, το έτος 2021 με δαπάνες στα 292,52 δις ευρώ και το 2023 με δαπάνες στα 256,83 δις. Το έτος 2017 σημειώνεται η μικρότερη απορρόφηση πόρων από την περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας μόλις στα 115,69 δις ευρώ.

Κατά την δεκαετία 2014-2023, η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας απορροφά πόρους της τάξεως των 695,69 δις ευρώ. Η μέγιστη απορρόφηση πόρων για την περιφέρεια αυτή σημειώνεται κατά το έτος 2023 με δαπάνες ύψους 167,85 δις ευρώ. Ακολουθούν τα έτη 2015 με δαπάνες στα 92,02 δις ευρώ και το 2021 με 84,47 δις ευρώ. Η ελάχιστη τιμή των χρηματοδοτούμενων δαπανών της περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας είναι 30,89 δις ευρώ κατά το 2019.

Η περιφέρεια Ηπείρου κατά τη εξεταζόμενη περίοδο χρηματοδοτείται συνολικά με το ποσό των 852,38 δις ευρώ. Η μεγαλύτερη χρηματοδότηση πραγματοποιείται κατά το έτος 2022 ύψους 122,80 δις ευρώ. Ακολουθούν τα ποσά των, 115,72 δις ευρώ για το έτος 2021 και 115,09 δις ευρώ για το έτος 2023. Η ελάχιστη τιμή χρηματοδότησης για την περιφέρεια Ηπείρου σημειώνεται κατά το 2016 με δαπάνες ύψους μόλις 43,02 δις ευρώ.

Κατά τη δεκαετία 2014-2023 η περιφέρεια Θεσσαλίας απορροφά συνολικά πόρους ύψους 965,81 δις ευρώ. Το μέγιστο ποσό δαπανών για την περιφέρεια αυτή καταγράφεται το 2023 στα 156,01 δις ευρώ. Στη συνέχεια, έχουμε υψηλά ποσά πληρωμών κατά το έτος 2022 ύψους 155,58 δις ευρώ και το 2021 στα 118,55 δις ευρώ. Η μικρότερη τιμή των δαπανών για την περιφέρεια Θεσσαλίας σημειώνεται το 2016 με πόρους μόλις στα 57,62 δις ευρώ.

Η περιφέρεια Ιονίων Νήσων κατά την ίδια δεκαετία συγκεντρώνει συνολικά των ποσό των 420,41 δις ευρώ, με μέγιστο ύψος δαπανών κατά το 2022 στα 71,63 δις ευρώ, Ακολουθούν τα έτη 2017 στα 51,10 δις και το 2015 στα 48,13 δις. Η ελάχιστη τιμή χρηματοδότησης για την περιφέρεια Ιονίων Νήσων καταγράφεται το 2014 με δαπάνες 26,16 δις ευρώ.

Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατά την αναφερόμενη περίοδο συγκεντρώνει συνολικά το ποσό των 1.031,45 δις ευρώ, με μέγιστο ύψος δαπανών το 2023 στα 188,73 δις ευρώ. Στη συνέχεια, ακολουθούν τα έτη 2022 με 179,52 δις ευρώ και το 2021 με 120,27 δις. Η μικρότερη τιμή δαπανών για τη χρηματοδότηση της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας σημειώνεται το 2019 μόλις στα 53,01 δις ευρώ.

Την ίδια περίοδο η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας απορροφά πόρους στο σύνολο των 650,59 δις ευρώ. Η μέγιστη χρηματοδότηση για την περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας σημειώνεται το 2018 στα 104,41 δις ευρώ. Ακολουθεί το έτος 2023 με δαπάνες στα 95,84 δις και το 2022 με δαπάνες στα 85,63 δις ευρώ. Η ελάχιστη χρηματοδότηση δαπανών για την περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι 26,09 δις ευρώ κατά το 2019.

Την ίδια δεκαετία η περιφέρεια Αττικής χρηματοδοτείται με ποσό ύψους 2.434,74 δις ευρώ συνολικά. Το μέγιστο ύψος χρηματοδότησής της καταγράφεται το 2021 με 469,22

δισ ευρώ, για να ακολουθήσουν τα έτη 2022 με δαπάνες ύψους 388,08 δισ ευρώ και το 2023 με 293,78 δισ. Η ελάχιστη τιμή δαπανών που απορροφά η περιφέρεια Αττικής είναι το 2016 με 144,99 δισ ευρώ.

Η περιφέρεια Πελοποννήσου την εν λόγω περίοδο χρηματοδοτείται συνολικά με 830,81 δισ ευρώ. Το μέγιστο ύψος δαπανών για την συγκεκριμένη περιφέρεια σημειώνεται το 2023 στα 126,29 δισ ευρώ. Ακολουθούν τα έτη 2022 με δαπάνες 124,59 δισ ευρώ και το 2015 με 110,45 δισ. Το 2019 σημειώνεται η μικρότερη τιμή χρηματοδότησης στην περιφέρεια Πελοποννήσου, περί τα 44,89 δισ ευρώ.

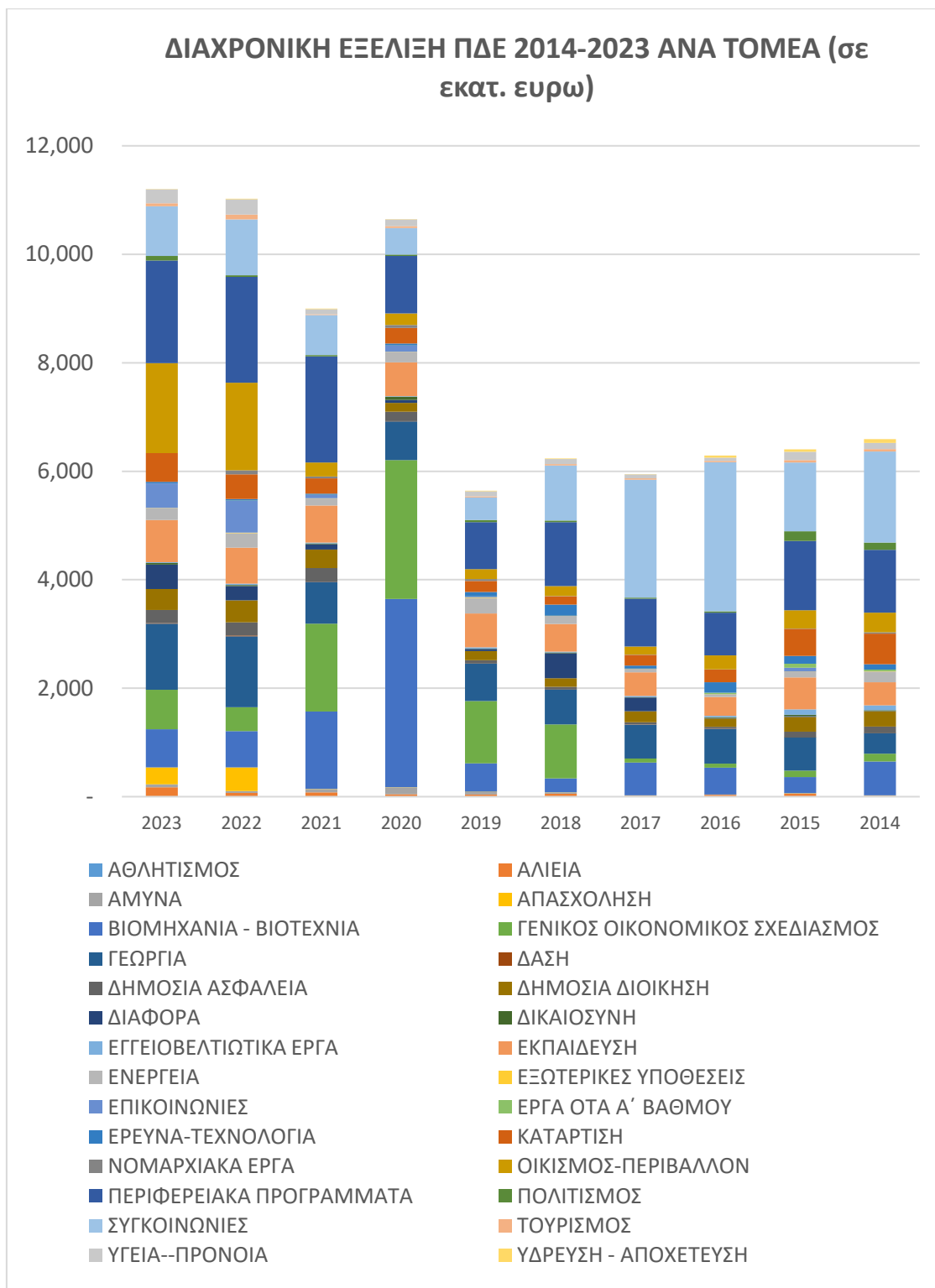
Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου κατά τη δεκαετία 2014-2023 συγκεντρώνει συνολικά των ποσό των 520,34 δισ ευρώ, με μέγιστο ύψος δαπανών το 2021 στα 85,83 δισ ευρώ. Στη συνέχεια καταγράφονται δαπάνες ύψους 69,03 δισ ευρώ το 2023 και το 2015 με 63,46 δισ ευρώ. Η ελάχιστη τιμή των δαπανών με την οποία χρηματοδοτείται, σημειώνεται το έτος 2019 μόλις στα 30,05 δισ ευρώ.

Η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατά τη δεκαετία 2014-2023 απορροφά πόρους ύψους συνολικά 423,85 δισ ευρώ, με μέγιστο ύψος δαπανών το 2021 στα 66,10 δισ ευρώ. Ακολουθούν τα έτη 2022 με δαπάνες 62,34 δισ και 2023 με δαπάνες 51,59 δισ ευρώ. Η ελάχιστη τιμή της χρηματοδότησης για την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καταγράφεται το 2016 και είναι 30,45 δισ ευρώ.

Τέλος, η περιφέρεια Κρήτης κατά τη δεκαετία 2014-2023 συγκεντρώνει συνολικά πόρους ύψους 1.264,21 ευρώ, με μέγιστο ύψος δαπανών το 2023 στα 177,19 δισ ευρώ. Ακολουθούν τα έτη 2021 στα 176,75 δισ και 2022 στα 169,07 δισ ευρώ. Η ελάχιστη τιμή των δαπανών για την περιφέρεια Κρήτης σημειώνεται μόλις στα 62,73 δισ ευρώ το 2016.

5.3 Διαχρονική εξέλιξη του ΠΔΕ ανά τομέα κατά την τελευταία δεκαετία (2014-2023)

Η αναλυτική παρουσίαση για την επενδυτική δράση του κράτους ανά τομέα της οικονομίας παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 5.7. Συγκεκριμένα:

Στοιχεία ΥΠΕΘΟ. Ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 5.7

Διαχρονική Εξέλιξη ΠΔΕ ανά τομέα οικονομίας 2014 – 2023

Ο τομέας του Αθλητισμού το 2014 χρηματοδοτείται με ποσόν ύψους 3.913.697,19 ευρώ, στη συνέχεια οι δαπάνες μειώνονται σημαντικά σε μόλις 1.129.640,11 ευρώ, για να αυξηθούν το 2016 σε 4.724.120,92 ευρώ. Το 2017 υπάρχει μία σημαντική αύξηση και το ποσόν διαμορφώνεται σε 7.771.445,81 ευρώ για να μειωθεί το επόμενο έτος κατά το ήμισυ περίπου σε 3.974.290,99 ευρώ. Τα επόμενα δύο χρόνια οι χρηματοδοτήσεις παραμένουν στα ίδια περίπου επίπεδα και συγκεκριμένα στα 3.583.892,02 ευρώ το 2019 και 3.560.853,84 ευρώ το 2020. Μετά την αύξηση σε 4.134.664,61 ευρώ το 2021, οι δαπάνες για τον Αθλητισμό μειώνονται το 2022 κατά το ¼ περίπου, δηλαδή σε 974.357,34 ευρώ, έως τη σημαντική τους αύξηση το 2023 σε 4.073.932,96 ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί, ότι έως το 2020 οι δαπάνες για τις δράσεις του Αθλητισμού χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από εθνικούς πόρους με εξαίρεση ένα πολύ μικρό μέρος το 2021 (περίπου 17.632,49 ευρώ). Αντίθετα, το 2022 και το 2023 οι δράσεις χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Ο τομέας της Αλιείας χρηματοδοτείται το 2014 για δράσεις ύψους 11.275.962,81 ευρώ, οι οποίες αυξάνονται το επόμενο έτος σε 51.523.604,24 ευρώ. Στη συνέχεια, καταγράφεται δραστική μείωση πόρων, αρχικά σε 31.120.986,64 ευρώ το 2016 και 6.202.715,71 ευρώ το 2017. Το επόμενο έτος επέρχεται αύξηση περί τα 49.179.579,58 ευρώ για να ακολουθήσουν οι μειώσεις των δύο επόμενων ετών, οι οποίες διαμορφώνουν τις δαπάνες σε 37.011.101,36 ευρώ το 2019 και 39.435.250,14 ευρώ το 2020. Από το 2021 και έκτοτε οι δαπάνες για την Αλιεία αυξάνονται σε 76.285.634,93 ευρώ, 69.825.734,16 το 2022 και πολλαπλάσια το 2023 στο υψηλότερο ποσό της δεκαετίας 171.712.440,73 ευρώ. Από τα στοιχεία του Διαγράμματος 5.7 γίνεται αντιληπτό ότι το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών καλύπτεται από συγχρηματοδοτούμενους πόρους.

Ο τομέας της Άμυνας απορροφά πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων ύψους 6.813.117,99 ευρώ το 2014, οι οποίοι αυξάνονται σε 9.722.250,47 ευρώ το 2015. Το επόμενο έτος μειώνονται κατά το ήμισυ περίπου σε 4.124.912,90 ευρώ. Ακολουθούν διαδοχικές αυξήσεις σε 6.963.264,14 ευρώ το 2017, 22.367.783,30 ευρώ το 2018 και 52.735.111,42 ευρώ το 2019. Το 2020 έχουμε μια υπερδιπλασίαση της χρηματοδότησης στο υψηλότερο ποσό των 124.637.329,42 ευρώ, για να διαμορφωθούν μειωμένες στη συνέχεια οι δαπάνες σε 60.887.030,28 ευρώ το 2020 και 36.233.397,73 το 2021. Τέλος, το 2024 παρουσιάζουν μία μικρή αύξηση σε 54.847.937,68 ευρώ.

Ο κλάδος της Απασχόλησης χρηματοδοτείται το 2014 με πόρους 3.211.149,47 ευρώ, οι οποίοι διαμορφώνονται το 2015 σε 4.960.209,54 ευρώ. Το 2016 οι δαπάνες για

Απασχόληση μειώνονται σημαντικά σε 1.702.929,05 ευρώ, ενώ το 2017 αυξάνονται σε 2.171.519,63 ευρώ για να μειωθούν τα επόμενα δύο έτη σε 2.004.939,33 ευρώ το 2018 και ακόμη περισσότερο σε 1.274.681,57 ευρώ το 2019, που αποτελεί το ελάχιστο της δεκαετίας. Το 2020 υπάρχει μία πολύ μεγάλη αύξηση στην χρηματοδότηση, η οποία διαμορφώνει τις δαπάνες για Απασχόληση σε 7.806.631,20 ευρώ. Ακολουθεί μείωση το 2021 σε 2.312.044,46 ευρώ έως το 2022 όταν οι δαπάνες για απασχόληση μεγιστοποιούνται στο ποσό των 435.113.573,28 ευρώ. Το 2023 το ποσό αυτό μειώνεται σε 309.502.336,86 ευρώ. Επισημαίνεται ότι, ότι όλες οι δαπάνες της τελευταίας δεκαετίας για την Απασχόληση καλύπτονται από εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Τα δύο τελευταία χρόνια οι αξιόλογες μεταβολές που σημειώνονται στις δαπάνες αυτές, οφείλονται κατά κύριο λόγο στους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Ο κλάδος της Βιομηχανίας- Βιοτεχνίας απορροφά ένα μεγάλο ποσοστό των πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, καθώς σε αυτόν επικεντρώνεται το επενδυτικό ενδιαφέρον του δημοσίου. Έτσι, το 2014 χρηματοδοτούνται δαπάνες ύψους 626.001.609,15 ευρώ, τα οποία μειώνονται το 2015 σε 292.723.291,78 ευρώ. Τα δύο επόμενα έτη έχουμε συνεχείς αυξήσεις, οπότε τα ποσά διαμορφώνονται σε 492.069.415,17 ευρώ το 2016 και 605.415.901,22 ευρώ το 2017. Το 2018 σημειώνεται σημαντική μείωση των δαπανών που σχεδόν υποδιπλασιάζονται σε 258.024.100,14 ευρώ. Ακολουθεί αυξητική τάση για τα δύο επόμενα χρόνια, το 2019 σε 518.758.264,37 ευρώ και το 2020 όταν κορυφώνεται στο ύψος των 3.469.965.213,67 ευρώ. Το 2021 μειώνεται σε 1.426.412.012,10 ευρώ και το 2022 σε 665.535.662,09 ευρώ. Τέλος, το 2023 οι δαπάνες σημειώνουν μία μικρή άνοδο και διαμορφώνονται στα 701.072.154,59 ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 2020 και έκτοτε το μεγαλύτερο μέρος των πόρων για τις δράσεις του κλάδου αυτού καλύπτεται από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ, για την ενίσχυση της ελληνικής παραγωγικότητας, της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Ο τομέας του Γενικού Οικονομικού Σχεδιασμού απορροφά το 2014 δαπάνες ύψους 139.594.999,81 ευρώ, οι οποίες τα επόμενα δύο έτη μειώνονται σε 122.009.315,03 ευρώ το 2015 και 74.388.202,21 ευρώ το 2016. Το 2017 διαμορφώνονται σε 76.647.941,38 ευρώ, για να αυξηθούν κατακόρυφα τα τρία επόμενα έτη, το 2018 σε 999.004.134,99 ευρώ, το 2019 σε 1.150.574.557,61 ευρώ και το 2020 στη μεγαλύτερη τιμή των τελευταίων ετών στα 2.559.599.937,49 ευρώ. Το 2021 η χρηματοδότηση των δαπανών

μειώνεται στα 1.620.698.759,65 ευρώ, για να συρρικνωθούν περαιτέρω στα 440.126.310,59 ευρώ το 2022. Το 2023 σημειώνεται αύξηση στα 728.075.826,17 ευρώ.

Ο τομέας της Γεωργίας αποτελεί έναν ακόμη κλάδο που συγκεντρώνει το επενδυτικό ενδιαφέρον του κράτους. Το 2014 απορρόφησε πόρους περί τα 377.548.190,00 ευρώ και κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών παρατηρείται μια τάση αύξησης των δαπανών αυτών. Έτσι, το 2015 οι δαπάνες για τη Γεωργία ανήλθαν σε 607.175.391,61 ευρώ, το 2016 σε 641.022.37,21 ευρώ, ενώ το 2017 σημείωσαν μία μικρή πτώση και διαμορφώθηκαν στα 624.970.344,90 ευρώ. Έκτοτε παρουσιάζουν αυξητική τάση και συγκεκριμένα το 2018 φτάνουν τα 645.626.970,58 ευρώ, το 2019 ανέρχονται σε 692.556.652,97 ευρώ, το 2020 και 2021 σε 715.354.901,69 και 770.944.426,62 ευρώ αντίστοιχα. Το 2022 κορυφώνονται οι δαπάνες στα 1.309.380.012,48 ευρώ και τέλος το 2023 σημειώνουν μικρή μείωση, παραμένουν εντούτοις στο υψηλό επίπεδο των 1.221.761.864,05 ευρώ. Κοινοτικοί πόροι του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους ΠΔΕ καλύπτουν το μεγαλύτερο τμήμα των δαπανών αυτών.

Ο τομέας των Δασών, όπως φαίνεται και στον πίνακα χρηματοδοτείται στο μεγαλύτερο μέρος του από εθνικούς πόρους. Το 2014 το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων χρηματοδοτεί δράσεις ύψους 908.968,40 ευρώ. Το επόμενο έτος σημειώνεται σημαντική αύξηση που υπερδιπλασιάζει το ποσό φτάνοντας τα 2.739.243,72 ευρώ. Τα επόμενα δύο έτη οι πόροι βαθμιαία περιορίζονται σε 2.526.998,98 ευρώ το 2016 και 1.616.633,18 ευρώ το 2017. Το 2018 οι δαπάνες αυξάνονται σε 2.005.906,93 ευρώ για να μειωθούν πάλι στα 1.692.060,53 ευρώ το 2019. Το 2020 σημειώνεται περαιτέρω αύξηση στο ποσό των 2.653.570,51 ευρώ, ενώ το 2021 υπερτριπλασιάζονται οι δαπάνες στα 8.140.426,55 ευρώ. Το 2022 έχουμε την κορύφωση των δαπανών σε 13.608.735,76 ευρώ, ενώ την επόμενη χρονιά καταγράφεται μείωση στα 10.929.670,55 ευρώ.

Ο τομέας της Δημόσιας Ασφάλειας χρηματοδοτείται αρχικά το 2014 με ποσό ύψους 124.988.346,72 ευρώ, το οποίο μειώνεται τα δύο επόμενα έτη σε 107.533.479,95 ευρώ το 2015 και 38.145.609,41 ευρώ το 2016. Τα επόμενα έτη σημειώνονται αυξητικές τάσεις περί τα 41.775.271,69 ευρώ το 2017, 45.546.725,65 ευρώ το 2018 και 57.539.770,91 ευρώ το 2019. Το 2020 οι πόροι υπερδιπλασιάζονται σε 175.810.064,01 ευρώ και κορυφώνονται το 2021 στα 243.075.512,14 ευρώ. Τα επόμενα έτη καταγράφονται μικρές μειώσεις, δηλαδή το 2022 στα 242.693.774,28 ευρώ και το 2023 στα 239.045.977,30 ευρώ.

Ο τομέας της Δημόσιας Διοίκησης αποτελεί το πεδίο που χρήζει άμεσων μεταρρυθμίσεων για την πιο αποτελεσματική λειτουργία του κράτους και είναι φυσικό να απορροφά μεγάλο μέρος των δημόσιων πόρων. Όπως φαίνεται και στον πίνακα, το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών καλύπτεται από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ. Το 2014 οι δράσεις για την Δημόσια Διοίκηση απορροφούν ποσό ύψους 279.199.726,20 ευρώ το οποίο σταδιακά μειώνεται σε 270.808.869,30 ευρώ το 2015 και 150.997.237,78 ευρώ το 2016. Το επόμενο έτος παρατηρείται αύξηση στα 200.365.569,97 ευρώ για να μειωθεί ξανά το 2018 στα 156.136.364,18 ευρώ. Το 2019 σημειώνεται μία μικρή αύξηση στα 166,859,156.01 ευρώ. Μετά την μείωση του 2020 σε 163.970.809,49 ευρώ ακολουθούν δύο συνεχείς αυξήσεις δαπανών, το 2021 σε 344.006.175,25 ευρώ και το 2022 σε 406.868.636,21 ευρώ. Τέλος, το 2023 οι δαπάνες καταγράφονται μειωμένες στα 385.470.569,48 ευρώ.

Ο τομέας της Δικαιοσύνης το 2014 συγκεντρώνει πόρους του ΠΔΕ ύψους 17.388.727,02 ευρώ, οι οποίοι αυξάνονται σε 24.117.962,89 ευρώ το 2015. Το επόμενο έτος μειώνονται σε 13.401.295,01 ευρώ για να καταλήξουν το 2017 στη μικρότερη τιμή δαπανών για τη Δικαιοσύνη στην εξεταζόμενη περίοδο, ύψους 3.086.068,73 ευρώ. Οι πόροι αυξάνονται το ερχόμενο έτος σε 12.202.297,20 ευρώ για να μειωθούν ξανά σε 5.241.655,57 ευρώ. Το 2020 είναι η χρονιά με το μεγαλύτερο ποσό χρηματοδότησης, ήτοι 58.860.416,53 ευρώ. Έως το έτος αυτό το μεγαλύτερο τμήμα της χρηματοδότησης για τη Δικαιοσύνη προέρχεται από συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα. Από το 2021 η κατάσταση αντιστρέφεται με τα ποσά των 14.721.757,04 ευρώ για το συγκεκριμένο έτος, των 20.468.367,39 ευρώ για το 2022 και των 30.904.103,79 ευρώ για το 2023 να καλύπτονται στην πλειονότητα από πόρους του εθνικού σκέλους, καθώς επίσης και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Ο τομέας των Εγγειοβελτιωτικών Έργων χρηματοδοτείται από το ΠΔΕ με 88.966.301,77 ευρώ το 2014, τα οποία αυξάνονται σε 99.598.747,20 το 2015, που αποτελεί το μεγαλύτερο ποσό χρηματοδότησης της τελευταίας δεκαετίας. Τα τρία επόμενα έτη εμφανίζονται βαθμιαίες υποχωρήσεις σε 26.507.207,88 το 2016, 23.410.316,17 ευρώ το 2017 και 16.436.223,49 ευρώ το 2018. Το 2019 σημειώνεται αύξηση στα 24.935.917,20 ευρώ, για να μειωθούν πάλι οι δαπάνες σε 10.612.016,27 το 2020, την ελάχιστη χρηματοδότηση της εξεταζόμενης περιόδου. Το 2021 οι δαπάνες αυξάνονται σε 16.047.900,82 ευρώ και το 2022 υπάρχει μια περαιτέρω αύξηση στα 25.981.808,23, για να υποχωρήσουν οι δαπάνες ξανά μειούμενες το 2023 στα 16.979.001,69 ευρώ.

Η Εκπαίδευση αποτελεί τον κλάδο της οικονομίας που απορροφά τους περισσότερους πόρους της οικονομίας διαχρονικά. Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα το μεγαλύτερο ποσό των δαπανών καλύπτεται από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος. Το 2014 η χρηματοδότηση είναι 425.245.534,23 ευρώ και αυξάνεται το 2015 σε 588.647.475,10 ευρώ. Το επόμενο έτος σημειώνεται μείωση στα 348.434.742,02 ευρώ. Από το 2017 σημειώνονται συνεχείς αυξήσεις στα ποσά των δαπανών και συγκεκριμένα, 438.837.022,73 ευρώ το 2017, 509.358.227,59 ευρώ το 2018, 621.344.858,54 ευρώ το 2019, 624.363.863,18 το 2020 και 685.744.585,58 ευρώ το 2021. Το 2022 οι πόροι μειώνονται λίγο σε 664.015.032,46 ευρώ για να κορυφωθούν το 2023 στα 777.209.435,16 ευρώ.

Ο κλάδος της Ενέργειας από το 2014 έως το 2017 χρηματοδοτείται μόνο από κοινοτικά προγράμματα, όπως διαπιστώνουμε στο διάγραμμα. Το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ ακόμη και μετά το 2017 καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών για την Ενέργεια. Το 2014 ο συγκεκριμένος κλάδος απορροφά πόρους ύψους 199.029.860,34 ευρώ, οι οποίοι σταδιακά περιορίζονται σε 110.536.436,66 ευρώ το 2015, 49.257.163,46 ευρώ το 2016, 62.526.262,16 ευρώ το 2017. Τα επόμενα δύο έτη σημειώνονται αυξήσεις στα 147.402.163,69 που μεγιστοποιούνται στα 289.285.915,32 ευρώ, για να μειωθούν ξανά το 2020 σε 185.420.348,58 ευρώ και 126.032.425,56 ευρώ το 2021. Το 2022 αυξάνονται σε 267.324.572,41 ευρώ και στη συνέχεια, το 2023 περιορίζονται στα 213.892.958,19 ευρώ.

Ο κλάδος των Εξωτερικών Υποθέσεων απορροφά το 2014 πόρους ύψους 1.616.616,80 ευρώ, οι οποίοι αυξάνονται σε 1.660.473,38 ευρώ το 2015 και περαιτέρω το 2016 σε 2.692.337,79. Το επόμενο έτος οι δαπάνες μειώνονται στα 1.653.265,38 ευρώ, για να αυξηθούν τα επόμενα τρία χρόνια σε 2.350.297,29 ευρώ το 2018, 7.377.597,90 ευρώ το 2019 και 8.756.434,26 ευρώ το 2020. Το 2021 μειώνονται στα 8.285.977,53 ευρώ, για να αυξηθούν σταδιακά τα επόμενα έτη σε 8.638.072,05 ευρώ το 2021 και 8.880.622,45 ευρώ το 2023.

Ο κλάδος των Επικοινωνιών όπως γίνεται αντιληπτό, χρηματοδοτείται εξ ολοκλήρου από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος έως το 2017. Αρχικά, το 2014 απορροφά πόρους ύψους 2.334.485,90 ευρώ, οι οποίοι πολλαπλασιάζονται το 2015 σε 67.904.661,25 ευρώ. Το 2016 μειώνονται σε μόλις 480.205,23 ευρώ για να συρρικνωθούν περαιτέρω το 2017 σε μόλις 265.284,54 ευρώ. Τα επόμενα τρία έτη σημειώνονται διαδοχικές αυξήσεις δαπανών σε 2.659.879,96 ευρώ το 2018, 19.481.570,42 ευρώ το 2019 και 114.950.228,91 ευρώ το 2020. Το 2021 υπάρχει μείωση των δαπανών σε 61.260.783,01 ευρώ, ποσό που

αυξάνεται το 2022 στα 595.115.469,11 ευρώ, το μέγιστο ποσό της δεκαετίας. Το επόμενο έτος επέρχεται μείωση των πόρων στα 448.998.277,93 ευρώ.

Τα Έργα ΟΤΑ το 2014 χρηματοδοτούν δαπάνες ύψους 29.109.322,87 ευρώ, οι οποίες αυξάνονται το 2015 σε 75.730.302,97 ευρώ, το μεγαλύτερο ποσό της περιόδου που εξετάζεται. Οι δαπάνες αυτές μειώνεται συνεχώς έως το 2020 και συγκεκριμένα το 2016 σε 26.507.790,35 ευρώ, το 2017 σε 2.774.856,87 ευρώ, το 2018 σε 1.764.390,76 ευρώ, το 2019 σε 1.051.719,65 ευρώ και το 2020 σε 184.043,52 ευρώ, το ελάχιστο της εξεταζόμενης περιόδου. Το 2021 σημειώνεται μικρή αύξηση σε 391.179,68 ευρώ, για να ελαττωθεί ξανά στο ποσό των 211.983,55 ευρώ το 2022.

Ο τομέας της Έρευνας και της Τεχνολογίας απορροφά πόρους το 2014 ύψους 100.257.429,10 ευρώ. με διαδοχικές αυξήσεις το 2015 σε 140.962.035,62 ευρώ και το 2016 σε 193.249.369,14 ευρώ. Το επόμενο έτος σημειώνεται μείωση της χρηματοδότησης σε 56.455.940,99 ευρώ, για να μεγιστοποιηθούν το 2018 στα 202.330.545,14 ευρώ. Τα επόμενα έτη παρουσιάζονται συνεχείς μειώσεις σε 78.018.777,73 ευρώ το 2019, 35.896.481,53 ευρώ το 2020 και 22.461.575,79 ευρώ το 2021. Τα δύο τελευταία έτη σημειώνονται αυξήσεις για το μεν 2022 σε 27.297.011,15 ευρώ και το 2023 28.293.566,74 ευρώ, τα οποία αφορούν αποκλειστικά συγχρηματοδοτούμενους πόρους.

Ο τομέας της Κατάρτισης αποτελεί έναν κλάδο με μεγάλη απορρόφηση πόρων του ΠΔΕ. Όλη την εξεταζόμενη περίοδο οι δαπάνες καλύπτονται αποκλειστικά από το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος. Το 2014 χρησιμοποιούνται πόροι ύψους 562.094.969,67 ευρώ, οι οποίοι σταδιακά μειώνονται σε 500.061.319,45 ευρώ το 2015, 231.552.542,51 ευρώ το 2016, 195.916.765,61 ευρώ το 2017 και 151.763.144,36 ευρώ το 2018. Τα επόμενα δύο έτη οι δαπάνες αυξάνονται σε 206.455.857,93 ευρώ και 288.319.336,15 ευρώ, για να μειωθούν σε 282.119.659,01 ευρώ το 2020. Το 2021 αυξάνονται στα 451.555.321,17 ευρώ, για να σημειώσουν περαιτέρω αύξηση το 2023 σε 530.880.872,90 ευρώ.

Τα Νομαρχιακά Έργα χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το εθνικό σκέλος όλο το εξεταζόμενο διάστημα. Το 2014 απορροφούν πόρους ύψους 27.714.265,66 ευρώ, με μείωση το 2015 στα 5.041.540,25 ευρώ. Για τα επόμενα πέντε έτη σημειώνονται αυξήσεις και συγκεκριμένα, το 2016 στα 5.588.107,54 ευρώ, το 2017 στα 6.864.686,26 ευρώ, το 2018 στα 7.958.940,01 ευρώ, το 2019 στα 32.418.053,48 ευρώ και το 2020 στο μεγαλύτερο ποσό της περιόδου, ήτοι 53.067.353,83 ευρώ. Το 2021 υπάρχει

υποδιπλασιασμός των πόρων στα 30.620.560,39 ευρώ, για να υπερδιπλασιαστούν το 2022 στα 77.054.124,84 ευρώ.

Ο κλάδος Οικισμός-Περιβάλλον αποτελεί έναν τομέα που παρουσιάζει σημαντική απορρόφηση πόρων, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια που κλιμακώνονται τα φαινόμενα από την κλιματική αλλαγή. Το 2014 χρηματοδοτεί δαπάνες ύψους 335.348.512,45 ευρώ, οι οποίες παρουσιάζουν μείωση τα δύο επόμενα χρόνια σε 255.163.058,75 ευρώ το 2015 και 149.030.732,12 ευρώ το 2016, όταν σημειώνεται η ελάχιστη τιμή της δεκαετίας. Από το 2017 έχουμε συνεχείς αυξήσεις, το 2018 σε 179.509.979,88 ευρώ. το 2019 σε 183.352.411,37 ευρώ, το 2020 σε 212.565.511,09, το 2021 σε 258.664.169,94 ευρώ. Το 2022 παρουσιάζεται πολλαπλασιαστική αύξηση στα 1.613.888.424,80 ευρώ, για να κορυφωθεί το 2022 στα 1.657.301.140,14 ευρώ. Το 2023 έχουμε σημαντική μείωση στα 359.379.986,89 ευρώ. Με εξαίρεση το έτος 2022, το μεγαλύτερο τμήμα των δαπανών πραγματοποιείται από το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ.

Ο τομέας του Πολιτισμού χρηματοδοτείται το 2014 με 136.666.558,83 ευρώ, ποσό το οποίο αυξάνεται στη μέγιστη τιμή της δεκαετίας που εξετάζουμε και συγκεκριμένα με 178.676.645,04 ευρώ. Τα επόμενα δύο χρόνια παρουσιάζεται δραστική μείωση στα 26.404.040,34 ευρώ το 2015 και 20.328.898,47 ευρώ το 2016. Το 2017 και 2018 αυξάνονται οι χρηματοδοτήσεις στα 31.394.812,87 και 36.850.152,09 ευρώ αντίστοιχα, για να ακολουθήσουν τα δύο επόμενα χρόνια μειώσεις σταδιακά σε 25.230.662,10 ευρώ το 2019 και 22.831.439,71 ευρώ το 2020. Ακολουθούν αυξήσεις στα 30.297.995,69 ευρώ για το 2021 και 82.211.279,06 ευρώ το 2022. Με μοναδική εξαίρεση το 2021, το μεγαλύτερο ποσοστό δαπανών καλύπτεται από εθνικούς πόρους.

Οι Συγκοινωνίες αποσπών ανέκαθεν τη μερίδα του λέοντος των πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος χρηματοδοτεί την πλειονότητα των δράσεων. Ειδικότερα, το 2014 ο κλάδος των Συγκοινωνιών απορροφά πόρους ύψους 1.676.963.368,43 ευρώ με μείωση για το 2015 στα 1.269.759.699,55 ευρώ. Το 2016 σημειώνεται μέγιστη αύξηση στα 2.746.922.313,27 ευρώ. Τα τρία επόμενα έτη εμφανίζουν μειώσεις, το 2017 στα 2.176.428.096,98 ευρώ, το 2018 στα 1.015.459.583,81 ευρώ και το 2019 καταγράφεται το ελάχιστο ποσό της τελευταίας δεκαετίας 416.126.006,88 ευρώ. Αυξητικές τάσεις παρατηρούνται τα τρία επόμενα χρόνια, με τις δαπάνες να διαμορφώνονται στα 489.885.364,93 ευρώ το 2020, 738.777.898,95 ευρώ το 2021 και 1.028.153.818,08 ευρώ το 2022. Τέλος, το 2023 επέρχεται μείωση στα 918.591.013,20 ευρώ.

Ο κλάδος του τουρισμού απορροφά πόρους το 2014 ύψους 47.021.530,06 ευρώ, οι οποίοι κατά τα επόμενα τρία έτη μειώνονται σε 42.093.384,75 ευρώ το 2015, 22.912.498,64 ευρώ το 2016 και 22.047.069,98 ευρώ το 2017. Το 2018 εμφανίζεται αύξηση των δαπανών στα 23.881.023,53 ευρώ, ενώ αργότερα παρουσιάζεται μείωση στα 22.300.454,31 ευρώ, για να εμφανιστεί αυξητική τάση ξανά στα 33.127.074,09 ευρώ το 2019. Το 2020 σημειώνεται η ελάχιστη τιμή των 15.391.328,43 ευρώ στις δαπάνες, για να ακολουθήσει μεγιστοποίηση στα 90.710.366,21 ευρώ. Τέλος, το 2023 έχουμε σχεδόν υποδιπλασιασμό των δαπανών στα 52.388.452,09 ευρώ. Εθνικοί πόροι καλύπτουν το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδοτήσεων του ΠΔΕ για τον Τουρισμό.

Ο κλάδος της Υγείας-Πρόνοιας κατά το 2014 χρηματοδοτεί δράσεις ύψους 110.289.567,14 ευρώ. οι οποίες αυξάνονται σε 152.727.378,02 ευρώ το 2015. Ακολουθεί μείωση το 2016 στα 61.169.445,19 ευρώ (η ελάχιστη τιμή της δεκαετίας) και στη συνέχεια, τα τέσσερα επόμενα έτη εμφανίζουν αυξητικές τάσεις, το 2017 στα 75.052.265,34 ευρώ. το 2018 στα 93.219.395,51 ευρώ., το 2019 στα 93.548.242,32 ευρώ και το 2020 στα 121.673.320,95 ευρώ. Το 2021 σημειώνεται μείωση των δαπανών για την Υγεία στα 92.401.534,78 ευρώ, για να κορυφωθούν το 2022 στα 283.451.256,37 ευρώ και το 2023 στα 260.742.815,11 ευρώ. Εκτός από το έτος 2022, το μεγαλύτερο ποσοστό των δαπανών χρηματοδοτείται από το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ.

Ο κλάδος της Ύδρευσης- Αποχέτευσης απορροφά πόρους ύψους 71.404.959,99 ευρώ με τάσης μείωσης κατά τα επόμενα τρία έτη, που διαμορφώνονται ως εξής: 47.609.416,10 ευρώ το 2015, 37.511.936,38 ευρώ το 2016 και 6.914.887,21 ευρώ το 2017. Το 2018 οι δαπάνες παρουσιάζουν αύξηση στα 12.663.767,59 ευρώ, για να μειωθούν στη συνέχεια, το 2019 στα 9.295.950,50 ευρώ και το 2020, όταν καταγράφεται η ελάχιστη τιμή της περιόδου στα 6.191.936,65 ευρώ. Το 2021 υπάρχει σημαντική αύξηση στα 11.813.176,06 ευρώ, τα οποία στη συνέχεια μειώνονται στα 9.144.491,02 ευρώ το 2022 και 2.335.674,55 ευρώ το 2023.

Πίνακας 5.4

Μέσος όρος ετήσιας μεταβολής ΠΔΕ ανά τομέα οικονομίας (ποσά σε εκατ. ευρώ) σε κλίμακα δύο χρωμάτων

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	0.02
ΑΛΙΕΙΑ	17.83
ΑΜΥΝΑ	5.34
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	34.03
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ	8.34
ΓΕΝΙΚΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	65.39
ΓΕΩΡΓΙΑ	93.80
ΔΑΣΗ	1.11
ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	12.67
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	11.81
ΔΙΑΦΟΡΑ	49.48
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	1.50
ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	-8.00
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	39.11
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	1.65
ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	0.81
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	49.63
ΕΡΓΑ ΟΤΑ Α΄ ΒΑΘΜΟΥ	-3.23
ΕΡΕΥΝΑ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	-8.00
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	-3.47
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΑ ΕΡΓΑ	-3.08
ΟΙΚΙΣΜΟΣ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	144.21
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	81.89
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	-6.05
ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	-84.26
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	0.60
ΥΓΕΙΑ--ΠΡΟΝΟΙΑ	16.72
ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	-7.67

Στοιχεία ΥΠΕΘΟ. Ιδία επεξεργασία

Στον Πίνακα 5.4, όπου καταγράφεται ο μέσος όρος ετήσιας μεταβολής του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων ανά τομέα οικονομίας παρατηρούμε ότι, τομείς όπως οι: Οικισμός-Περιβάλλον και Γεωργία, εμφανίζουν την μεγαλύτερη αύξηση στον μέσο όρο ετήσιας μεταβολής τους. Αντίθετα, όπως αποτυπώνεται στον ίδιο πίνακα, ο τομέας των Συγκοινωνιών παρουσιάζει την μέγιστη μείωση του μέσου όρου ετήσιας

μεταβολής κατά την ίδια δεκαετία 2014-2023. Διαπιστώνεται συνεπώς, ποιοι τομείς εκδηλώνουν το επενδυτικό ενδιαφέρον του δημοσίου κατά την εξεταζόμενη δεκαετία και πώς αυτό το ενδιαφέρον μεταβάλλεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ (ΜΕΤΑ) ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η έλλειψη ανταγωνιστικότητας, η μειωμένη εξωστρέφεια, τα τεχνολογικά ελλείμματα και οι περιορισμένες δεξιότητες του παραγωγικού δυναμικού της ελληνικής οικονομίας, που διαμορφώνουν προϊόντα και υπηρεσίες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, αποτελούν χρονίζοντα προβλήματα και τροχοπέδη στην ανάπτυξή της. Το ξέσπασμα της κρίσης, ένα συνονθύλευμα εξωγενών και ενδογενών, αλληλοτροφοδοτούμενων παραγόντων, αποκαλύπτει το καχεκτικό παραγωγικό μοντέλο της χώρας και καταδεικνύει, με σκληρό τρόπο για ολόκληρη την ελληνική κοινωνία, μια αναποτελεσματική αναπτυξιακή στρατηγική που κρατά καθηλωμένη την οικονομία επί σειρά ετών.

Κατά την περίοδο της Μεταπολίτευσης στην Ελλάδα, ο αυξημένος ρόλος των δημοσίων επενδύσεων συντέλεσε ήδη στον εκ βάθρων μετασχηματισμό της σε μία χώρα σε τροχιά σύγκλισης με τις υπόλοιπες ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες: εδραιώνεται το κοινωνικό κράτος, διασφαλίζεται ευρύτερη κοινωνική συναίνεση και πολιτική σταθερότητα, δημιουργούνται υποδομές για την ανάπτυξη του ερευνητικού συστήματος και αυξάνονται σημαντικά οι πτυχιούχοι ανώτατης εκπαίδευσης στο σύνολο του πληθυσμού.

Κατά την δεκαετία του 1970-1980, όταν σημειώνεται η διεθνής ενεργειακή κρίση και οι αυξήσεις στις πρώτες ύλες, το κράτος υπό τον κίνδυνο κατάρρευσης του παραγωγικού δυναμικού και με τη λογική του προστατευτισμού της εγχώριας βιομηχανίας, θέτει ένα μεγάλο μέρος ιδιωτικών επιχειρήσεων υπό τον έλεγχό του. Η ανάπτυξη επιχειρηματικότητας εξ ολοκλήρου από το κράτος συνεχίζεται και αργότερα με μια προσπάθεια για εξυγίανση πλήθους προβληματικών επιχειρήσεων και των διαχειριστικών τους προβλημάτων, που έχει ως συνέπεια την μετατόπιση του κινδύνου χρεωκοπίας από το επίπεδο των επιχειρήσεων στο επίπεδο του κράτους (Κουσουλάκος, 1991). Οι προσπάθειες αυτές επιχειρούνται με γνώμονα την αποφυγή της μείωσης θέσεων εργασίας. Έτσι, η εσφαλμένη κατανομή των πόρων που διοχετεύεται ακόμη και σε αντιπαραγωγικούς τομείς της δημόσιας διοίκησης και δημιουργεί παρωχημένα παραγωγικά μοντέλα, υπονομεύει την ικανότητα της χώρας να ανταγωνιστεί, αφενός τις χώρες με τις αναπτυγμένες οικονομίες της γνώσης-καινοτομίας και αφετέρου τις αναπτυσσόμενες χώρες του χαμηλού εργατικού κόστους.

Η ανταγωνιστικότητα της χώρας βαθμιαία υποχωρεί, παρά την αυξανόμενη διαθεσιμότητα πόρων μέσω των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων ήδη από τη δεκαετία του 1980, αλλά καθώς διοχετεύονται στην κατανάλωση, αυξάνουν τα επιτόκια και ανακόπτουν την οικονομική ανάπτυξη. Το παραγωγικό δυναμικό και η διεθνής ανταγωνιστικότητα της εγχώριας παραγωγής υποχωρούν δραματικά.

Η Ελλάδα σημειώνει υστερήσεις στην επενδυτική δραστηριότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων, στην οικονομία της γνώσης και σε θεσμούς αναπτυξιακής στρατηγικής, παράγοντες που συντελούν στην αποβιομηχάνισή της. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες προσδίδουν μια πρόσκαιρη ανάκαμψη των επενδύσεων σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας, στην πραγματικότητα όμως επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό.

Η έλλειψη μακροπρόθεσμης επενδυτικής πολιτικής και οι χρόνιες δομικές στρεβλώσεις στην ελληνική οικονομία καταδεικνύουν μια σειρά προβλημάτων που κορυφώνονται με το ξέσπασμα της κρίσης, όταν έχει πια χαθεί πολύτιμο αναπτυξιακό έδαφος.

Έχει ήδη επισημανθεί η συμβολή των δημοσίων επενδύσεων ως στρατηγικού παράγοντα στην επιτάχυνση των ρυθμών ανάπτυξης της χώρας, στην δημιουργία και στην ανάπτυξη υποδομών, την αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου και στην αύξηση της απορροφητικότητας κοινοτικών πόρων. Αξίζει όμως να επισημανθεί ότι ο πιο αποφασιστικός παράγοντας είναι το είδος των επενδύσεων στο οποίο στοχεύουν οι πολιτικές, αν δηλαδή πρόκειται για τομείς που αυξάνουν το πάγιο κεφάλαιο και όχι για δαπάνες σε απαξιωμένα παραγωγικά μοντέλα. Ένα άλλο κρίσιμο πολιτικό δίλημμα αποτελεί η επιλογή ανάμεσα σε παραγωγικά έργα, τα οποία ενέχουν μια μακροπρόθεσμη δυναμικότητα (άμεσες επενδύσεις) ή έργα κοινωνικής ανάπτυξης που βελτιώνουν το επίπεδο διαβίωσης των πολιτών (έμμεσες επενδύσεις και υποδομές) (Μέργος, 2003).

Η τελευταία δεκαεπταετία της κρίσης προκαλεί –όπως κάθε κρίση– έναν αναστοχασμό σε παγιωμένες αντιλήψεις για τη σχέση του πολίτη με το κράτος. Μέσα από τις παθογένειες του πολιτικού συστήματος πρέπει να επαναπροσδιοριστούν τα αξιακά πρότυπα και να μεταστραφούν παρωχημένες νοοτροπίες πελατειακών σχέσεων, προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την αλλαγή σε ένα νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα προσανατολισμένο προς την οικονομία της γνώσης με την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας. Μόνο μέσα από τον μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου και της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου μπορούν να αρθούν τα εμπόδια και η χώρα να ανοίξει το βηματισμό της για την πορεία προς την οικονομική ανάπτυξη.

Η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας μετά από δεκατέσσερα χρόνια και η βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας αποτελεί σαφώς μία θετική προοπτική για την ελληνική οικονομία, καθώς μειώνεται το κόστος δανεισμού, αναμένεται αυξημένη εισροή κεφαλαίων, βελτίωση της ρευστότητας και της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Ακριβώς έτσι θα πρέπει να αντιμετωπισθεί: ως μία ευκαιρία για τη χρηματοδότηση νέων επενδύσεων αξιοποιώντας την προηγούμενη εμπειρία της χώρας και μετασχηματίζοντας τα παθήματα του χθες, σε μαθήματα του τώρα. Η ενίσχυση των επενδύσεων δεν εξαντλείται μόνο στην εισροή πόρων, αλλά κυρίως στην βέλτιστη αξιοποίησή τους. Το τι θα συμβεί εν τέλει εξαρτάται από το είδος των επενδυτικών ευκαιριών που θα δημιουργήσουμε. Αν πρόκειται για απλές χρηματικές τοποθετήσεις Ελλήνων και ξένων επενδυτών ή για νέες κεφαλαιακές επενδύσεις που θα ενισχύσουν την επιχειρηματικότητα, την παραγωγικότητα και την απασχόληση με περιβαλλοντικά φιλικό πρόσημο. Η συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα συνιστά καθοριστικό κριτήριο για την επίτευξη κοινών στόχων σε μια κοινή επενδυτική στρατηγική.

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων προσφέρει το κατάλληλο εργαλείο για τον αναπροσανατολισμό του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας. Η αναμόρφωσή του μέσα από ένα πλαίσιο μεταρρυθμίσεων έχει ξεκινήσει αρκετά χρόνια πριν και αναμένεται εντός του 2024 μια νέα μεταρρύθμιση προκειμένου «να αναβαθμιστεί ο κρίσιμος βραχίονας του κρατικού προϋπολογισμού για την ανάπτυξη».³⁸

Αποτελεί ταυτόχρονα, ένα χρηματοδοτικό μηχανισμό με τον οποίο το κράτος αξιοποιεί τους δημόσιους πόρους. Η χρηστή και αποτελεσματική διαχείριση του δημοσίου χρήματος κρίνει το ίδιο το πολιτικό σύστημα και την αξιοπιστία της δημόσιας διακυβέρνησης. Το διακύβευμα είναι σημαντικό, αν σκεφτούμε ότι η αλλαγή νοοτροπίας με τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης των πολιτών στις πολιτικές διαδικασίες και στους θεσμούς αποτελεί θεμέλιο για την οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους.

Οι εξελίξεις για την προοπτική της ελληνικής οικονομίας είναι ευοίωνες μέσα σε ένα δυστοπικό περιβάλλον πολλαπλών κρίσεων. Υπάρχει η δυνατότητα. Δική μας ευθύνη αποτελεί το πώς θα την αξιοποιήσουμε.³⁹ Η επιλογή, που θα μετασχηματίσει τη δυνατότητα σε βεβαιότητα.

³⁸ Σύμφωνα με δηλώσεις του οικονομικού επιτελείου, όπως αναφέρεται στο άρθρο της κ. Ελένης Στεργίου «Επενδύσεις και μόνο επενδύσεις» στο Κυριακάτικο Βήμα της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2023.

³⁹ Άρθρο του κ. Τάσου Γιαννίτση «Επενδυτική βαθμίδα και επενδύσεις» στο Κυριακάτικο Βήμα της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2023.

Βιβλιογραφία

- Begg-Fischer-Dornbush. (2006). *Εισαγωγή στην Οικονομική*. Αθήνα: Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη.
- Gruber. (2019). *Δημόσια Οικονομική και Πολιτική*. (ε. Χατζηδήμα-Ελευθερίου, Μεταφρ.) Αθήνα: Da Vinci.
- Striglitz-Rosengard. (2019). *Οικονομική του Δημοσίου Τομέα* (2η εκδ.). (Λαντούρης-Κυπριανίδης, Μεταφρ.) Αθήνα: Κριτική.
- Αλεξανδρίδης. (2007). *Οικονομική της Ανάπτυξης* (8η εκδ.). Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
- Βιγιεράτου, Μ. (2016). *Ευρωπαϊκή προοπτική της τοπικής αυτοδιοίκησης και πολιτισμός: Μια νέα θεώρηση της τοπικής βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από τον πολιτισμό*. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου-Διδακτορική διατριβή.
- Γεωργακόπουλος. (2012). *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική* (4η εκδ.). Αθήνα: Μπένου.
- Γεωργακόπουλος-Λιανού-Μπένου-Τσεκούρα-Χατζηπροκοπίου-Χρήστου. (2007). *Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία* (7η εκδ.). Αθήνα: Μπένου.
- Δαλαμάγκας, Β. (2003). *Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική*. Αθήνα: Κριτική.
- Δεληθέου. (2018). *Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Δράκος. (1997). *Μαθήματα Δημόσιας Οικονομικής. Άριστη Κατανομή των Παραγωγικών Συντελεστών* (3η εκδ.). Αθήνα: Σταμούλη.
- Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2022. (2023). Τράπεζα της Ελλάδος.
- Θεοφανίδης. (1995). *Οδηγός Αξιολόγησης και Επιλογής Δημοσίων Επενδύσεων. Μελέτες για την Ανάπτυξη*. Αθήνα: Υπηρεσία Εκτύπωσης Εντύπων και Αξιών του Δημοσίου. Υπουργείο Οικονομικών.
- Καράγιωργας. (1977). *Ο Οικονομικός ρόλος του Κράτους*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Καράγιωργας. (1979). *Δημόσια Οικονομική Ι. Οι Οικονομικές Λειτουργίες του Κράτους*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Καράγιωργας. (1981). *Δημόσια Οικονομική 2. Οι Δημοσιονομικοί Θεσμοί*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Καραϊσκού-Πρόντζας-Καμενάκη. (2019). *Δημόσιες Επενδύσεις και Οικονομική Μεγάθυνηση/Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου* (Τόμ. 2). Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.
- Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών. (1976). *Πρόγραμμα Αναπτύξεως 1976-80*. Αθήνα: ΚΕΠΕ.
- Κουσουλάκος. (1991). *Επενδυτική Πολιτική και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων στο: Τα Δημόσια Οικονομικά στην Ελλάδα*. Αθήνα: "Το Οικονομικό" Κ. & Π. Σμπίλιας Α.Ε.Β.Ε.
- Μέργος. (2003). *Κοινωνικο-οικονομική Αξιολόγηση Επενδύσεων & Πολιτικών*. Αθήνα: Μπένου.

- Μπάρμπας. (2020). *Στοιχεία Δημοσιονομικού Δικαίου* (3η εκδ.). Αθήνα: Σάκκουλα.
- Μπάρμπας, Φ. (2011). *Δημόσια Οικονομικά. Φόροι-Δημόσια Δάνεια-Δημόσιες Δαπάνες* (3η εκδ.). Αθήνα: Σάκκουλα.
- Μπάρμπας-Φινοκαλιώτης. (2011). *Δημόσια Οικονομικά. Φόροι-Δημόσια Δάνεια-Δημόσιες Δαπάνες* (3η εκδ.). Αθήνα: Σάκκουλα.
- Μπίτσικας. (1986). *Κοινωνική Αξιολόγηση Δημοσίων Επενδύσεων Στην Ελλάδα*. Αθήνα: ΚΕΠΕ.
- Οδηγία Αφωρώσαι εις τον τρόπον Πραγματοποιήσεως Δικαιολογήσεως και Ενταλματοποιήσεως Δαπανών Δημοσίων Επενδύσεων. (1972). Αθήνα.
- Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ανωνύμων Τεχνικών Εταιρειών και ΕΠΕ. (2008). *Ανάλυση Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων 1996-2009*. Αθήνα: ΣΑΤΕ.
- Παπαδασκαλόπουλος-Χριστοφάκης. (2009). *Περιφερειακός Προγραμματισμός*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Πετράκος-Ψυχάρης. (2016). *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα* (2η εκδ.). Αθήνα: Κριτική.
- Πετραλιάς-Τζαβαλής. (2008). *Επενδύσεις*. Αθήνα: ΟΠΑ.
- Προβόπουλος. (1988). *Δημοσιονομική Πολιτική. Επενδύσεις και Παραγωγικότητα*. Αθήνα: Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2023). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2022*. Αθήνα: ΤτΕ.
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. (2023). *Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού*. Αθήνα: Υπουργείο Οικονομικών.

Διαδικτυακές πηγές

ESA-95: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-42-02-585>

epde.gr : <http://www.epde.gr/liferay-portal/web/guest/10>

<http://www.bankofgreece.gr>

www.etean.gr

www.minfin.gr

http://ec.europa.eu/regional_policy

<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/05/12/Benchmarking-Infrastructure-Using-Public-Investment-Efficiency-Frontiers-533318>

<http://www.oecd.org/effective-public-investment-toolkit/theprinciples.htm>

<https://www.oecd.org/regional/regional-policy/recommendation-effective-public-investment-across-levels-of-government.htm>

<https://www.ggde-espa.gov.gr/development-programms/>
www.espa.gr

<https://www.espa.gr/el/Pages/espa2021-2027.aspx>

<https://www.espa.gr/el/Pages/NewsFS.aspx?item=1718>

https://www.espa.gr/el/Documents/2127/Parousiasi_neou_ESPA_21-27.pdf

<https://www.espa.gr/el/Pages/default.aspx>

<http://epa.gov.gr/>

http://epa.gov.gr/wp-content/uploads/2022/01/tpa-12_%CE%A6%CE%95%CE%9A_%CE%A4%CE%A0%CE%91_%CE%91%CE%93_%CE%A1%CE%9F%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3_%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%9E%CE%97%CE%A3.pdf

<https://www.eeagrants.gr/>